

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

PRÁCE U UČITELE S CHYBOU VE VV

Renáta Škorpilová

Učitelství pro 1. st. ZŠ

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jindřich Lukavský

Plzeň 2012

Prohlazuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

í í í í í í í í í í

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Katedra výtvarné kultury
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renáta ŠKORPILOVÁ**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň ZŠ**

Název tématu: **Práce učitele s "chybou" ve VV**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomantka zrealizuje terénní výzkumnou sondu na motivovaném vzorku žáků 5. tříd 1. stupně ZŠ. Sběr dat bude realizován metodou přímého pozorování, pozorovacím záznamem a video nebo audio záznamem výuky. Případně bude doplněn o reflektivní bilanci učitele nebo rozhovor s učitelem a žáky.

Předmětem výzkumu bude sledování strategií hodnocení, a jejich vyjádření v podobě soudů nebo jednání, u učitele a žáků. Pozornost diplomantky se zaměří zejména na způsoby jakými učitel upozorňuje žáka na "chybu", problematiku rozvoje žákova rozumění "chybě" a manifestaci tohoto nabytého porozumění v dalším jednání žáka. Dále bude sledována míra v jaké jsou žáci zapojováni do hodnotících procesů.

Sebraná data budou následně kategorizována a interpretována s ohledem na zásady kvalitativního výzkumu. Cílem práce je popsat výrazové struktury kriteriálního hodnocení objevující se v reálných situacích výuky a sledovat jak vstupují do interakčního pole mezi jednotlivými aktéry. Smyslem je lépe porozumět úloze hodnocení při budování mostu mezi žakovským předporozuměním a uměleckým poznáním.

Rozsah grafických prací: **vyplyne ze zprac. DP**
Rozsah pracovní zprávy: **60 - 80 stran textu formátu A4**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, PETER Výzkumné metody v pedagogice. Příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky. Brno : Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.

STRAUSS, ANSELM L.; CORBINOVÁ, JULIET Základy kvalitativního výzkumu (Postupy a techniky metody zakotvené teorie). Brno - Boskovice : Sdružení podané ruce, Nakladatelství Albert 1999. ISBN 80-858434-60-X.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha : Portál 2005, ISBN 80-7367-040-2

ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha : Portál 2007, ISBN 978-80-7367-313-0

SLAVÍK, J. (1994). Problém chyby v tvořivé výrazové výchově. Pedagogika, 1994, 44, č. 2, s. 119 – 128. ISSN 3330-3815

SLAVÍK, J. Hodnocení v současné škole. Praha : Portál 1999, ISBN 80-7178-262-9.

BARTOŠOVÁ, L. (1993). Učitelův přístup k chybě žáka jako indikátor pojetí výuky ve výtvarné výchově. (Diplomová práce), Praha : Univerzita Karlova, PF

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jindřich Lukavský**
Katedra výtvarné kultury

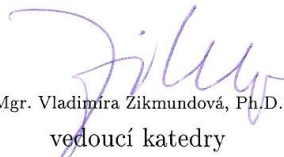
Datum zadání diplomové práce: **7. prosince 2007**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2009**

Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.

děkanka

Mgr. Vladimíra Zikmundová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 21. ledna 2008

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé práce . Mgr. Jindřichu Lukavskému za odborné vedení diplomové práce, vstřícný přístup a cenné rady.

Dále mě poděkování patří paní uitelce, která se stala součástí mého výzkumu, za její ochotu ke spolupráci, poskytnutí rad a času.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým blízkým za podporu.

OBSAH

OBSAH	6
1 ÚVOD	10
1.1 CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	10
1.1.1 Díl í cíle diplomové práce.....	10
1.2 POSTUP VÝZKUMU.....	10
1.3 METODY VÝZKUMU.....	11
1.4 VÝZNAM VÝZKUMU.....	12
2 TEORETICKÁ ÁST	14
2.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	14
2.1.1 P ípadová studie.....	15
2.2 PRÁCE S CHYBOU.....	16
2.2.1 Chyba ve výtvarné výchov.....	20
2.3 VÝVOJ MYŠLENÍ DÍT Ě VE V KU 10-11 LET.....	22
3 VÝZKUMNÁ ÁST	24
3.1 CÍL VÝZKUMNÉ PRÁCE.....	24
3.2 VÝZKUMNÁ OTÁZKA.....	24
3.3 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	24
3.4 METODY SB ĚRU DAT.....	25
3.4.1 Pozorování.....	25
3.4.2 Dotazník.....	26
3.4.3 Interview.....	26
3.5 ETAPY VÝZKUMU.....	27
3.5.1 Problematika hledání vhodného u itele.....	27
3.6 JEDNOTLIVÉ CHARAKTERISTIKY.....	29
3.6.1 Popis -koly.....	29
3.6.2 Charakteristika u itelky.....	30
3.6.3 Charakteristika nav-ívěných t íd.....	34
3.7 PR ĚB HSB ĚRU DAT.....	35
3.8 ANALÝZA SEBRANÝCH MATERIÁL.....	37
3.9 CHARAKTERISTIKA MATERIÁLU.....	37
3.9.1 První hodina.....	38
3.9.2 Druhá hodina.....	49
3.9.3 Jak u itel p ístupuje k chybám.....	56
3.10 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU.....	57
3.10.1 První nahrávaná hodina.....	57
3.10.2 Druhá nahrávaná hodina.....	60
3.10.3 Postoje u itelky k chyb.....	62

4 SHRNUŤÍ	67
P ÍLOHY	71
P ÍLOHA 1 ó P EPIS INTERVIEW.....	71
P ÍLOHA 2 ó DOTAZNÍK	73
P ÍLOHA 3 ó CHARAKTERISTIKA 1. NATÁ ENÍ.....	75
P ÍLOHA 4 - TRANSKRIPCE 1. NATÁ ENÍ.....	77
P ÍLOHA 5 ó TABULKA: CHYBA, ZP SOB JEJÍHO PODÁNÍ.....	90
P ÍLOHA 6 ó CHARAKTERISTIKA 2. NATÁ ENÍ.....	94
P ÍLOHA 7 ó TRANSKRIPCE 2. NATÁ ENÍ	97
P ÍLOHA 8 - TABULKA: CHYBA, ZP SOB JEJÍHO PODÁNÍ	112
P ÍLOHA 9 ó VIDEOZÁZNAM HODIN VV.....	115
SEZNAM POUŤITÉ LITERATURY	116
RESUMÉ	117

Anotace

Diplomová práce se zabývá chybou ve výtvarné výchov . Cíle a zásady pro vypracování se nacházejí v úvodní ásti. Teoretická ást obsahuje odborné informace z literatury, na které odkazují ve výzkumné ásti, a jsou základem pro m j výzkum. Ve výzkumné ásti se zabývám p edm tem mé diplomové práce. Dále zde p edstavuji po ízený materiál, postupy mé práce a vyvozují výsledky výzkumu. V záv re né ásti je shrnutí celé práce.

Klí ová slova

Kvalitativní výzkum, transkripce, dotazník, interview, chyba ve výtvarné výchov , zp sob podání chyby, druhy chyb.

Abstract

This diploma work deals with mistake in school subject of Art. The aims and principles of making this work are established in the introduction. The theoretical part consists of technical information from literature mentioned also in research part of my work. This information is the basis of my research. In the research part I follow up the object of my work and I introduce an acquired material, methods of my work and I deduce results of the research. In final part there is the conclusion of whole diploma work.

Key words

Qualitative research, transcription, questionnaire, interview, mistake in Art, ways of representing of mistake, kinds of mistake.

1 ÚVOD

Tato kapitola je v nována po áte nímu seznámení s tématem a problematikou mé diplomové práce, kterou jsem rozd lila do n kolika podkapitol. Tyto kapitoly se nazývají . cíl diplomové práce, plán výzkumu, metody výzkumu, význam výzkumu.

Cíl a díl í cíle mé práce najdeme v podkapitole scíl diplomové práce% Další podkapitolou je splán výzkumu% ve které popisují etapy a pr b h výzkumu. O stru ném vý tu metod pouŔívaných p i sb ru a zpracování dat se zmi ují v podkapitole smetody výzkumu% V záv re né ásti této kapitoly se nachází podkapitola svýznam výzkumu% kde se zamýzlím nad p ínosem tohoto výzkumu pro mou práci v u itelství pro 1. stupe .

1.1 Cíl diplomové práce

Cílem mé diplomové práce je výzkumná sonda, která je zam ěna na práci u itele s schybou% ve tvorb ěák ve výtvarné výchov .

1.1.1 Díl í cíle diplomové práce

Zp soby, jakým u itel nabízí Ŕákovi ezení schyby% jeho porozum ění a další práce s schybou% Zp soby p ístupu u itele k chyb .

1.2 Postup výzkumu

V první ad si musím stanovit výzkumný problém, který se stane páte í další práce. Dále se seznámím s metodami sb ru dat, kterými jsou p ímé pozorování, pozorovací záznam, video a audiozáznam, abych je mohla bez komplikací p í výzkumu uŔívat. Pro tyto metody je nutné zajistit odpovídající techniku, aby byl záznam kvalitní a dalo se s ním dále pracovat.

Poté bylo možné p istoupit k hledání u itele, který bude souhlasit s uskute n ním výzkumné sondy. Také musí spl ovat ur itá kritéria vhodnosti pro výzkum, a sám bude souhlasit s n kolika podmínkami, co0 znamená, 0e se nechá nato it na kameru nebo alespo p ipustí nahrávání na diktafon.

V kone né fázi budu pracovat se sebranými daty. V transkripci záznam budu hledat momenty, které se týkají mé problematiky, tyto okam0iky se pokusím analyzovat, opat ím je vlastními poznatky a myzlenkami, na konec vyvodím záv ry, které by se nem ly týkat jen u itele, se kterým jsem výzkum provád la, ale bylo by možné je zobecnit a u0ít na v tží ást u itel ýtvárné výchovy.

1.3 Metody výzkumu

Hlavní metoda výzkumu byla v zadání mé diplomové práce pevn daná.

Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je pro mou práci významný tím, 0e díky jeho postup m a metodám dochází k odhalení a porozum ní tomu, co je podstatou jev , o nich0 toho jezt moc nevíme. Také tyto metody m 0eme pou0ít k získání nových názor na jevy, o nich0 u0 n co víme. Dále nám pomáhají objevit o zkoumaném p edm tu podrobné informace, které se v kvantitativních metodách získávají obtí0n . (Gavora 1996)

Existuje mnoho druh metod pro získání dat v kvalitativním výzkumu. Pro mou práci jsem vyu0ila videozáznamy a audiozáznamy, poznámky z vyu ovacích hodin a rozhovor , fotografie po ízené fotoaparátem a fotografie získané z videozáznam funkcí print screen.

Pro dostate né mno0ství sebraných materiál je nutná delší doba kontaktu se zkoumaným vzorkem. Velkou výhodou se stává sledování této skupiny v terénu, v jejím p irozeném prost edí. B hem analýzy materiál se pokusím o další spolupráci se samotným vyu ujícím i 0áky, aby nedozlo k mylným výklad m klí ových situací.

1.4 Význam výzkumu

Tematiku práce u itele s ťchybou ve výtvarné výchov ě jsem si zvolila z n kolika d vod .

Tento výzkum by m ěl podnítit k zamyšlení, jakým zp ťsobem p ěstupovat k tomuto p edm ětu, tedy nebrat ho jen jako okrajový a nepodstatný p edm ět.

P řála bych si, aby výsledek výzkumu byl k užitku i ostatním ěnám, kte ří se o tuto problematiku zajímají, hlavn ě budoucím pedagog ům. Pokud by se cht ěl n kdo v novat podobnému tématu, aby mu tato práce byla oporou a zdrojem pot ebných informací.

Tím nejsiln ějším d vodem byl m ěj zájem o tento p edm ět. Výtvarná výchova m ě, jako ťáka a pozd ěji studenta, provázela celým ťivotem stráveným ve ťkolských institucích. Díky skv ělým u itel ěm pro m ě stal tento zájem velice kladným, a tak jsem nem ěla ťádný argument, pro ě si diplomovou práci z tohoto p edm ětu nevybrat.

Dalším d vodem pro v ýb ěr mého tématu byla pom ěrn ě lákavá nabídka zp ťsobu zpracování diplomové práce kvalitativním výzkumem. Jeliko ť jsem nikdy p ed tím ťádný výzkum neprovád ěla, a ťlov k je v dnešní dob ě tém ka ťdý den ve sd ělovacích prost edcích informován o r ťzných druzích výzkum ů, cht ěla jsem se tedy sama pokusit n co takového uskute ěnit, abych si dokázala p edstavit, co taková ěinnost obnází. Ale u ťp edem m ě bylo jasné, ťe to nebude v ěbec jednoduché.

Další a ťo nic mén ě podstatný argument byl takový, ťe m ě samotnou, jako budoucí u itelku na prvním stupni, nemine vyu ťování p edm ětu výtvarná výchova. Tento p edm ět bývá ěasto zatracovaný, opom ějí se jeho d ěležitost. P ěitom b ěhem t ěchto vyu ťovacích hodin, jako v ťádných jiných p edm ětech, mohou ťáci ventilovat své pocity, probudit svou p edstavivost a kreativitu, co ť je pro jejich p ěrozený v ývoj d ěležit ě a nem ělo by se to potla ťovat. Trochu se zastavit v dnešní usp ěchan ě dob ě, sednout si, zamyslet se a vytvo řit n co nového a originálního. Role u itele je zde velmi slo ťitá a nelehká. Musí mít v sob ě ur ěitý cit a takt, se kterým se baví s ťákem o jeho v ýtvoru. Musí ovládat r ťzné zp ťsoby hodnocení, ale hlavn ě by m ěl tento p edm ět vyu ťovat s láskou

a pílí. Proto jsem se chtěla před svým nástupem za u itelský stolek pou it a vzít si do své praxe z tohoto výzkumu jen to nejlepší.

2 TEORETICKÁ ÁST

V této kapitole se v nuji n kolika d ležitým pojmm , které je nutné vyložit jezť p ed p edstavením výzkumu.

Zabývám se zde pojmem kvalitativní výzkum. V této podkapitole je popsán postup, jak se p i tomto druhu výzkumu pracuje. Dále pízi o jisté form kvalitativního výzkumu, a tou je p ípadová studie, díky ní0 je podrobn sledován jeden p ípad. Dojdeme-li k jakémusi zobecn ní, m 0eme tak porozum t i dalším podobným p ípad m. U pojmu kvalita výzkumu cituji, co je d ležité pro to, aby výsledek výzkumu byl d v ryhodný.

Další podkapitola je v nována práci s chybou, ve které se o chyb nejprve zmi uji v obecn jí rovin . Dále zde pízi, jaké fáze musí prob hnout p i výzkumu práce s chybou. Zabývám se zde také postojem k chyb . V neposlední ad se v nuji klasifikaci, a to jak známkou, tak pomocí slovního hodnocení, a jejich vlivu na 0áka. V poslední ásti této podkapitoly pízi o chyb (i schyb %ve výtvarné výchov a typech p ístup u žitele k chybám.

Jako poslední kapitolu jsem za adila vývoj d tského myzlení ve v ku 10 - 11 let od J. Piageta. tená m by m la posloužit k lepší p edstav o tomto kognitivním procesu v prepubertální fázi, ve které se nachází m j zkoumaný vzorek.

2.1 Kvalitativní výzkum

V této kapitole, pokud nebude uvedeno jinak, vycházím z publikace Kvalitativní výzkum autora Jana Hendla.

Kvalitativní výzkum je n kdy chápán jako pouhé dopln ní tradi ních strategií kvantitativního výzkumu, jindy zase jako jeho protipól, nebo má prý vyhran nou výzkumnou pozici ve vztahu k jednotné v d , která je postavená na p írodov dných základech. Postupem asu se v zak kvalitativní výzkum stal rovnocenným partnerem ostatních výzkumných forem.

Není znám n jaký obecn uznávaný zp sob jak vymezit nebo d lat kvalitativní výzkum. B On si výzkumník nejprve vybere n jaké téma, kterému se chce v novat, a dále si ur í n kolik základních otázek, na které bude s pomocí výzkumu hledat odpov di. Tyto otázky m Oe b hem výzkumu m nit nebo dopl ovat na základ sb ru a následné analýzy dat. Výzkumník se tedy snaOí hledat a identifikovat jakékoli d leOité informace, které by mohly p isp t k osv tlení otázek. Pracuje s lidmi p ímo v terénu, kde se n co d je. Podle svého uvá0ení si dále vybírá místa a jedince, které pak pozoruje v r zných asových okam0icích. Sb r a rozbor dat probíhá sou asn , kdy výzkumník data sbírá, následn provede jejich analýzu, podle výsledk rozhodne, co je pro n j d leOité, co by se mohlo hodit, a op t za ne sbírat data a provád t jejich rozbor. Tento postup je d leOitý, proto0e si b hem t chto cykl výzkumník p ezkoumává své poznatky a záv ry. Ov uje tak validitu výsledk výzkumu. Ve zpráv o kvalitativním výzkumu m Oeme najít popis místa zkoumání, dále citace z rozhovor a poznámek, které si výzkumník d lal p i práci v terénu. M Oe se stát, Oe o svých záv rech diskutuje s jedinci, které d íve pozoroval, a jejich názory m Oe zohlednit a p idat je do výsledné zprávy.

Kvalitativní výzkum má své klady i zápory. astou výtkou je to, Oe jeho výsledky jsou sbírky subjektivních dojm a Oe díky jeho pru0nému a nestrukturovanému charakteru ho nelze, na rozdíl od kvantitativního výzkumu, znovu opakovat. Dalším problémem je zobec ování výsledk , proto0e pracuje s omezeným po tem jedinc a obvykle na jednom míst . Rozbor dat a i jejich sb r jsou asto velice asov náro né. Výhody jsou takové, Oe popis p ípadu je velice hloubkový, zkoumaný jev se odehrává v p irozeném prost edí, umo0 uje studovat procesy a navrhovat teorie n jakého sledovaného jevu, hledá místní p í jiné souvislosti a pomáhá p i po áte ním výzkumu jev .

2.1.1 P ípadová studie

P ípadová studie je jedním ze základních p ístup kvalitativního výzkumu. Výzkum tohoto typu se v nuje podrobnému popisu a rozboru jednoho nebo n kolika málo p ípad . SnaOíme se sebrat co nejv tší mno0ství dat od zkoumaného jedince (nebo r zných p ípad). P edpokladem tohoto výzkumu je

fakt, Őe ťm d kladn ěi prozkoumáme jeden p ěpad, potom lěpe porozuměme p ěpad m, kterě se tomuto podobajě. M Őeme ho srovnávat s jinými p ěpady, v azujeme ho tedy do zirkzěch souvislostě. V zěmáme si zkladněch charakteristik daněho p ěpadu nebo skupiny porovnanvaněch p ěpad .

Nap ěklad mým cělem bylo hlubzěi zam ěněně na zkoumaněho u žitele, kterě v hodinách větvárně věchovy pracuje s ur ěitou ťchybou%o kterě se m Őe ve tvorb ě d ětě objevit. B ěhem tohoto momentu, p ěi n mŐ k takově situaci dozlo, jsem se vzěmala: zp sobu sd leně Őakovi, zda dět ěe sd leně pochopilo, co by m lo v obrázku ud lat jinak, p ěpadn ě by m lo zm nit zp sob nebo techniku práce, jestli radu aplikovalo do tvorby, nebo si stalo za svěm a nic nezmn ilo. Nakonec jsem se vzěmala strategiě hodnoceně, kterě kantor v danou chvěli pouŐival.

2.2 Práce s chybou

Lidskě u ěněně a poznávaněně zam ěněně na dosahovaněně cěle je ťinně tehdy, proběhává-li zp eváŐně ěástě na aktivněi vnit něi nebo vn ějěi ťrovni ěinnosti subjektu. Pr b ěh a věsledek t ěchto ěinností tvo ěí postupně nebo kone ně věkony, jako jsou jednotlivě reakce, odpov ědi, ěezeně ťloh, větvory atd. Ty, co se odchylujě od Őekávaněho věsledku, charakterizujeme jako chyby. Chyby jsou v tzinou spojovány s negativněm hodnoceněm. V pr b ěhu u ěněně je b Őně, Őe se lidě dopouzět ěě nejz n ějěch chyb, proto ě chyba ukazuje na zvládnutěi ur ěitě ťrovn ěněně Őaka a u ěbněi lětky. Je d ěleŐitě chybu jak identifikovat a zd vodnit ěi, tak s něi um ět pracovat. Ve věyuce m Őeme chápat chybu zejměn dv ma zp soby:

- M Őe se jednat o nepat ěněně nebo neŐadoucěi jev, coŐ sv d ěi o nepozornosti, nekompetentnosti, nep ěpravenosti, neschopnosti a nezějmu Őaka.
- Jedná se o b Őnou sou ěást kaŐdě lidskě ěinnosti, p ěi kterě Őak zkouzěi n co nověho, pokouzěi se zvládnout dosud neznámě poznatky a postupy, p ěi emŐ m Őe p ěi samotně práci chybovat.

Žák v výkon nemusí být bezpodmíne n chybou ohrožen, naopak m o e mít d ležitý poznávací nebo výchovný význam. Vede to oáky k samostatnému vyhledávání chyb, jak v práci vlastní, tak cizí, k nalézání správných ezení, hledání cest k p í inám chyb a jejich nápravám. (Kolá , Žikulová 2009)

Fáze práce s chybou

Aby chyba neohrozila oákovu u ení, musí být spln ny tyto ty i podmínky:

- *musí být odhalena . detekce chyby,*
- *musí být ur eno místo jejího výskytu . identifikace chyby,*
- *musí být vysv tlena . interpretace chyby,*
- *musí být opravena . korekce chyby.* (Kolá , Žikulová 2009, s. 115)

P í práci s chybou procházíme n kolika fázemi. Nejprve musí být innost oáka zaregistrována jako chybná, co0 zjiz uje u itel a sd luje tuto informaci oákovi jednoduchým zp sobem (ano . ne, správn . chybn , ud lal . neud lal). Druhou fází je identifikace chyby, ve které pedagog dává oákovi zp tnou vazbu a informuje ho, v em chyboval, kde se chyba nachází a udává její záva0nost. Fáze interpretace m o e probíhat na dvou úrovních, a to jako interpretace zp tná, kdy u itel vysv tluje p í inu chyby, kterými jsou nedostatky v p edchozím u ení, nebo jako interpretace vp ed, která udává d sledky plynoucí z chyby, jak pro innost u itele, tak oáka. Poslední fází je korekce chyby, kdy dochází k jejímu opravení. A jak je uvedeno v knize ápa, pokud by k odhalení chyby a t mto fázím nedozlo, mohlo by to oákovi v dalším u ení ínit zna né potí0e. Tímto jsou tedy ur eny i úkoly pro u itele p í u ení. U itel je oákovým pomocníkem p í procházení t chto ty fází, je na n j kladen po0adavek, aby pomáhal oák m osvojit si metodu u ení. (áp 1993)

Postoj k chyb

Velice d ležité je, jaký postoj zaujímají u itelé, rodi e i oáci k chybám v u ení. Pokud pova0ujeme chybu v oákov innosti, a to i v jeho po átcích u ení, za projev neschopnosti nebo nedostate né motivace, i nep íznivých charakterových vlastností (oák se nesna0í, je neschopný, lajdák), stává se toto

chování závažnou překážkou v práci s chybou i ve vzkerém učení a vyuování. Chyby by se naopak mlo využít takovým způsobem, aby byla ůákovi prospěšná v budoucnosti, pomohla mu tak ke zlepšení dalšího průběhu učení. Pokud se vyskytne chyba v učinnosti již dobře zvládané, můe se jednat o nedostatečné osvojení, pochopení, nebo o zhorzený funkční stav ůáka v daném okamžiku, ale i v takových případech je vhodné chybu rozebrat. Klidný a včasný postoj při odhalování chyb je důležitým předpokladem efektivní práce s danou chybou a i zachování příznivého emočního klimatu ve školní třídě a v ůákově rodině. (Kolář, Šikulová 2009)

Hodnocení školního výkonu

Hodnocení školního výkonu je prováděno formou klasifikování ůáků, kdy známka však přesahuje hodnocení jednotlivého výkonu i práce ůáka za delší časové období. Aspekty, které jsou spojeny se známkami, můeme nazvat například zklamáním, pochvalou i výtčkami rodičů, srovnáním mezi spoluůáky, záskoláctvím, strachem, psychosomatickými obtížemi a mnoha dalšími. Hodnocení ůákovy výkonu, zvláště známkou, splňuje různé funkce, jako je například: *sdělení ůákovi, jakého výkonu dosáhl, sdělení u iteli o výsledcích jeho práce ve třídě, sdělení o výkonu ůáka jeho rodičům. Motivační funkce: odměna za příznivý výkon a potrestání nedostatečného výkonu, tedy sociální učení posilováním. Prognostické funkce a udělení uritého oprávnění (podle výkonu v uritém ročníku se usuzuje, ůe ůák je způsobilý k tomu, aby navštívoval další třídu nebo školu uritého druhu; uděluje se mu oprávnění k takovému pokračování v dalším vzdělání).* Hodnocení vyjádřené známkou však plní tyto funkce nedokonale, a to již proto, ůe známky mají (podle praktických zkušeností i podle speciálních výzkumů) nízkou objektivitu, reliabilitu a validitu. (Šáp 1993, str. 249) Nízká objektivita známek se projevuje tak, ůe se jednotliví učitelé mohou lišit v posouzení stejného ůákovy výkonu díky svému subjektivnímu názoru. Nízkou reliabilitu známek můe chápat různým označkováním téhož ůákovy výkonu od stejného učitele po urité časové období. Nízká validita známek je typická tím, ůe mnohdy vyjadřuje něco jiného než to, co bylo hlavním cílem vyuování. Zámka má tak nízkou informační hodnotu, proto ůe je to zjednodušená a abstraktní forma hodnocení. Zámky mají bohužel významný vliv na motivaci ůáků. Odvádí je od vnitřní

motivace, která je hlavní podstatou učení, poznání a osvojení dovednosti. Problémem je, že se často žák učí za odměnu a zpětné známky podporují jeho strach z neúspěchu.

Významným mezníkem pro odstranění problému vznikajících při používání klasifikace a školních známek se v posledních letech stává slovní hodnocení. To dává dítěti i rodiči podrobnou informaci o žákovi, zvládnutí učiva a nabízí mu námět, na co se zaměřit v další práci. Obsahuje i kladné momenty, kterých se mu již podařilo dosáhnout. Slovní hodnocení podporuje žáky výborné i průměrné, obtížně se adaptující, plaché i introvertní. Umožňuje také lépe řešit problém vztahových norem při hodnocení žáka. Může pomoci při sociálních vztahových normách, která srovnává výkon jednoho žáka s průměrem celé třídy. Při individuálních vztahových normách se srovnávají žákovy souhlasné výkony s předzřímy, což může mít povzbuzující charakter. Pokud pedagog používá vnitřní normu, srovnává tak výkon s učením cílem. Při mechanickém užívání jediného hlediska může mít známka nepříznivé účinky.

V průběhu školní docházky se význam jednotlivých vztahových norem pro žáka mění. U žáků v mladším školním věku dochází ke srovnání se spolužáky, seznamují se se sociální normou, která se pro ně stává dominantní. Tato norma je dle Otáje pro žáky pátých ročníků, postupně však za jiná silnější norma individuální. (Šáp 1993)

Každá forma hodnocení má své přednosti i nedostatky. I ve slovním hodnocení najdeme různé nedokonalosti. Některé učitelé v něm používají sociální vztahové normy a srovnávají tak žáka s ostatními, jiní převádí nedostatky ve výkonu žáka na negativní charakterové vlastnosti. *Hodnocení a klasifikování žáků bude pro sobě příznivé na průběh jejich učení i formování osobnosti, pokud bude humánní, respektující osobnost dítěte, povzbuzující jeho jistotu, radost z inosti a z úspěchů, i když malých. Proto je mimo jiné důležité, aby to bylo hodnocení konkrétní, vztahující se k jeho inosti a výkonu, ne posuzující (popřípadě znehodnocující) dítě, jeho vlastnosti, osobnost. Dležité je také, aby hodnocení přihlíželo ke zvládnutím žáka a situace.* (Šáp 1993, s. 252)

2.2.1 Chyba ve výtvarné výchov

šChyba je . obecn vzato . nep ijatelný rozpor odhalený hodnotícím srovnáním jevu (šjak to aktuáln je%)s jeho lepší alternativou (šjak by to m lo být správn jí%) Z praktického užitého hlediska je chyba informací, která vyzívá ke zm n daného stavu v ci, tj. vyzívá ke korekci, k náprav chyby.% (Slavík, J.: Jak si poradit s hodnocením?) [online]

Pokud pedagog m a ůák m není lhostejné, k jakému výsledku i cíli se dopracují, musí po ítat s tím, ůe se mohou dopustit ur ítých chyb.

Aby nedozlo k nedorozum ní, odlizují se nejmén dva typy chyb. Prvním druhem jsou chyby typické . objektivní. U druhého typu je lépe dát slovo šchyba%do uvozovek, jejich charakter je odlizný a vyůaduje jiný p ístup k hodnocení . chyby relativní.

Objektivní chyby mají jednozna nou platnost, mají ur ítá pravidla a normy. Lze o nich vést racionální spor a m ůeme se odvolat na nezpochybnitelné d kazy. Takovéto chyby m ůeme najít v exaktních v dách (matematice, fyzice, ů). Ale i ve výtvarné výchov se m ůe objevit objektivní chyba, pokud vytvo íme závaznou a vzeobecn p ijatelnou normu nebo vzor. Touto normou by nap . mohlo být lidské t lo a jeho správné proporce, o které se pokouzeli ůáci v první výzkumné hodin .

Relativní chyby mají pouze omezenou platnost, závisí na osobním prožitku (relativní hodnota) a na zvoleném rámci a kontextu, ve kterém se chyba posuzuje. Nelze o nich vést racionální spor, protoůe není možné se odvolat na obecn platný evidentní d kaz. P i kone ném soudu je p ípuštné subjektivní mín ní . smn se to líbí (nelíbí)%šValidita . platnost relativních hodnot . je závislá na kvalit osobních vlastností a na síle vzájemného vlivu mezi lidmi, kte í si relativní hodnoty mezi sebou svym uji%ša porovnávají. Relativní chyby nelze dokázat, lze na n jenom poukazovat prost ednictvím kritiky (kritiku zde chápeme i v kladném smyslu, tj. jako zviditel ování a oce ování toho, co je dobré).% (Slavík 1999, s. 72, 73)

V další své publikaci se Slavík zmiňuje o různých typech p řístupu u žitele k chyb ě ve výtvarné výchov ě (viz tab. 1).

Tab. 1 *Typy p řístupu u žitele ve vztahu k pojetí výchovy* (Slavík 1994, s. 126)

Typ p řístupu k chyb ě		Charakteristika typu	Pojetí výchovy
Normativní	direktivní	P edpokládaná normativní chyba. žák v i chyb ě pasivní. Chybí interpretace.	Normativn Expresivní
	dialogický	P edpokládaná normativní chyba. žák v i chyb ě aktivní. Analýza chyby.	
Kreativní		P edcházení kreativní chyb ě . žák v i chyb ě aktivní. Hledání variant ezení.	Kreativn Expresivní
Toleran ní		Vyhýbání se kreativní chyb ě . žák v i chyb ě pasivní. Chybí korekce.	

Zde jsou blíže objasn ěny všechny typy p řístupu k chyb ě .

Normativní p řístup k chyb ě

U žitel je garantem správného postupu a výsledku. Tento p řístup sm ěje ke konkrétním operacím a stává se velice ěstým. Typická je tato ůákova otázka: Sje to tak dob ě?%Rozlišují se dva druhy normativního p řístupu:

- **direktivní** . mohou nastat dv ě možnosti. U žitel ůákovi pouze oznámí chybu, nebo rovnou navrhne její korekci. Neobjevuje se zde interpretace chyby, ůák je tak pasivní a nem ůe tak chybu objevovat a dále s ní pracovat.
- **dialogický** . u žitel ůáka na chybu upozorní, ten chybu sám odhaluje v dialogu s u žitelem.

Kreativní přístup k chyb

Tento přístup podporuje myšlenku, že každý nápad a postup může být základem pro dobrý výsledek. Jeho výskyt ve vyučování nebývá tak častý, ale může se stát výzvou pro hledání nových možností.

Toleranční přístup k chyb

U tohoto přístupu není žákovi vnucována žádná kulturní norma. Učitel nenutí žáka k opravě chyby, ale poukazuje na chyby percepčního schématu. Tento přístup je v tizinou uplatňován u mladších žáků.

Současný příklon výchovy ke kreativní expresivnímu pojetí není pro učitele snadný. Důležitá předpoklady jsou snaha učitele, intuice a teoretické poznání, kam této patří informace o chybách, hodnocení a dovednost s chybami správně zacházet. Pojem chyba by ve výtvarné výchově určitě neměl přinášet pocit viny, dala by se chápat jako nutné zastavení na tvůrčí cestě k moudrosti. Důležitou součástí je dialog, sdělení hodnot a názorů a v neposlední řadě také úcta k tomu, co bylo vytvořeno.

V závěrečné části této práce se budu věnovat tomu, k jakému typu přístupu k chybě se přiklání vyučující účastníci se výzkumu.

2.3 Vývoj myšlení dítěte ve věku 10-11 let

Pro ucelení představy o vývoji dětského myšlení v tomto věku bych se chtěla zmínit o teorii J. Piageta. Poslouží to k lepšímu pochopení možností dětí nacházejících se v tomto prepubertálním období.

Období mladšího školního věku, které je vymezeno od 7 do 12 let, je nazýváno Piagetem obdobím konkrétních operací. Žák dokáže logicky usuzovat, to je však vázáno na konkrétní obsahy, které si může názorně představit. Dochází k rozvoji myšlení směřujícího k jednomu cíli (konvergentní myšlení), ale ještě se nerozvíjí myšlení tvořivé (divergentní). Dítě je schopno vyvozovat soudy i zcela formálně, i když si konkrétně nemůže vybavit obsah. Žáci jsou schopni seskupovat pojmy podle společných znaků, mají sklon popisovat a vysvětlovat, vnímají vztahy mezi předměty. (Kosíková 2011)

Jedinec si dokáže lépe vzít detail a ty zanést do obrázku, čímž se kresba stává propracovanější, dokáže zachytit prostor a pohyb, objevuje se stínování a tvarování.

3 VÝZKUMNÁ ÁST

3.1 Cíl výzkumné práce

Cílem mého výzkumu je prozkoumání u itelova zp sobu uchopení a interpretace chyby Oák m b hem n kolika hodin výtvarné výchovy v 5. t íd prvního stupn základní zkoly. Dalším cílem je porozum ní této interpretace Oákem a její vliv na další práci s t mito nov získanými poznatky.

3.2 Výzkumná otázka

Jakými zp soby upozor uje u itel Oáka na schybu% Jaké chyby se vyskytují v jednotlivých hodinách? Jak Oák reaguje na sd lení schyby% a dál postupuje v práci? Upozor uje u itel na schybu% jednotlivce nebo celou skupinu?

3.3 Výzkumný vzorek

Mým jediným kritériem p i zadání výzkumu byl vzorek Oák 5. t íd prvního stupn základní zkoly. Tento vzorek ur ila vyu ující, u které probíhal výzkum.

Oslovila jsem ty i pedago0ky ze základních zkol v r zných obcích okolí mého bydlišt . Pouze jediná vyhovovala mým podmínkám, které se týkaly nahrávání na diktafon a natá ení na videokameru. Pro tento výzkum, který má kvalitativní charakter a má povahu p ípadové studie vyu0ité pro zírání zobecn ní, je jediný pedagog dosta ující.

Vzechny kantorky, se kterými jsem cht la navázat spolupráci, jsem oslovila osobn . Písemnou i jinou formu oslovení jsem nevyu0ila z d vodu mo0nosti zpatného pochopení popsané situace daným u itelem a následným odmítnutím, proto jsem rad ji volila osobní kontakt.

3.4 Metody sb ru dat

3.4.1 Pozorování

Pozorování je metoda velice stará a ze vzech nejp irozen jzí, s její0 pomocí získáváme spoustu d le0itých informací. Pozorování musí být cílev domé, plánované, systematické, soustavné a zám rné, abychom potom mohli sm ovat k odhalování podstatných souvislostí a vztah u dané sledované skute nosti.

Zú astnila jsem se tedy nejprve p ímého pozorování, p i kterém jsem byla osobn p ítomna v n kolika hodinách výtvarné výchovy. Pro zvýšení kvality bylo nutné stanovit, co má být pozorováno. V mém p ípad to bylo sledování u itele v situacích, kdy 0ákovi sd luje, 0e v jeho výtvoru není n co v po ádku. Sledované jevy jsem zaznamenávala n kolika zp soby, abych získala co nejhodnotn jzí informace, byly jimi videonahrávka, audionahrávka, fotodokumentace a zápisky psané rukou.

S tímto materiálem jsem dále pracovala p i pozorování nep ímém.

Terénní zápisy

Tyto zápisky jsem si vedla b hem hodin natá ení a zaznamenávala je na papír do ty sloupc , p i em0 v prvním byl uveden as, v dalším doslovné výroky u itele, ve t etím výroky 0ák a v posledním sloupci mé osobní poznámky. V t chto poznámkách jsou uvedeny post ehy, d le0ité momenty, které by mohli mít na danou situaci vliv, a které mi p i pozd jzím tení tuto událost pomohou lépe vybavit. Zapisovala jsem si takové v ci, které pro m byly podstatné.

Videonahrávky

S videonahrávkou mi pomohla má kolegyn . Jeliko0 jsme nem ly velkou zkuzenost s nahráváním na videokameru, nebyl to v bec snadný úkol. Nevýhodou se stává to, 0e kameraman rozhoduje o ohnisku d je, které se ovzem v tomto prost edí asto m ní, d j je rychlý a lenitý. Proto se b hem p ehrávání videa ukázalo, 0e n které momenty se nedají tém vyu0ít. Objevují se zde také slepé momenty, p i kterých se v bec nenatá elo, proto0e kazeta ve videokame e m la kratzí asovou stopá0, ne0 byla vyu ovací hodina. Velkým

kladem je vřak možnost opakovaného pozorování, b hem kterých se mohou objevit d le0ité detaily.

Audionahrávky

Tento zp sob zaznamenání informací byl dopl ůjící pro videonahrávku. Vyu ůjící m la zapnutý diktafon pov zený neustále na krku. To mi pomohlo se vrátit ke slepým míst m, která nebyla nahraná na videokame e. Nesrozumitelné rozhovory z videozáznamu, ve kterých se objevoval ruch nebo zum, jsem také dohledávala v nahrávce z diktafonu.

Transkripce

Oba druhy nahrávek jsem doslovn ě p epsala a vytvo ila tak písemný protokol z pozorování. Byl to velice zdlouhavý a slo0itý proces. Ovšem v kone ném výsledku bylo vyhledávání informací v tomto protokolu rychlé a jednoduché.

3.4.2 Dotazník

Dotazník je zp sob písemného kladení otázek a získávání písemných odpově dí. S touto metodou jsem se v mém výzkumu setkala v situacích, kdy jsem se pot ebovala vyu ůjící zeptat na n jaké informace. Jeliko0 ob ě strany byly asov zaneprázdn ny, stal se dotazník další variantou komunikace. Tvo ila jsem otev ené otázky, u kterých jsem se sna0ila o stru nost a jasnost.

3.4.3 Interview

Druh interview, který jsem provád ě la s vyu ůjící, byl nestrukturovaný, ili umo0 oval úplnou volnost odpově dí. Otázky jsem si v0dy p edem p ipravila. Výhodou rozhovoru je té0 možnost reakce na odpově di dotazovaného, ím0 se interview m 0e dále rozvinout. Naze setkání se v0dy uskute nilo v jedné z prázdných u eben zkoly, aby nedocházelo k jeho naruzování. P i rozhovoru jsem si d lala poznámky, ale také jsem ho nahrávala na diktafon, abych si mohla odpově di znovu o0ivit, nebo je doslovn ě p epsat, a dostat z nich pot ebné informace.

3.5 Etapy výzkumu

V této kapitole se vnuji etapám výzkumu od poátečních problémů a0 po různé charakteristiky zkoly, samotné vyuující, navztívených tíd a pozorovaných vyuovacích hodin.

3.5.1 Problematika hledání vhodného u itele

V této kapitole popisuji nelehký úkol při hledání vhodného u itele pro výzkum. Jen malá část oslovených kandidátů p ipustila podílet se na n jakém výzkumu a jezt menzí souhlasila s mými podmínkami, a to natá ení na videokameru.

Diplomovou práci na kated e výtvarné kultury si vybrala jezt další studentka z mého ro níku. Protoe m la podobné téma, dovolil nám náz vedoucí práce, abychom spolupracovaly. M ly jsme tak v tzi možnost nalézt vhodného vyu ujícího. Dalším p ínosem pro nás byla společná konzultace nahrávek a poznámek a také jsme mohly p emýzlet nad problematikou týkající se tohoto tématu.

Výb r u itele páté t ídy, který by mi dával dostatek podn t pro zpracování a který by byl ochotný se nechat b hem hodiny natá et na video, nebyl v bec snadný. Navztívily jsme tedy rad ji zkoly, ve kterých jsme znaly prost edí i u itele. S nadzením jsme p icházely na sch zky, doufaly jsme, 0e bude vze v po ádku, v0dy jsme p ece tolik ne0ádaly. Opak byl vzak pravdou. Nejv tzi obavou se stalo po izování audia a videa z hodin, p esto0e jsme dostate n vysv tlovaly, 0e nahrávky budou pouze pro nazi pot ebu, abychom se mohly k hodinám op t pozd ji vrátit.

Vý et navztívených ýkol

Protoe bych nerada pozkodila pov st navztívených zkol a oslovených vyu ujících, kte í na nich p sobí, nebudu zmi ovat jejich jména. Tyto zkoly budou dále vystupovat pod ozna ením I. . IV.

Základní zkola I.

V této základní zkole, která se nachází na venkov , se byla zeptat moje kolegyn . Žkola má dostatek oák , kte í se sem sjí0d jí ze spádových obcí a zapl ují t ídy od 1. do 9. ro níku. Kolegyn na této zkole plnila svou povinnou zkolní docházku, proto bez ostychu oslovila vyu ující, kterou dob e znala. Setkala se ovzem se spíze negativní reakcí. Paní u itelka se p íliz netvá ila na informaci o natá ení jejích vyu ovacích hodin a konstatovala, ůe pokud nese0eneme nikoho jiného, pom ůe nám, ale nebude se p í tom cítit nejlépe.

Základní zkola II.

Tato základní zkola se nachází v malém m st , do kterého rovn 0 dojí0dí 0áci z r zných spádových obcí do 1. a0 9. t ídy. Tuto zkolu jsem navzt vovala od 1. . 5. t ídy. Oslovila jsem tedy jednu mou známou u itelku, která mi hned nadzen vyzla vst íc. Uskute nit výzkum vzak nakonec nebylo mo0né, proto0e vyu ovala ve speciální t íd , byla by tak tedy nutná konzultace se speciálním pedagogem. Proto jsme tuto variantu rad jí vypustily.

Po t chto dvou neúsp zných návzt vách zkol jsme se zly poradit s vedoucím práce. Byly jsme zklamané a zoufalé, ůe se nám snad nepoda í najít vhodného kandidáta pro výzkum. Domluvili jsme se tedy na tom, ůe dalším vyu ujícím, kte í by také odmítli natá ení, nabídnu ústupek ve form audiozáznamu. Pokud by jim to nevadilo, není problém za ít s výzkumem.

Základní zkola III.

Tato základní zkola se nachází v malebném m ste ku. Zde také mají vzechny ro níky, do kterých docházejí d ti i z okolních vesnic. Po0ádaly jsme tedy vyu ující 5. ro níku, která vedla i um lecký krou0ek, zda bychom v její t íd mohly provést náz výzkum. Tato paní u itelka nesouhlasila s natá ením na videokameru, avzak po ízení audiozáznamu pro ni bylo p íjateln jí. Povolila nám vzak provést hospitaci pouze na dvou hodinách výtvarné výchovy, co0 bylo nedosta ující. Také naze technická vybavenost, kterou tvo il starší kazetový diktafon, nebyla vhodná, a tyto nahrávky se tak nedaly pou0ít. Sna0ily jsme se d ní ve t íd zaznamenávat i ve form písemných poznámek. V t chto terénních zápiscích se nacházelo mnoho situací, které se týkaly nazí

problematiky, hodina byla velice zajímavá a inspirující, ale tento nezda ilý pokus byl námi brán spíše jako zkušenost a pou ení pro budoucí práci.

Základní zkola IV.

P i tvrtém pokusu jsme se op t vrátily do jedné z ji0 navztívených zkol. Naze známá kantorka se zeptala své kolegyn , která vyu ovala výtvarnou výchovu v 5. t íd , jestli by se necht la zú astnit nazeho výzkumu, a ona s tím souhlasila. Daly jsme si tedy sch zku, na které jsme této vyu ující vysv tily vzechnu nazi problematiku a po0adavky. Nahrávání na kameru se p ekvapiv nestalo p eká0kou, proto0e nás sama vyu ující po0ádala o to, jestli bychom nato ené video poskytly i jí, aby se také podívala sama na sebe p i vyu ování. Mohly jsme tedy za ít s výzkumem, co0 pro nás bylo radostnou zprávou.

Zú astnily jsme se tedy dvakrát dvou hodin výtvarné výchovy ve dvou r zných 5. t ídách. Kantorka nebyla ani v jedné z t chto t íd t ídním u itelem, dobírala hodiny z druhého stupn , byla tedy aprobovaným pedagogem tohoto p edm tu.

Z tohoto pozorování jsme získaly videozáznam, audiozáznam z digitálního diktafonu, ru n psané poznámky a fotografie.

S touto pedago0kou byla radost pracovat, proto0e byla moc vst ícná, nikdy nás neodmítla a v0dy se sna0ila si najít alespo chvíli asu, aby mohla odpov d t na naze otázky, které vznikaly v pr b hu zpracovávání dat. Mnoho u itel by si z jejího p ístupu mohlo vzít p íklad a zamyslet se nad tím, 0e je mnohem p íjemn jí si pomáhat a vycházet si vst íc.

3.6 Jednotlivé charakteristiky

3.6.1 Popis ýkoly

Žkolní vyu ování začalo v tomto m st íj0 p ed více ne0 120 lety. Nov postavenou zkolní budovu má dnes v u0ívání mate ská zkola. Po skon ení 1. sv tové války postupn docházelo k p íbývání 0ák a tato budova se stala nedosta ující. Ke slavnostnímu otev ení velmi moderní a do dnešních dob

využívané zkoly dozlo ve 30. letech minulého století. Areál zkoly byl postupn rozšiřován a0 do současně podoby.

Zajímavý je vývoj po tu0ák na této zkole za posledních deset let, kdy se jejich počet snížil o téměř 50 %. V době naplněnosti zkoly se zde nacházely i ti t0idy stejného ročníku, ve kterých bylo více dětí, než je běžné dnes. Pro současně0áky by to tedy m0lo znamenat výhodu, která se vyznačuje blízkí komunikací s vyučujícím, více času pro práci s jednotlivci, využití rozmanitých vyučovacích metod, které by se mohly v případě dětí jen velmi těžko aplikovat.

3.6.2 Charakteristika uitelky

Vyučující se vždy snažila zábavnou formou motivovat děti k práci. Mluvila na ně klidně, pevně jim vysvětlovala cíl práce, s jakými nástroji se setkají, co všechno budou potřebovat a jakým způsobem mají postupovat. Děti byly ukázněné, nemusela tedy často zvyšovat hlas, aby docílila pozornosti0ák, když jim chtěla něco povědět. Paní učitelka dokázala0áky zaujmout natolik, že se d0sledně věnovali práci a nevyruzovali.

3.6.2.1 Vzdělání a praxe uitelky

Učitelka, u které probíhal výzkum, působí na této základní zkole již poměrně dlouho. V její část ze své osmnáctileté praxe strávila právě zde. Vysokou zkolu absolvovala na Západoešské univerzitě v Plzni, obor český jazyk a výtvarná výchova. Střední zkolu pedagogickou (obor vychovatelství) navštěvovala v Berouně.

3.6.2.2 Názory na svou práci, na předmet výtvarná výchova

Vyučující si vybrala povolání učitele, protože jí bavila práce s dětmi v druhém, ve které pracovala. Aprobaci český jazyk a výtvarná výchova si zvolila z důvodu zájmu o umění, také jí přineslo radost tvořit něco nového.

Žkoly, na které působí, jí nezarouje mít každý rok předmet, pro které má aprobaci. Každoročně po prázdninách jí čeká předekvapení ve výtu

využívaných podmínek. Již několikrát se stalo, že výtvarnou výchovu učila jen v minimálním rozsahu hodin, proto nemohla svoji práci plánovat dlouhodobě. Také je pro ni mnohdy nepřijemné vyplňování nezbytných dokumentů, které ovšem neodmyslitelně k tomuto povolání patří. Svou práci má však ráda a je spokojená, pokud má učit alespoň několik hodin výtvarné výchovy. Paní učitelce se líbí, že povolání pedagoga není stereotypní práce. Bere také v úvahu, koho má před sebou (žáci) a kdo za nimi stojí (rodiče).

Kvalitu výuky výtvarné výchovy na prvním stupni podle vyučující ovlivňuje hlavně prostor, ve kterém se žáci nacházejí. Mohou tak využívat pouze svou domovskou třídu, což má svá úskalí – jedno umyvadlo, menší prostor na práci v početných skupinách. Pro výuku na druhém stupni je k dispozici speciální učebna. Její výhodou je zejména velký prostor, nábytek je sice velmi starý a prostý, ale je omyvatelný, není nutné stěhovat, aby se nepozkodil. Jsou zde tři umyvadla, úložné prostory na potřebný materiál. Nevhodné jsou však parkety na podlaze. Žkopa má k dispozici například dílny a počítačové učebny, které lze také pro výtvarnou výchovu vhodně využít.

Učitelka chápe rozdíl mezi využitím tohoto podmínky na prvním a druhém stupni ve smyslu třídní učitel, aprobovaný učitel a doplnění úvazku. Na 1. stupni učí výtvarnou výchovu v třídní učitel, občas si vyučující vzájemně vyhoví podle osobní preference a vymění si některé podmínky v rámci úvazku, pak je v úvahu cítit osobní zaměření vyučujícího. Na druhém stupni to bývá každým rokem jinak, někdy učí podmínky pouze aprobovaní, jindy se výtvarnou výchovou doplňuje úvazek podle potřeb školy, což kvalitu práce může i negativně ovlivnit.

Vyučující na škole vnímá dva přístupy k výtvarné výchově. V prvním případě je nejdůležitějším výsledkem práce – obrázky na nástěnce. Učitelce více vyhovuje soustředění se na průběh činnosti, kdy výsledek nemusí být vždy tak rozhodující. Protože nadměrné zaměření na výsledek ubíjí tvořivost. Přeje si, aby byl pro děti nejdůležitějším prožitkem z vlastní práce. To se podle vyučující tak snadno neděje zejména na druhém stupni, kdy bývají děti více sebekritické a to je svazuje.

Paní učitelka si nemyslí, že by měla nějaký charakteristický způsob vedení hodiny, spíše to v třídní bývá o konkrétní osobě vyučujícího.

3.6.2.3 U itel ino zamyšlení nad pojmem chyba

To, co si kantorka představuje pod pojmem chyba v obrázku, záleží na tom, jaké dává zadání. Vždy to vyplývá z tématu. Za nejvážnější chybu považuje, když děti u práce moc nezkoumají, netvoří, když mají tendenci kopírovat. Na to je upozorňuje ze svého nejvíce. Chybu ve smyslu, že je něco špatně, moc nevnímá, protože je spousta prací, když konečný výsledek je třeba absolutní nula, ale vlastní práce a úsilí byly tvořivé. Například dochází k tomu, že si někdo svojí nadměrnou tvořivostí obrázek znehodnotí. Záleží však na konkrétní situaci.

Během první hodiny nastává chvíle, kdy děti mají za úkol výtvarně znázornit děj, se určit takové chyby vyskytly. Využívají nejvíce vadilo, že se někdo báli pracovat s určitým nástrojem – rákosovým perem, nebo někdo dalí čáry jednoho druhu. Chtěla pí hodinu docílit toho, aby byla práce volnější, protože děti se s tímto perem do té doby vlastně nikdy nesetkaly, a asi ani s perem jako takovým. Ale protože tyto děti ušla teprve chvíle a byli prvostupňoví, stal se tento fakt komplikací pro vyučování v těchto věcích, nebo do té doby na prvním stupni nikdy neušla.

Pokud vyučující objeví nějakou chybu v tvorbě dítěte, snaží se ho vrátit zpět. Například: někdo zná proporce těla. Navíc se učitelka snaží tyto znalosti na začátku hodiny opakovat. I přes všechno snažení se někde z někoho nepovede správně nakreslit lidské tělo, proto ho učitelka vede znovu od začátku. Příklad: *Podívej se, jak je ta hlava veliká, spočítal sis kolikrát se ti vejde do těla?* Dále se snaží děti upozornit na to, že ruka se ohýbá tam, kde má kloub. Příklad: *Když kreslíš postavu, tak kde ohýbáš ruku? V lokti, víš? Já jí nemám takhle jako hadici, ale mám tam nějaký kloub, loket. Takže to trošku pooprav.* Učitelka učívá spíše konkrétních připomínek. Na dle toho pak zůstává, jestli to opraví nebo neopraví.

Samotné pocity, které učitelka vnímá při sledování problému dítěte, jsou různé. U některých dětí je to někdy trochu komplikovanější, vnímá, že jsou citliví na upozornění, že by v obrázku neměli mít úplně všechno v pořádku. Některé děti reagují třeba podrážděně, takže podle učitelčiných znalostí k nim postupuje poněkud jinak, než třeba k ostatním. Pokud vidí, že se práce

ur itému dít ti výrazn ě neda í, zkusí ho trochu sna uknout%. Kdy0 to ale opravdu nejde, nechává ho, aby z práce m lo spíze lepší pocit, proto0e podle vyu ující o výsledek zase tolik nejde, d le0it jí je pro0itek 0áka a radost z tvo ivé innosti. N kdy sd luje nedostatky vtípem, aby to pro d ti bylo snesiteln jí, ob as porovnává dva obrázky. Jindy si rozdíl hledají i sami 0áci. Vyrovnají obrázky vedle sebe a upozor ují na to, co kde vidí. Ale v tomto p ípad ě je to v0dy trochu nebezpe né hlavn ě u mladších 0ák , aby neupozor ovaly na n koho, kdo se nachází v kolektivu na krajních bodech sociometrického pr zkumu. D le0itý je tedy správný výb r u itel iny otázky na danou problematiku.

R zné reakce 0ák také ěsto souvisí s jejich vlastnostmi, druhy charakteru i temperamentu.

To, jestli d ti dají na radu vyu ující, je r zné. Zále0í na v kové skupin ě. Starší 0áci mají v tzí tendenci si sv j nápad nebo myzlenku prosadit. Jsou toti0 t eba líní obrázek p ed lávat, nebo se jim nechce dál nad daným tématem p emýzlet. Potom jde spíz hodn ě o vyjednávání.

Paní u itelka není p esv d ená, 0e talentované dít si více stojí za svým, nebo se naopak pod izovalo jejímu názoru. V tzinou hledají kompromis. Pokud jsou d ti talentované, zdají se více p ístupné. Vyu ující vzak nestojí o to, aby d ti d laly p esn ě to, co jim ěkne. Vyhoví pot eb 0áka urovnat si p edstavu o díle nejprve ve svém duchu, ale zároveň vy0aduje, aby nad prací p emýzlel i v jejím pr b hu. Paní u itelka umo0 uje d tem vyzkouzet si n kolik návrh , aby v d ly, který z nich bude ten nejvhodn jí. Tyto d ti jsou více tvo ivé, tvárné, lépe se s nimi vyjednává.

P í zadávání tématu má u itelka n jakou p edstavu o výsledném produktu, nesna0í se vzak d tem svou vizi n jak podsunout, ale spíze p emýzlí, co by je tím cht ěla nau it, co by si p í této innosti mohli vyzkouzet. Nejvíce jí zále0í na tom, aby hodina výtvarné výchovy pro n byla alespo ě trozi ku odpo inková, aby relaxovaly, proto0e je to jeden z mála p edm t , kdy mohou odpo ívat úpln ě jinou formou ne0 v ostatních p edm tech. Jde spíz víc o to, aby se p í hodin ě cítily dob ě. Samoz ějm ě nechce, aby ve t íd ě d ti jen tak sed ly,

nebo práci odbývaly. Když chce žáky naučit novou techniku, nějakou představu určit má. Teba při grafice chce, aby se daný výtvar nechal vytisknout, aby to došlo do nějaké fáze. Dívčí mívají i takové inosti i tvořivé nápady. Když se stane, že chybou vznikne něco zajímavého, co všechny zaujme, a pak na tom může pokračovat dále.

Experimentování se u některých žáků trochu bojí, aby si obrázek nepokazili. Například když při hodině pracovali s mořidlem, museli si nový způsob práce trochu osahat. Na předložený cvičný papírek si nový způsob práce mohli nejprve vyzkoušet. To jim mohlo dopomoci zbavit se strachu, který s sebou nová inost může přinést, aby neměl negativní vliv na samotnou práci. (Viz příloha . 1)

3.6.3 Charakteristika navštívených tříd

Výzkumným vzorkem byli žáci dvou pátých tříd základní školy ve věkovém rozmezí 10 - 11 let.

Třídou, ve které jsem prováděla výzkum, byly charakteristické pracovním prostředím a velmi vztahy mezi dětmi, což tvořilo příjemné klima, které žáky podnětovalo k zdařilým pracovním výkonům. Samotná paní učitelka mi potvrdila, že jsou žáci schopni pracovat na úkolech individuálních, skupinových, ale i kolektivních. Myslím si, že toto klima se jeví dotváří tím, jakým způsobem učitel ovlivňuje náladu atmosféru ve třídě a dalším působením na žáky. Toto se určitě u učitelce výtvarné výchovy v kladném slova smyslu velice dařilo, protože hodinu vždy začínala motivací, ve které se snažila zapojit co nejvíce všechny žáky, kteří se pak lépe vložili do situace předvedené do výtvarna.

Při porovnání chlapců a dívek (ve smyslu plnění zadání výtvarného úkolu) byla v obou třídách po celou dobu práce vždy přítomná dívka, která se i více držela pokynů při zadávání. Chlapci se zase naopak snažili více experimentovat. Nikdy se nestalo, že by někdo nedokázal splnit zadané téma hodiny.

Žkolní úsp znost a její vliv na chápání kritérií, která u itel vyty í v0dy na za átku hodiny, a výtvarný projev daného 0áka, jsou podle u itelky, u ní0 probíhal výzkum, následující: *sVýrazné zaostávání n kterých d tí ve zkolním prosp chu ob as ovlivní práci 0áka ve výtvarné výchov negativn , ale není to pravidlem.%o*

Ve t ídách se neobjevilo dít , které by p ed ilo ostatní svým ojedin íým talentem. N jaké razantní rozdíly v tvorb d tí zde nebyly vid t. Samoz ejm m 0eme rozd lit 0áky na ty, kte í výtvarnou výchovu mají rádi, t zí se na tyto hodiny (co0 na prvním stupni bývají v tzinou vzichni). Jejich výkon m 0e být, i u jedinc s mírným deficitem výtvarného cít ní, p íjemn uspokojivý. Druhou skupinu tvo í tí, pro které tento p edm t není zrovna oblíbený, ale i oni mohou vykonat dobrou práci. Výkon 0áka m 0e ovlivnit spousta initel - nemoc, psychická zát 0, únava atd.

Paní u itelce se s ob ma t ídami pracovalo p íjemn , skupinky byly tvo ívé a hravé. (Viz p íloha . 2)

3.7 Pr b h sb ru dat

V této kapitole popisují jednu z velice d le0itých ástí výzkumu, a tou je sb r dat, bez kterých by se nedalo dále pokračovat v práci.

V první ad jsme si musely s vyu ující, u které m l probíhat výzkum, domluvit termín. Paní u itelka byla velice vst ícná a nemusely jsme tedy dlouho ekat. Byly jsme p ípraveny se jí v tomto ohledu pod ídit, proto0e jsme cht ly za ít s pozorováním co nejd íve.

Tento den byl pro nás zlomovým. T zily jsme se, 0e kone n budeme moci za ít sbírat výzkumná data. Na druhou stranu jsme byly nervózní, aby se p í vyu ování n co nepokazilo a materiál by se nakonec nemohl pou0ít, jako tomu bylo p í návzt v základní zkoly III.

Základní zkolu IV. velice dob e znám, zamí ily jsme tedy rovnou do kreslírny, ve které m la probíhat výuka dvou hodin výtvarné výchovy. P izly jsme d íve, musely jsme tedy chvíli po kat. O p estávce se p ed u ebnou za ali hromadit 0áci s kuf íky s pot ebným vybavením na vyu ování. Po chvíli dorazila

i paní u itelka, odemkla t řídu a pozvala nás dál. Zopakovaly jsme jí, jakým zp sobem budeme provád t natá ení, abychom p edezly p ípadným nep íjemnostem.

P ípravily jsme si digitální diktafon, videokameru a ístý papír. Diktafon, který byl po celou dobu vyu ování zapnutý, jsme u itelce pov sily kolem krku jezť p ed zvon ním na hodinu. Kolegyn se chopila obsluhy videokamery.

Po za átku hodiny nás paní u itelka p edstavila a dala nám prostor k tomu, abychom d ttem vysv tily, co budeme ve t říd provád t. Nejprve si nás zvídav prohlíely, otá ely se, kdy0 jsme p echázely po t říd s videokamerou. Toto chování se ale po chvíli uklidnilo, proto0e 0áci m li dostatek své práce.

Vyu ovací jednotky jsme natá ely pouze jednou videokamerou. Kolegyn m la tedy nelehký úkol, proto0e musela vybírat nejd le0it jzí ohniska d ní, která nám pak poslou0ila k nazí problematice. Na kazetu ve vidokame e se vezlo pouze 60 nahraných minut, ovzem hodina m la 2x45 minut. Natá ení se tedy muselo p eruzovat v ur ítých momentech - b hem p estávky, kdy0 neprobíhal 0ádný dialog mezi u itelem a 0ákem, atd. Mojí rolí byl zápis písemných poznámek na papír a fotografování pr b 0né práce d tí, i jejich kone ných výsledk tvorby.

Po skon ení vyu ování jsme sbalily techniku, rozlou ily se s d tmi a jezť chvíli jsme si povídaly s paní u itelkou. Slíbila nám, 0e se ozve, kdy budeme moci p íjít na dalzí natá ení. Cht la nap ed vymyslet n jaké zajímavé téma a na hodinu se p ípravit.

Druhé natá ení probíhalo v jiné skupin 0ák 5. t řídy, proto jsme se na za átku vyu ování op t s kolegyní p edstavovaly. Postup ve vyu0ití techniky a naze role z staly stejné jako b hem první hodiny. Tato hodina probíhala v podobném duchu jako p edezlá, nevyskytl se 0ádný problém.

Po vyu ování jsme se s paní u itelkou domluvily na p edání získaného videozáznamu, o který nás 0ádala ji0 p ed za átkem výzkumu, proto0e se na n j sama cht la podívat. Také jsme projednaly nazí dalzí spolupráci, která spo ívala v poskytnutí kontaktu, mo0ném zasílání dotaz , i p ípadné sch zky. T chto mo0ností jsme tedy vyu0ily ve form dotazníku a interview, které probíhalo také v této zkole.

3.8 Analýza sebraných materiálů

V kapitole sAnalýza sebraných materiálů popisuji metody, které jsem použila při vyhodnocení materiálů .

K analýze materiálů jsem použila metodu případové studie. *V případě studie jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů . V případě studie sbíráme velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců . V případě studie jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti.* (Hendl 2005, 104)

Tato metoda používá několik přístupů k analýze dat. V mém případě jsem použila:

- **uchování a organizaci dat** . provedla jsem transkripci,
- **segmentaci** . vybrala jsem vhodné segmenty pro můj výzkum,
- **kódování** . přidala jsem k úsekům dat kódy, čímž jsem provedla klasifikaci,
- **poznámkování** . zapisovala jsem si poznámky při sběru dat i analýze,
- **zobrazení pomocí pohledových grafů a tabulek**
- **souhrn** . pokusila jsem se shrnout, co se odhalilo. (Hendl 2005)

3.9 Charakteristika materiálů

Tato kapitola je zaměřena na materiál, který jsem nasbírala během pozorování, a na jeho následné zpracování.

Během ústních hodinách výtvarné výchovy jsem nasbírala velké množství materiálů. Nejlepšími zdroji dat se pro mě stal audio a videozáznam. Zpracování těchto záznamů jsem prováděla doslovným způsobem . transkripcí, ve které jsem dále mohla snázeji se sebou vyhledávat pro mě důležité situace. Doslovnou transkripcí jsem zadala do příloh 4 a 7.

Dalším zdrojem informací pro mě bylo interview se sledovanou vyučující. Rozhovor s paní učitelkou, který se týkal oblasti chyb ve vyučování výtvarné výchovy, jsem si raději nahrávala, abych se k ní mohla později vrátit. Této jsem provedla jeho doslovnou transkripci. Viz příloha 1.

Dále jsem použila dotazník, který samotné vyu učící lépe vyhovoval. Mohla tak v klidu odpovídat na otázky, které byly zam ěné na r zné tematické okruhy a vy0adovaly tak delší rozmýzlení. Otázky byly zam ěné p edevzím na charakteristiku zkoumaných hodin a t ěd. Viz p íloha . 2.

3.9.1 První hodina

V této kapitole se v nuji první vyu ovací hodin , ve které m ěli 0áci za úkol výtvarn ě zpracovat téma déz , a nejzáva0n jzím chybám, kterých se b ěhem této ěinnosti dopustili.

Popis pr ěb hu první hodiny

Tématem dvou prvních sledovaných vyu ovacích hodin se stal déz . Tyto hodiny byly rozd ěleny na n kolik ěstí, b ěhem kterých se vyst ídalo n kolik druh ěinnosti.

Do první fáze hodiny byla za azena po áte ní motivace, která byla velice zajímavá a nabudila d ěti k další práci. Tento druh fonetické hry m ěl p edvést 0ák m déz od jeho prvních drobných kapek, p es bou ku a0 k jeho doznívání.

Zvukové vjemy dále 0áci zaznamenali na úzký prou0ek papíru za pomoci rákosového pera a mo idla. Nesm ěli vzak zapomenout na d ěle0itý fakt, a tím bylo odstup ování dezt . V hodnotícím kruhu se pak spole n s vyu učící sna0ili najít zajímavé kresby nebo jen jejich ur ěté ěstí, které se d ětem poda ily.

V další fázi hodiny si 0áci nejprve p edstavovali d ění na ulici plné lidí p ěi dezt. Poté se tuto situaci sna0ili vystihnout ve své kresb ě, ve které m ěl být viditelný pohyb postav a op ět odstup ovaný déz .

B ěhem druhé hodiny výtvarné výchovy seznámila vyu učící 0áky s novou výtvarnou technikou, která slou0í k dopln ění perokresby . lavírováním. Nepo0adovala, aby v zichni za ka0dou cenu tuto techniku ve svém obrázku použili. Týkalo se to spíze 0ák , kte ě m ěli ji0 hotovou svojí práci, a tak m ěli as si nový zp sob práce vyzkouzet.

V samotném záv ru vyu ovacích hodin se vzechny d ti zú astnily hodnotícího kruhu, ve kterém byly vyzdvihovány zajímavé ásti kreseb nebo i celé obrázky.

Detailn ji je tato hodina popsaná v p íloze . 3.

Analýza chyb v první hodin

Tuto podkapitolu v nuji chybám, kterých se 0áci dopustili b hem prvních dvou hodin výtvarné výchovy. Analýze chyb v nuji zna nou pozornost, protože je pot ebná pro vyhodnocení a záv ry mého výzkumu.

V první fázi analýzy bylo d le0ité dostat vzechna sebraná data do písemné podoby. Provedla jsem tedy doslovný p epis - transkripci audio a videozáznam . Tato innost byla velice ásov náro ná z d vodu spojení dvou záznam v jeden a ozna ení ka0dé události ásem z audia i videa, n kdy i obojím, co0 mi ale pozd ji pomohlo ve snadn jím a rychlejším vyhledávání klí ových situací. Vzechny situace, které se týkaly chyby, jsem si vyzna ila a sna0ila se vlastními slovy pro n najít vhodné pojmenování. Po provedení této kategorizace jsem vyvodila výsledky výzkumu, které jsem pro p ehlednost vlo0ila do graf .

V prvních zkoumaných hodinách jsem identifikovala osm výrazných chyb, kterým jsem dala své pracovní názvy. Ka0dá chyba je zastoupena nejvýrazn jzími situacemi, které jsem opat ila p ímou e í u itelky (U), v n kterých p ípadech i 0ák (ž).

Zde je vý et a popis jednotlivých chyb. Vzechny doslovné výroky a chyby se nacházejí v p ehledné tabulce v p íloze . 5.

- **Chyba v technice drýení pera** . 0ák nedokázal pln vyu0it vzechny vlastnosti pera. Docházelo tak k jednotvárnosti (jednolitosti) ar, co0 znamenalo stejnou zí i stopy pera.

U: sRen o, kdy0 tak si vyzkouzej, jestli to pero d lá ten í árky, m 0ez vyzkouzet i jemn jzí, to máz vzechno moc stejný, tak bys to mohla trochu rozlízit.%o

U itelka upozor uje 0ákyni na tuto chybu a sna0í se jí dovést k tomu, aby si vyzkouzela, zda pero doká0e d lat té0 jinou tlouz ku ar, ne0 pouze silné.

Obr. 1

Na obrázku . 1 si 0ák p i kresb nedokázal pero nato it tak, aby docílil r zné tlouz ky ar. Tyto áry jsou monotónní, tém se nem ní ani zí ka stopy pera, ani její délka.

U: sTohle je jen obrysem, silné áry, a tak tu máz tu danou plochu, ale takové ty p echody mezi, to jsme d lali na tom prou0ku papíru, chybí, to je jen tady. Tak0e zkus jezť n kde jemn jzí, zkus vymyslet, jak by se dal zaplnit ten chodník. Ten m 0e být t eba z kostek.%o

Obr. 2

I na obrázku . 2 najdeme chybu v jednoduše ar z d vo du nesprávného dr0ení rákosového pera. Vyskytují se zde pouze tenké a naopak hodně silné áry. Vyu ující cht la po 0ákovi, aby se jezť pokusil o n jaké st edn silné. Poradila mu, 0e by si to mohl vyzkouzet na kresb chodníku, po kterém jdou postavy, a znázornit na n m vzor dlá0d ných kostek (viz obr. . 3). Žák u itel inu p ipomínku vyslechl a ídil se jí.

Obr. 3

- **Chyba v intenzit** . touto chybou je myšlena intenzita dežt , která se v n kterých obrázcích tém v bec nem ní. U itelka však 0ádala r znou intenzitu, která jim byla nazna ena pomocí fonetické hry v motiva ní ásti hodiny.

U: sTob se to smotalo dohromady. Tob ten déz p ezel tam i zpátky. Tak to zkus te odstup ovat. Za ni u t ch te ek, postupn p idávej jemn jzí árky a jezt p idej potom, ano? Trozku to vyst ídej. Aby se to rozlízilo.%o

U itelka nazna uje 0ákovi, 0e jeho déz je jednotvárný, radí, jakým zp sobem má pokrač ovat, aby jednotlivé fáze rozlízil, dokud to jezt jde. Tuto chybu m 0eme rovn 0 vid t v obrázku . 1.

U: sTob zahání. Pozor, nemotej to dohromady, nech si tam ty jednotlivé ásti.%o

Vyu ující upozor uje 0áka na postupné splývání fází dezt .

Obr. 4

Na obrázku . 4 je viditelná stejná intenzita dezt , nejsou zde nazna eny r zné fáze - drobné kapi ky, jemné árky, hust jzí a siln jzí áry p i velkém lijáku a postupnému odeznívání dezt .

- **Chyba v razanci** . tato chyba se objevovala v nesm lé práci n kterých 0ák , kte í se báli s rákosovým perem provád t razantní tahy, jako kdy0 padají kapky z nebe.

U: sTady jezť jen krápe, jen p idej na razanci trozku, po ádn leje. Musí v tom být rychlost n jaká. To jsou kra ounký, árky dlouhý d lej, jezť delzí. Holky, bou ka jezť nep izla, po ádn namo , tak. A zaber. Vyzkouzej, co to umí, kdy0 nám po ádn leje.%o

Žák se v tomto p ípad kresby trochu bojí. U itelka se sna0ila p edezlou motivací nazna it, 0e v obrázku bude pot eba n kde p itla it. Musí se tedy ob as ujistit, jestli pochopili, co je cílem, pop ípad jim to p ipomenout.

U: sOp i se o to, neboj se. Zkus si to jezť tady na tom malém papírku a neboj se do toho zabrat, jo? Zkus to trozku razantn jzí kresbi kou.%o

Vyu ující názornou ukázkou p edvádí 0ákovi na cvi ný papír, jakým zp sobem m 0e postupovat (obr. . 5).

Obr. 5

- **Chyba v proporcích** . tato chyba se vyzna ovala p edevzím zpatným zvládnutím kresby lidského t la. Jeho proporce byly v mnoha p ípadech nesprávné. Vyu ující se sna0ila 0ák m poradit, jak se touto problematikou vypo ádat: Navrhovala jim r zné zp soby korekcí t chto chyb.

U: sRomane, ta hlava je trochu veliká, vi ?%

ž: sSe mi trozku nepovedla.%

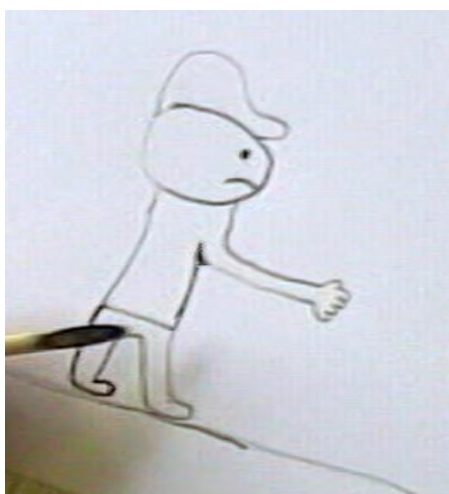
U: sTak zkus prodloužit nohy, jo? Tak je ud láz zirzí, ud lej mu jako kdy0 má kalhoty n jaký ohrnutý. Rozumíz, jak to myslím?%

ž: sSnad jož %

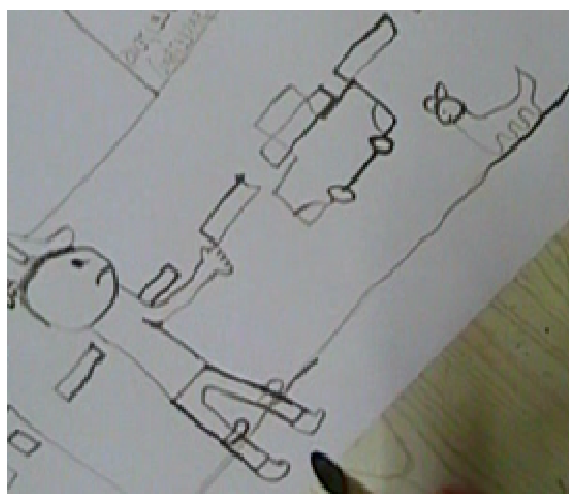
U: sTak to oprav. Zkus mu prodloužit trochu nohy.%

V obrázku . 6 vyu ující Oákovi p ipomínala, Oe rozdíl velikosti hlavy oproti t lu je v tomto p ípad p íliz markantní a poradila mu, jakým zp sobem by mohl prodloužit nohy, trochu je zesílit a z chodidel tak ud lat nap íklad ohrnuté kalhoty. Tato zda ilá oprava je viditelná na obrázku . 7.

Obr. 6

Obr. 7

U: sRen o, kdy0 ohnu ruku v lokti, tak mi vychází do pasu, ty máz v pase tlapí ky, jo? Trozku je ud lej delzí.%

Na obrázku . 8 je p edm tem kritiky p íliz krátká ruka postavy.

Obr. 8

U: sRomane, kdy0 kreslíz postavi ku, tak kde ohýbáz ruku? V lokti, vi ? Já jí nemám takhle jako hadici, ale mám tam n jaký kloub, loket. Tak0e to trozi ku pooprav.%

V obrázku . 9 se objevuje nezvládnutá kresba horní kon etiny, která nemá 0ádný ohyb v kloubu (lokti), a tak na nás p sobí jako jakási šhadice% Tuto chybu se sna0ila vyu ující napravit názornou ukázkou ohebností vlastní ruky.

Obr. 9

- **Chyba ve velikosti p edm t .** tato chyba spo ívala v nedodr0ení správných pom r velikostí r zných p edm t . V obrázcích lze nalézt

nap íklad psa stojícího vedle auta, které je skoro stejn velké jako on (obr. . 7).

U: *sTy máz stejn veliké auto a pejska.%o*

- **Chyba ve využití formátu** . této chyby se 0áci dopouzt li z d vodu zpatného odhadu vyu0ití formátu tvrtky, kterému museli p izp sobit kreslené p edm ty.

U: *sTy máz samé dome ky a kam se pak vejdou ty lidi?%o*

ž: *sBudou tady.%o*

U: *sAle to budou moc malí.%o*

Obr. 10

žák nakreslil nejprve postavu, potom p idal dome ek. Ten by se mu na tvrtku celý nevezel, nakreslil ho stejn velký jako postavu. V tu chvíli si 0ák svoji chybu neuv domil.

Vyu ující kladla d raz na to, aby domy a ostatní p edm ty 0áci kreslili a0 poté, co budou mít zvládnuté postavy.

U: *sNech dome ky, ty budeme d lat a0 podle toho, jestli se tam vejdou. Nejd ív tam ud láme lidi.%o*

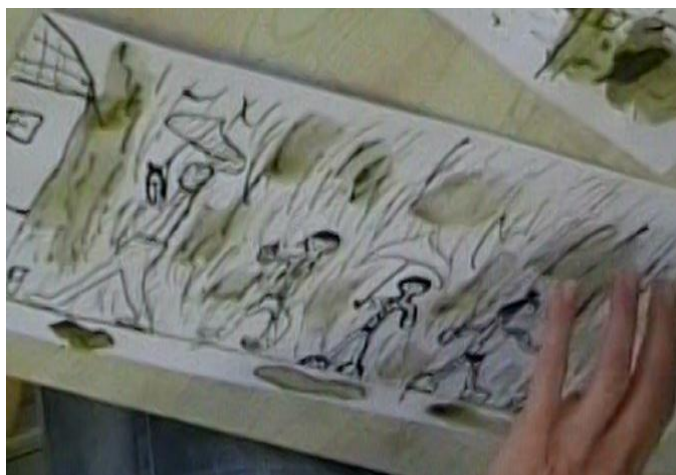
- **Chyba ve výb ru úst edního motivu** - tato chyba se týká techniky lavírování. Žáci neum li tohoto výtvarného postupu nále0it vyu0it na vhodných místech v obrázku, kam se tato technika hodila, kde m la za úkol n jakou ást zvýraznit nebo doplnit. Nezkuzení 0áci tak rozmývali obrázek celý, nebo jen z d vodu, aby tuto techniku ve své kresb uplatnili, provedli pouze bezmyzlenkovité rozmytí ur ítých komponent.

U: *sTady to máz rozmytý bezmyzlenkovit , tak zkus t eba to pozadí, aby ty postavi ky víc svítily, byli sv tlejzí, jo? Rozumíz mí?%o*

Tato chyba je viditelná na obrázku . 11, kde se vyu ující sna0ila usm rnit práci 0áka svou radou, aby pozadí výkresu rozmyl celé a nechal tak vystoupit sv tlé postavy, které se tím stanou výrazn jzí a jasn jzí (obr. . 12).

U: *sVidíte, jak to prosv tlí ty postavi ky, jsou víc vid t.%o*

Obr. . 11

Obr. 12

- **Chyba v technice drýení ýt tce** . Oáci ásto nemají cit pro práci s tímto nástrojem. P i lavírování d eli kovovou ástí zt tce o papír. Vyu ující se sna0ila je upozornit na mo0né prod ení tvrtky a mo0né znehodnocení obrázku.

U: *sNa tom zt tci je kov, tak0e musíz jen lehce, aby sis nepozkrábal papír.%00*

- **Chyba v soust ed nosti** . tato chyba se vyzna uje nesprávným pln ním zadaných úkol . žák pracuje podle svého uvá0ení, nesoust edí se na zadání, vnímá pouze nejlepší výsledek ze svého pohledu.

U: *sBlesky ned láme, my jsme sledovali jen vodu.%00*

3.9.2 Druhá hodina

Tuto kapitolu v nuji druhé vyu ovací hodin , ve které m li Ōáci za úkol vyjád it své pocity (svou bolest) pomocí temperových barev. Dále jsou zde rozebírány chyby, kterých se d ti b hem malby dopustily.

Popis pr b hu druhé hodiny

Celými dv ma hodinami výtvarné výchovy se prolínalo téma bolest, kterou m li Ōáci ztvárnit abstraktn . Tyto hodiny byly té0 jako první dv rozd leny do n kolika fází, b hem kterých probíhaly r zné innosti.

Na za átku vyu ování byly d ti namotivovány hrou, b hem které si vybíraly sst epy%obrázk podle ur itých pokyn vyu ující. Ka0dý Ōák o svém sst epu%v0dy pov d l, pro si ho vybral. Kdy0 m li vzichni po ty ech sst epech%posadili se do lavic. Tam je na bílou tvrtku poskládali do zajímavé kompozice, kterou nazvali slovem sJÁ%Dalším úkolem bylo vymyslet ka0dému ze svých spoluŌák n jaké slovo, co by nejvíce vystihovalo jeho kompozici. Kdy0 se op t vzichni posadili do lavic, mohli si ve dvojicích vym nit ur ité ásti svého obrázku. N kde se stalo, Ōe se dva obrázky spojily v jeden jediný.

V dalzí ásti hodiny pracovaly d ti se základními barvami temper, které je m ly vést k míchání dalzích odstín nebo barev. Dále sm ly pouŌívat b lobu. Ta slouŌila k ú elnému zakrytí bílých míst. Na tvrtce toti0 nesm lo z stat Ōádné místo nepokryté barvami. Na papír m li nanázet husté kaze vyjad ující jejich vzpomínku na jednu ur itou situaci, ve které je n co bolelo.

P i záv re ném hodnocení v kruhu se ka0dý vyjád il ke svému obrázku a jeho bolesti na n m ztvárn né.

Detailn ji je tato hodina popsána v p íloze . 6.

Analýza chyb v druhé hodin

V této podkapitole rozebírám chyby, které se objevily b hem dalzích dvou hodin výtvarné výchovy. Analýzu zde provádím stejným zp sobem, jako v první hodin natá ení. Té0 erpám z transkripce audio a videonahrávek, ve kterých jsem vzechny situace osadila asovým razítkem pro dalzí snadn jzí

práci s tímto materiálem. Také jsem provedla kategorizaci, dále vyvodila výsledky výzkumu, které jsem vložila do grafu.

V těchto zkoumaných hodinách jsem identifikovala sedm chyb, ke kterým došlo během využití. Opět jsem tyto chyby opatřila svými názvy. Každá z chyb je doložena příkladem u žitelky (U), která tuto situaci nejlépe podtrhuje. V nichž případech se zde objevuje i příklad žáků (Ž).

Zde uvádím výčet a popis chyb. V příloze 8 jsou dopřehledné tabulky shrnuté všechny doslovné výroky a chyby.

- **Chyba v míchání barev** . tato chyba se objevovala ve smyslu nedostatečné snahy namíchat více odstínů, nebo naopak nemožnost namíchat již použitý odstín.

U: *„Zkus jiný odstín jezt . Teba co nejvíc r ůový, tmavzí, sv tlejzí. Do fialova jezt víc.“*

Využití se snaží žákovi pomoci tím, že mu jmenuje odstíny barev, které by mohl jezt namíchat.

U: *„Po kej, ale tohle má zase n jakou jinou barvu, trochu se ta bolest zm nila.“*

Ž: *„Když já nevím, jestli to byla tady ta barva nebo tady ta.“*

U: *„No vŮdy to vidíz. Tak pro to p emalováváz? UŮ to nech být, vezmi jen ten okraj a uŮ na to radzi nesahej.“*

V této ukázce si žák nepamatoval odstín již nanesené barvy, proto mu u žitelka radí, aby danou plochu znovu nepřemalovával a nechal obrázek tak, jak je.

U: *„Celou plochu pokryjeme barvami, barevnými odstíny. A zkuste si zase hrát s tím mícháním. Zkuste namíchat zajímav ží barvi ky.“*

V dalším komentáři vyjasní, jak se má postupovat, aby nezapomněli na míchání barev, zkoušeli experimentovat a vytvořili tak co nejvíce zajímavých odstínů.

- **Chyba v hustotě barev**. Děti nedokázaly odhadnout správnou hustotu barvy. Někdy dělali suchým ztětím o tvrdku, jindy nanázeli barvu buď příliš hustou, nebo naopak moc řídkou.

U: *„Mějte do toho přidat trochu vody, máz to moc suchý.“*

Tento komentář patří Oáčkovi, který měl barvy opravdu hodně suché, jak můžete vidět na obrázku 13.

Obr. 13

- **Chyba ve výběru pomůcek**. Tato chyba se projevovala použitím nevhodných pomůcek. Ztětím, který nebyl vhodný pro malbu temperou. Mnoho Oáček používalo měkký ztětím, který je určen k práci s vodovými barvami, nebo příliš malý ztětím, kterým se husté barvy špatně roztíraly.

U: *„Zkus si vzít jiný ztětím, tenhle je moc malinký a navíc má měkký chlupy, takže je spíš na vodovky.“*

Vyjasní si vzimla, že Oáček má nevhodný ztětím, a snaží se mu poradit, aby si vzal nějaký jiný.

Obr. 14

Ź: *sPaní u itelko, nem la byste vetzí zt tec?%*

U: *sTy nemáz v tzí? Tak poj .%*

Tento p íklad není myzlen jako upozorn ní na chybu, ale za adila jsem ho sem z d vodu, Őe sám Őák zjistil, Őe jeho zt tec je nevhodný. PoŐádal tedy paní u itelku, zda mu zap j í n jaký lepzí.

- **Chyba v technice drýení ýt tce** . chyba je asto zap í in na k e ovitým drŐením nástroje. Źák se snaŐí roztírat barvu, ale drhne kovovou ástí o tvrtku, kterou m Őe pozkrábat, i dokonce prod ít.

U: *sDej do toho vodu a ned i to tím kovem, musíz ten zt tec trochu p izvednout, jinak si ten papír prod ez.%*

V dalším výroku se vyu ující pozastavuje nad Őákovou prací se zt tcem, ten by m l mít ur itý sklon. Pro získání ur itých detail se musí d lat jemné tahy místo dlouhých, které d lá Őák p es velkou ást tvrtky.

U: *sNenatírej to jako vrata, lepzí je pokládat ten zt tec.%*

- **Chyba v istot pom cek** . chyba v istot pom cek se vzeobecn objevuje v hodinách výtvarné výchovy dost asto. Zne izt ná voda v kelímku doká0e úpln zm nit odstín barvy, ani0 by to 0ák ekal i sám cht l.

U: *sVym si vodu, máz u0jí hodn zpinavou.%o*

Obr. 15

Zde jsem si vzimla, 0e má 0ák zna n zazpin nou vodu ve sklenici. Pokud bude chtít malovat sv tlejzími barvami, mohla by tato skute nost zm nit výsledné odstíny barev (obr. . 15).

- **Chyba ve využití formátu** . vyu ující po 0ácích po0adovala pokrytí celé tvrtky barvami. Pokud by n kde cht li nechat bílé místo, m li pou0ít b lobou, ale p esto m ly d ti nezabarvené okraje nebo r Oky tvrtky. Tato chyba byla p i vyu ování pom rn asto ezena.

U: *sTo bílý vykřej n jakou barvou nebo b lobou, jo?%o*

Na obrázku . 16 m 0eme vid t tuto chybu. Zabarvená místa st ídají bílá. P es upozorn ní vyu ující se na finálním obrázku objevují místa nezakrytá ani barvou, ani b lobou (obr. . 17).

Obr. 16

Obr. 17

- **Chyba v soust ed nosti** . tuto chybu chápu ve smyslu soust ed ní na zadané téma, kterým bylo ztvárn ní konkrétní situace, kdy dít n co bolelo. V n kterých p ípadech oák v obrázek hý il barvami, pravd podobn o tématu p íliz nep emýzlel. Jindy p ípisoval jednomu obrázku více druh ů bolesti.

U: *sCo t bolí?*

ž: *sB icho.*

U: *sž e tam máz tolik barev?*

Vyu ující se pozastavuje nad obrázkem . 18, v jeho pravé ásti jsou pou0ity spíze veselejzí barvy.

Obr. 18

K dalšímu komentáři patří obrázek . 19, kterému Oák popisuje bolest hlavy i b icha. Vyu ující se ho b hem hodiny u0 na jeho pocit ptala. Odpov d l jí, 0e maluje migrénu. U itelka cht la, aby Oák p i adil k obrázku pouze jednu situaci, proto0e na malbu r zných druh bolesti by mohl pou0ít úpln jiné barvy.

ž: *sM bolí hlava. Jednou m bolela hlava, hodn . a0 jsem se pozvracel a jezť kdy0 jsem spadl z kola.%o*

U: *sTak to bolela taky hlava?%o*

ž: *sNe, to mi bolelo b icho.%o*

U: *sTak co je to? Hlava nebo b icho? Kdy0 jsme spolu mluvili, tak jsi mluvil o tom, 0e máz migrénu, 0e t bolí hlava. Tak z staneme u té hlavy. To b icho n kdy bolí trochu jinak.%o*

Obr. 19

3.9.3 Jak u itel p istupuje k chybám

V této podkapitole shrnuji osobitý p ístup u itele k chybám.

Komentá e k chybám

P i podrobném zabývání se identifikovaných situací jsem dosp la k názoru, že je nezbytné zam ít moji pozornost též na to, komu u itelka komentuje chyby, zda pouze jednotlivci, i celé tí d .

Zp soby podání chyby

Níže popisovaná hesla zp sobu podání chyby jsou mými pracovními názvy, které jsem vyvodila na základ ě identifikovaných situací, které se týkají mého výzkumu.

- **Konstatování** . u itelka jasn ě konstatuje a ukazuje na konkrétní chybu.

U: *sStá o, ty máz jen dv fáze, tady kapi ky a pak u0 máz vzechno bou ku.%o*

- **Otázka** . u itelka ne zcela jasn ě ukazuje na chybu. Využívá formy otázky, ímž nutí ůákka k zamýšlení nad chybou a svojí prací.

U: *sNemá krátké kalhoty?%o*

- **Názorná ukázka** . u itelka poskytuje ůákovi názornou ukázku, která mu má pomoci k uv dom ění a následnému odstran ění chyby.

Nap . ukazuje ůákovi práci s perem.

- **Možnost opravy** . u itelka nabízí ůákovi r zné možnosti opravy.

U: *sTady to máz rozmytý bezmyšlenkovit , tak zkus t eba to pozadí, aby ty postavi ky víc svítily, byli sv tlejší.%o*

- **Povzbuzení** . učitelka poskytuje Otákoví povzbuzení pro pokračování v innosti.

U: sNeboj se.%o

Vzechny tyto zp soby podání chyby jsou zaznamenány v tabulkách v příloze . 5 a 8.

3.10 Vyhodnocení výzkumu

V této kapitole se budu v novat vyhodnocením výsledk výzkumu z obou vyu ovacích hodin výtvarné výchovy. Rozd lila jsem ji do t í částí, v prvních dvou podkapitolách rozebírám výsledky jednotlivých hodin, v poslední části pak porovnávám aspekty týkající se obou pozorování.

3.10.1 První nahrávaná hodina

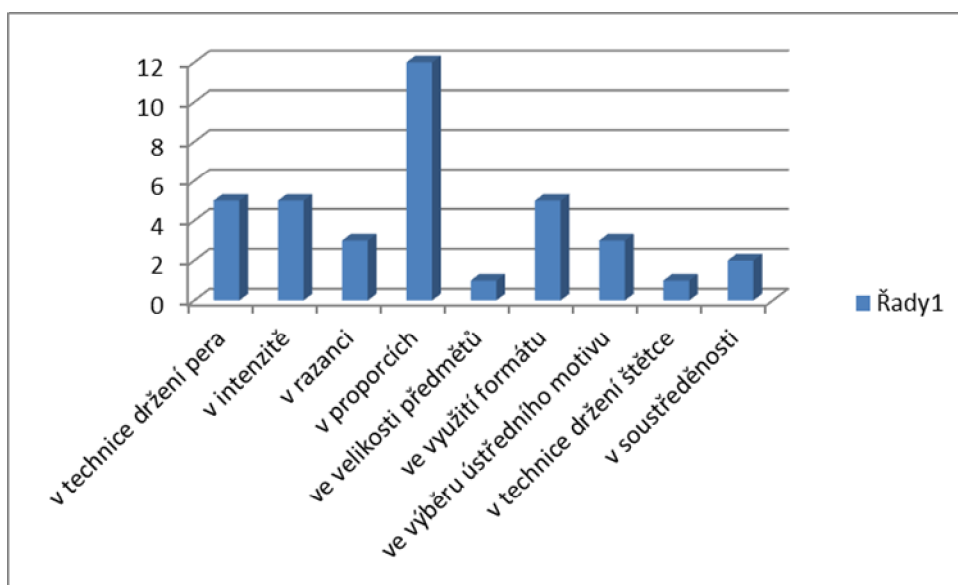
Hlavním tématem této hodiny výtvarné výchovy byla kresba dezt , kde hlavním zám rem se stala práce s rákosovým perem a mo idlem (náhrada tuze) a následné lavírování, dále na výtvarné ztvárn ní dezt , kresbu postav a správnou kompozici obrázku. Hodina byla rozd lena do n kolika částí, které jsou podrobn popsány v příloze . 3.

Vyu ující dokázala d ti velice p kným zp sobem zaujmout a namotivovat je k další práci. V mé pam ti mi jezt dlouho z stane fonetická hra, p i které se sami Otáci pokouželi tleskáním napodobit déz od jeho po áte ní fáze, kdy pouze krápalo, p es velikou bou ku, a0 k postupnému odeznívání. Na Otácích byla p i vlastní innosti v hodin patrná snaha, radost z práce, kterou neodbývali. B hem vyu ování nevznikl Otádny káze ský p estupek, d ti se k zap j enému materiálu chovaly sluzn .

V kapitole 3.9.1 jsem se podrobně zabývala chybami, které jsem vyhledala z transkripce a následně pojmenovala vlastními názvy. Při zpracovávání materiálu jsem v jednotlivých výrocích mnohdy objevila hned několik upozornění na chybu. Na které z chyb se daly předpokládat již během mého pozorování, jako například chyby v tělesných proporcích. Kresba lidské postavy je úlohou dosti náročnou a dle těch, které mají tendenci kreslit poměrně velké hlavy, není zřejmě potíží. V grafu 1 můžeme pozorovat četnost jednotlivých chyb.

Graf 1

Druhy chyb

Můžeme předpokládat se v tomto grafu opravdu promítá. Nejvíce upozornění se týkalo chyb v tělesných proporcích. Přestože vyučující ukazovala jednotlivým žákům na konkrétních postavkách správný postup při kresbě postavy, nejčastěji chybou se tak stal nesprávný poměr hlavy a zbylé části těla. Dalším nedostatkem byly příliš krátké ruce. Další z důvodů problémů se staly krátké nohy, které se podařilo po poradě s vyučující v několika kresbách prodloužit, a tím se zlepšila i samotná proporcionalita postavy.

Další z méně častých, ale dost výrazných chyb, se stala technika držení pera. Práce s novým, pro děti neznámým nástrojem, v nichž se v případech ovlivnila kvalita výsledného produktu. Žáci pracovali s rákosovým

perem v hodin výtvarné výchovy poprvé, a proto byli v první fázi hodiny dostatečným způsobem poučeni o správném držení a používání tohoto nástroje. Vyučující před zahájením samotné práce umožnila žákům si nejprve přezkoušet. Přesto následně vznikaly problémy s udržováním správného sklonu, což mělo za následek jednotvárnost tvarů, které měly stejnou délku a šířku.

Chyba v intenzitě se projevila ve ztvárnění dehtu, který měl být v kresbě odstupovaný. Přes veškeré snahy učitelky se nepodařilo na kterémžkoliv místě vyjádřit tloušťku a trvání různých intenzivních fází dehtu, přestože byli na začátku vyučování dostatečným způsobem motivováni pomocí fonetické hry. Vyučující se snažila v průběhu této činnosti být žákům k dispozici a vhodnými radami je vést k zamezení množství chyb ve výkresu a následné opravě, pokud to bylo možné.

Na kteréžkoliv úrovni využívali formát papíru po svém. Malovali například domy nebo jiné předměty. V obrázku se jim tak objevovaly postavy, které museli hodně zmenšit, aby se jim tam vůbec vešly. Vyučující několikrát opakovala, že nejdříve budou malovat lidi, potom to ostatní. Jejím dalším požadavkem bylo, aby postavy byly co nejvtěsnější. Neuposlechnutím těchto rad se v grafu objevuje chyba ve využití formátu ve stejném poměru jako dvě předcházející chyby.

Na stejné úrovni činnosti se nachází chyba v razanci a ve výběru ústředního motivu. Chyba v razanci vycházela ze strachu z práce s novým nástrojem – rákosovým perem. Učitelka se snažila především tímto obavám názornou ukázkou jak na tabuli, tak v jednotlivých skupinkách, přesto se v několika případech tato chyba objevila.

Chyba ve výběru ústředního motivu je spojena s lavírovací technikou. Cílem použití lavírování bylo zvýraznit a doplnit určité komponenty v kresbě tak, aby se tahy tužky rozmyjily ztlačením namočeným do vody. Vyučující seznámila s touto technikou všechny žáky najednou během druhé vyučovací hodiny. Pozvala si je k jedné z lavic, kde provedla názornou ukázkou. S lavírovací technikou se žáci setkali poprvé jako s rákosovým perem, a proto neuměli tuto techniku náležitě využít. Samotná vyučující mi sdělila, že přiznat by lavírování

nep idávala jako dopln k, ale za adila ho jako samostatnou práci. Viz dotazník v p íloze . 2.

N kolikrát b hem vyu ování se vyskytla chyba v soust ed nosti, p i které Oák neplní úkol tak, jak byl zadán, ale upravuje si obrázek dle své fantazie.

Nejmén se objevila chyba v technice dr0ení zt tce, kde Oáci nenadleh ovali tento nástroj a d eli jeho kovovou ástí o papír. Dále chyba ve velikosti p edm t , která se projevovala nesprávným pom rem velikostí r zných p edm t .

3.10.2 Druhá nahrávaná hodina

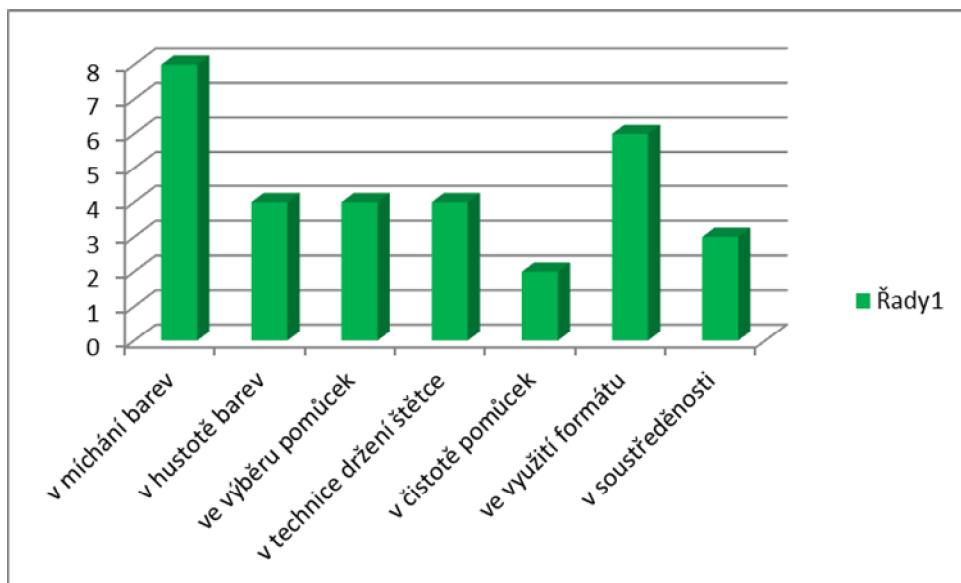
Druhá výzkumná hodina byla zam ena na vyjád ení pocit Oák pomocí abstraktní malby. Úkolem této hodiny bylo vyzkouzet si míchání r zných odstín a barev, které vzniknou ur itým pom rem barev základních. V hodin se vyst ídalo n kolik druh innosti. Viz p íloha . 6.

B hem této vyu ovací hodiny byli Oáci op t ukázn ní a v novali se své práci. Motiva ní ást byla té0 velmi zajímavá jako v p edezlé hodin . Zaujala m práce se sst epy%o0které si Oáci vybírali podle u itel iných pokyn . D ti byly nucené si nejen sst epy%o0vybrat, ale té0 íci, pro si vzaly zrovna ten daný kousek, co0 je nutilo k zamyzení ji0 p ed samotnou hlavní inností.

Chyby, které se objevily p i analýze transkripce druhého natá ení, jsem podrobn zpracovala v kapitole 3.9.2. Stejn jako v první hodin jsem u jednotlivých výrok asto nazla i n kolik upozorn ní na chybu. Mým p edpokladem bylo, 0e Oák m bude inít nejv tí potí0e práce s barvami, p esto0e se, podle slov vyu ující, s mícháním barev setkali ji0 v minulosti. V grafu . 2 jsou ozna eny chyby a etnost jejich výskytu ve vyu ování.

Graf . 2

Druhy chyb

Míchání barev se opravdu stalo nejast jzí chybou v této hodin . žáci neum li p íliz zet it s mno0stvím pou0ité barvy. P i míchání n kte í vkládali jednu barvu do druhé a nemohli tak docílit v tzí zkály odstín . Proto jim u itelka nabídla kousek papíru, na který by si tuto innost mohli nejprve vyzkouzet. N které d ti m ly problém s opakovaným namícháním stejné barvy, a tak se bohu0el sna0ily celou tuto plochu znovu p emalovat jiným odstínem. Velkým problémem této bylo, 0e 0áci nem li dostate nou zásobu svých barev a museli si je p j ovat od svých spolu0ák .

Jako druhá nejast jzí chyba, která se vyskytovala, byla chyba ve vyu0ití formátu, co0 znamená, 0e 0áci nepokryli celou plochu tvrtky barvami, ale nechali na ní bílá místa, která bu m li jezť zamalovat, nebo na jejich zakrytí m li u0ít b lobu. V tzina 0ák po vyslechnutí upozorn ní tato místa zabarvila.

Další ti chyby jsou vyzna eny v grafu na stejné úrovni po tu výskyt v hodin . První z nich je chyba v hustotě barev. žáci m li míchat barevné kaze. Nedokázali vzak odhadnout, zda mají do barvy p idat vodu, aby byla ídží, nebo ji naopak z edili natolik, 0e p íliz tekla.

Druhou chybou byl zpatný výb r pom ček. D ti nerozlišovaly mezi m kkým zt tcem na vodové barvy a tvrdým na tempery. Na to je musela

upozornit a0 paní u itelka. N kolik 0ák si vzak na základ 0ádosti zap j ilo od vyu ující tvrdzí i v tzí zt tec, proto0e p i práci sami zjistili, 0e ten jejich je nevhodný. Materiáln byli pro tuto práci nedostate n vybavení.

T etí chybou ve vyu ování se stala technika dr0ení zt tce. N které d ti nedokázaly nadleh ovat tento nástroj nad tvrtkou a ryly o ní kovovou ástí, vyu ující se jim sna0ila poradit, jakým zp sobem docílí jemn jzích tah .

Další chyba se týká soust ed nosti. žáci se sna0ili namíchat r zné barevné odstíny, co0 je odvedlo od podstaty obrázku. V jednom výkresu se objevilo zbyte n velké mno0ství kombinací jak teplých, tak studených barev a obrázek nakonec p sobil spíše radostným dojmem, ne0 aby vyjad oval n co nelibého. P i záv re ném hodnocení, p i kterém 0áci popisovali své výkresy, se ukázalo, 0e n kte í p ipisují stejnému obrázku n kolik druh bolesti. Vyu ující vzak namítala, 0e ka0dá bolest se dá ztvárnit jiným zp sobem, a to jiným výb rem barev, jinou kompozicí, vybarvením v tzích i menzích ploch. žák si tedy musel vybrat jen jednu z bolestí.

Na posledním míst v etnosti upozorn ní se vyskytuje chyba v istot pom cek. žáci p i míchání r zných odstín m li zne izt nou vodu na praní zt tce, která mohla danou barvu úpln zm nit, ani0 by to 0ák ekal i sám cht l. U itelka se sna0ila 0ák m tento fakt p ipomínat.

3.10.3 Postoje u itelky k chyb

Tato podkapitola je v nována dv ma sledovaným fenomén m, které je u obou hodin mo0né navzájem porovnat. Jsou tedy za azeny práv sem. Týká se to p ístupu u itelky k 0ákovi a k celé t íd a jejím zp sob m podání chyby.

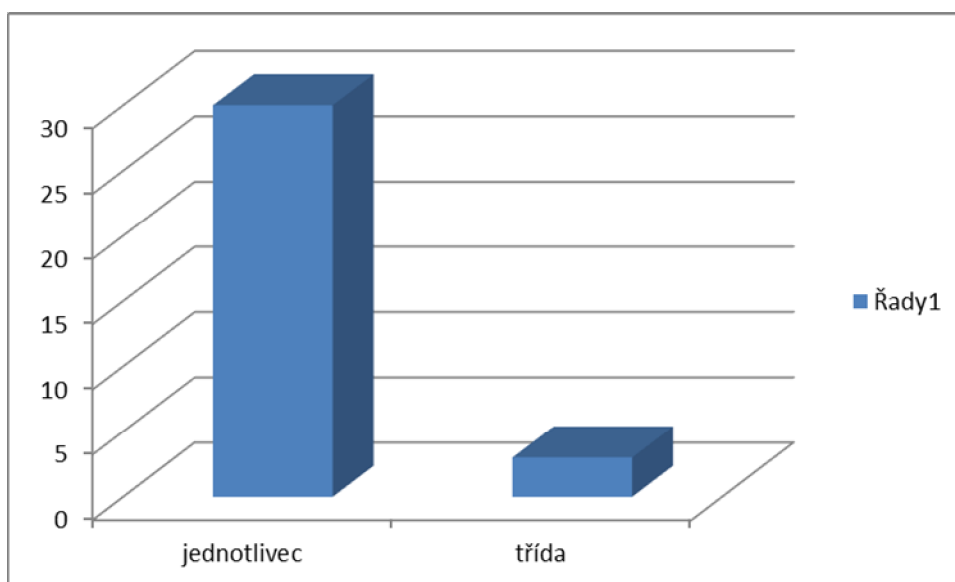
Z mého pozorování obou hodin natá ení vyplynulo, 0e paní u itelka se p i hodin v novala p edevzím jednotlivc m, obcházela celou t ídu, u ka0dého stolu i 0áka se n kolikrát zastavila a sna0ila se mu pomoci s jeho problémem. Jen minimáln promlouvala k celé t íd , pouze v p ípad zjizt ní stejné chyby u více 0ák . Tento poznatek je viditelný na grafu . 3 a 4.

Individuální p ístup je mnohem d le0it jzí, proto0e dochází k ezení situace tvá í v tvá . Pokud vyu ující mluví na celou skupinu, není zaru ené, 0e

vzichni Oáci dávají pozor. Ú inn jzí je zajisté komunikace s jedincem, ze které si dít odnese více poznatk a zkušeností.

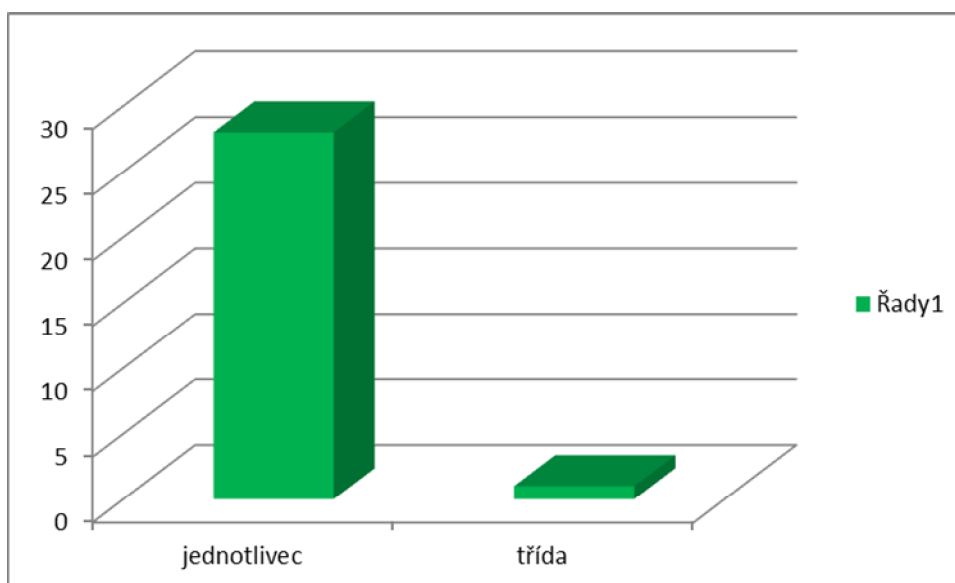
Graf . 3

Komentá e k chybám u jednotlivce nebo celé třídy . 1. hodina natá ení

. Graf . 4

Komentá e k chybám u jednotlivce nebo celé třídy . 2. hodna natá ení

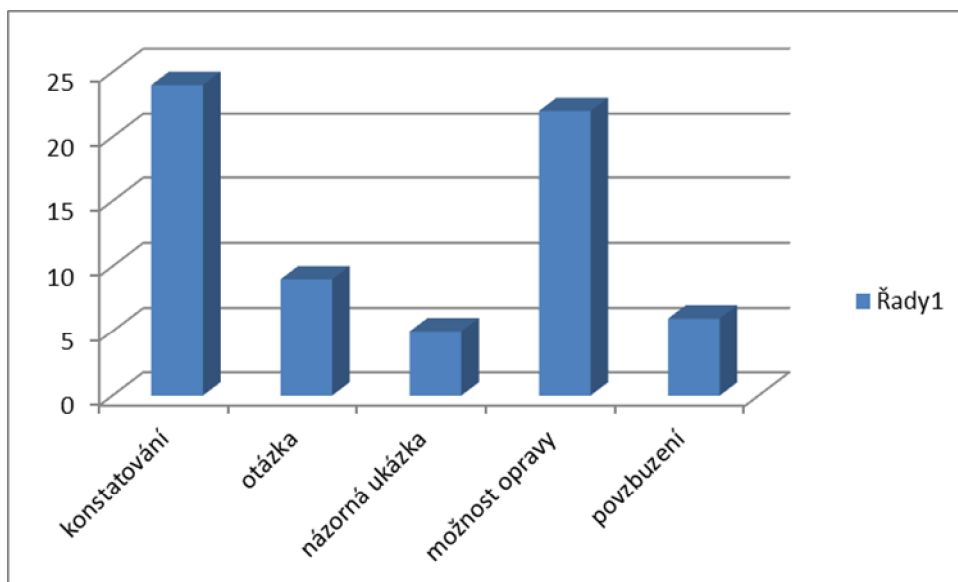
V další části výzkumu jsem se v novala u itel iným p ístup m k chybám. Tato část výzkumu je pro ob hodiny společná, proto jsem ji zahrнула do zvláštní podkapitoly, ve které porovnávám výsledky z obou grafů.

Druhy p ístupu k chybě jsem označila svými názvy, které jsou vysvětleny v kapitole 3.9.3. Jednotlivé výroky a u nich označené způsoby podání chyby jsou zaznamenány v tabulce v příloze 5 a 8.

V grafech 5 a 6 je na první pohled viditelné, jaký způsob podání chyby používala v obou hodinách sledovaná vyučující nejastěji.

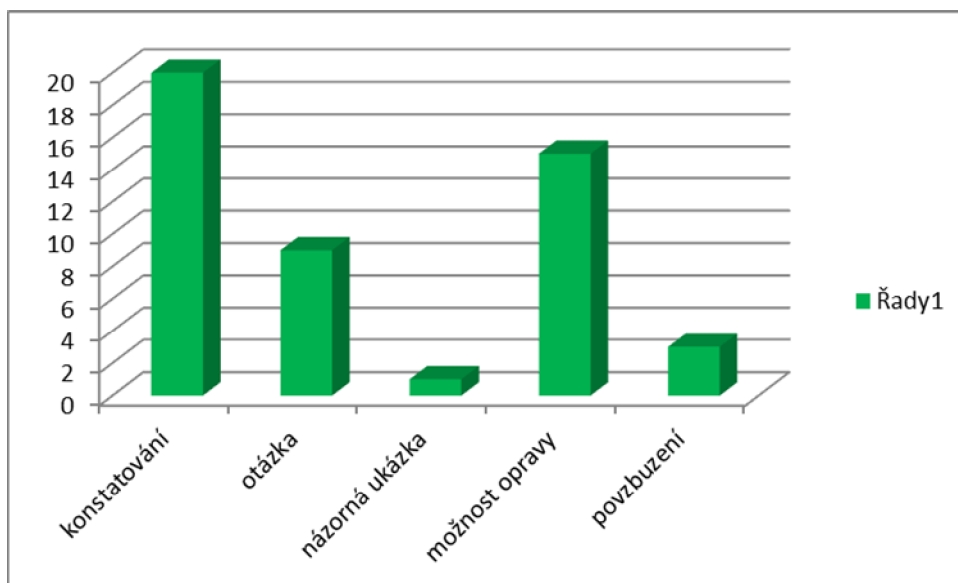
Graf 5

Způsoby podání chyby . 1. hodina natáčení

Graf . 6

Zp sob podání chyby . 2. hodina natá ení

Konstatováním dané skutečnosti se vyučující snaží poukázat na konkrétní chybu. Myslím si, že v prvních hodinách, kdy děti mají kreslit postavy, je tento způsob podání chyby tím nejlepším. Dítě by si mohlo tuto chybu samo neodpovědět. Proto mu učitelka nabídla soustředěným způsobem chybu jeho možnou opravu. Pokud oprava již nebyla možná, snažila se s dítětem alespoň o chybění bavit, aby si ji nezafixoval. Sama říká: *„Vždycky se stane, že když děti malují třeba ulici, mají strom stejně velký jako postavu, pes je stejný jako auto. Při práci s mojí idlem to třeba nejde předávat, ale alespoň se o tom snažím se dítěti bavit, aby to pro něj bylo užitečné.“* Učující také tvrdí, že opravu striktně nevyžaduje, nechává to na dítěti, ale tím, že ho na chybu upozorní, alespoň podnětí jeho přemýšlení.

Stává se, že někdy se děti obávají dalšího zásahu do výkresu a provedení nějaké korekce, protože mají strach, že to bude vidět. Pod učiteliným vedením se ale povedlo několik dalších oprav, jednu z nich můžeme najít v kapitole 3.9.1 První hodina . Analýza chyb první hodiny . chyba v proporcích.

Další zp sob pro podání chyby Oákovi je v obou hodinách podobný v etnosti pou0ívání. Jedná se o otázku. Vyu ující se tak doptává Oáka, jakým zp sobem bude dále pokračovat, nebo zda porozumí zadanému úkolu.

Ve vhodných situacích využívá vyu ující této názornou ukázkou, aby si Oák lépe uvědomil chybu a při pokračování vinnosti s ní dokázal pracovat. Tento zp sob podání chyby se více objevil v první vyu ovací hodině. Paní učitelka předvedla za pomoci názorné ukázky vzem Oák mrazantní kresbu na tabuli, pak i v jednotlivých skupinách, dále ukazovala ohebnost vlastní ruky v lokti, délku paží do polí stehem.

Vyu ující se také v obou hodinách snaží Oáky povzbudit a namotivovat pro další vinnost, aby neztráceli naději, když se jim něco nedaí. Povzbuzení se stává motorem pro jejich práci.

4 SHRNUŦÍ

V poslední kapitole jsem shrnula celou svou práci. Zmí uji se v ní o d vodu vybrání tohoto tématu, o problémech, které provázely po áte ní fázi výzkumu a o sb ru dat. Dále popisuji výsledky výzkumu. Na konec jsem za adila sv j osobní názor na práci.

Postup p i výzkumu

Diplomovou práci na kated e výtvarné kultury jsem si vybrala z d vodu zájmu o p edm t výtvarná výchova, který m provázel celým mým studentským Őivotem. Téma sPráce s u itele s ťchybou%ve výtvarné výchov %m zaujalo a p izlo mi p ínosné i pro mou budoucí práci u itelky, b hem které se s tímto p edm tem budu pravideln setkávat. V zadání práce m zaujal zp sob zpracování formou výzkumu. Byla to jakási výzva vyzkouzet si n co nového, s ím jsem doposud nem la Őádnou zkuzenost. Cht la jsem si z výzkumu odnést pou ení a n jaké zkuzenosti u itele p sobícího jiŐ n jaký as v tomto oboru. Netuzila jsem vzak, Őe od okamŐiku vybrání si této práce nastanou r zné problémy, ke kterým budu muset najít vhodná ezení.

V této fázi hledání výzkumného vzorku Őák a jejich vyu ující jsme spolupracovaly s kolegyní, se kterou jsem m la ur ené stejné podmínky pro výzkum. Tato sonda spo ívala v po ízení video a audiozáznamu n kolika vyu ovacích hodin výtvarné výchovy. Tímto kritériem vzak nastal první problém, a to v nalezení vhodného u itele pro výzkum, který by se b hem nazí hospitace nechal natá et na videokameru a nahrávat na diktafon. P esto Őe jsme navzt vovaly zkoly a vyu ující, kte í nás dob e znali, p estávala jsem, po n kolika neúsp zných pokusech získat v n kom d v ru a pochopení pro nazi práci, v ít v moŐnost uskute n ní výzkumu. Jak se pozd ji ukázalo, nejuv tíz p ekáŐkou, pro výzkum dotazovaní u itelé odmítali, se stalo zaznamenávání vyu ovací hodiny na videokameru. P es vezkeré ujiz ování, Őe tato data budou slouŐit jen k nazí pot eb , jsme se dlouhou dobu nesetkaly s p íjetím tohoto faktu.

Nazt stí se vze v as obrátilo a nabralo správný sm r. Vzechny naze podmínky pro výzkum byla ochotna splnit pouze jedna vyu ující, která svou dlouholetou praxí nasbírala zkuzenosti p i práci na základní zkole. Mohly jsme tedy kone n za ít s výzkumem.

Paní u itelka svolila, abychom se zú astnily dvou dvouhodinových vyu ovacích hodin výtvarné výchovy. Domluvily jsme si tedy termíny, b hem kterých se uskute nilo natá ení. Hodiny vedené touto vyu ující na m zap sobily moc p íjemným dojmem. innosti byly p edem promyzlené, práce nestála, zapojeni byli vzichni 0áci. Metodou kvalitativního výzkumu . pozorováním - jsme získaly pom rn velké mno0ství n kolika druh dat, které bylo nutné zpracovat. M ly jsme k dispozici audio a videonahrávky, z nich0 pozd ji vznikla doslovná transkripce, dále terénní poznámky a fotografie. K t mto dat m jezť pozd ji p ibyl dotazník a interview, z nich0 jsem vybírala informace o chyb . Ptala jsem se vyu ující, co si o tomto tématu myslí a jakým zp sobem se s ním sna0í pracovat, dále jsem zjiz ovala její názory na t ídy, ve kterých byl provád ěn výzkum, a na charakteristiku vyu ovacích hodin.

Shrnutí výsledk výzkumu

M j výzkum jsem zam íla na t i oblasti. Na druhy chyb, na zp sob komunikace u itelky s celou t ídou nebo jednotlivcem a jakým zp sobem upozor uje 0áka na chybu a dále s ní pracuje.

V první hodin se nejvíce vyskytly chyby v kresb t lesných proporcí, p esto0e vyu ující 0áky na n neustále upozor ovala. Nejspíz to bylo zap í in no malou zkuzeností v kresb postavy. Dále se vyskytla chyba v technice dr0ení pera, proto0e d ti s tímto nástrojem pracovaly poprvé. Také nedokázaly odstup ovat díz , a tak se dopouzt ly chyby v intenzit . žáci v tomto v ku si dop edu ned lají p edstavu celého obrázku a kreslí to, co je zrovna napadne. Myslím si, 0e z tohoto d vodu vznikají chyby ve vyu0ití formátu. Další chyby se vyskytly pouze u n kolika 0ák , proto se jimi zde nebudu podrobn ji zabývat, jejich etnost znázor uje graf . 1.

Druhou hodinou se nej ast ji prolínala chyba v míchání barev. Dle mého názoru se tato chyba stala nej ast jzí z d vodu zpatného odhadu mno0ství míchaných barev. žáci mají problém odhadnout pot ebné mno0ství barvy, aby

dosáhli požadovaného výsledku. Další nejast jzí chyba se vyzna ovala nesprávným využitím formátu. D ti zapomínaly vykryt celou plochu tvrtky barvou. Pokud cht ly mít v obrázku n jaké bílé místo, m ly použít b lobu. Chyba v hustot barev se projevovala zpatnou konzistencí, oáci nedokázali toti0 p idat optimální mno0ství vody do barvy. Problém m ly d ti se správným výb rem vhodného zt tce, který ovliv oval i kvalitu malby, proto0e tento nástroj nedokázaly správn použít. D ely tak kovovou ástí o plochu papíru, ím0 si obrázek v n kterých místech znehodnotily. Poslední dv chyby se objevily pouze u n kolika 0ák . etnost výskytu chyb znázor uje graf . 2.

Dále jsem sledovala fenomén komunikace s jednotlivými 0áky i s celou t ídou. P i porovnávání t chto dvou graf . 3 a 4 jsem na první pohled zjistila fakt, 0e vyu ující se v nuje nejast ji jednotlivci. Ve výtvarné výchov a i v jiných p edm tech je tento druh komunikace d le0itý z dvodu fixace nov sd lených informací. Žáci pot ebují individuální p ístup kv li svému dalzímu rozvoji. Vyu ující m 0e ukázat na konkrétní chybu 0áka, proto0e p i komunikaci s celou t ídou m 0e dojít k zobecn ní problému, co0 by mohlo znamenat, 0e si jednatlivec z tohoto komentá e nic neodnese.

V dalším bodu výzkumu jsem se zabývala zp soby sd lování chyby 0ák m. V obou hodinách se prokázalo (co0 je viditelné v grafu . 5 a 6), 0e jako nejast jzí zp sob podání chyby vyu ující používá konstatování a možnost opravy. Podle tohoto zjizt ní by znamenalo, 0e její typ p ístupu k chyb je normativn direktivní (více viz kapitola 2.2.1), avzak sama vyu ující o sob tvrdí, 0e korekci striktn nevy0aduje, ponechává toto rozhodnutí na 0ákovi. Dále íká, 0e je pro ni d le0it jzí pr b h vlastní innosti a proítek 0áka, ne0 vlastní výsledek (viz p íloha . 1). Díky tomuto tvrzení by se typ p ístupu k chyb dal nazvat toleran ním.

Dále vyu ující používá otázky jako nástroje k ov ení toho, zda si je 0ák své chyby v dom, nebo zda nad prací v bec p emýzlel. Otázka je v0dy jasn polo0ená a sna0í se jí nasm rovat dít ke konkrétnímu problému. Paní u itelka té0 nikdy nezapomíná 0áka povzbudit. V hodnotícím kruhu se toto povzbuzení objevovalo ast ji ve form vyzdvi0ení i drobné ásti obrázku, v kterém se jinak objevovaly chyby.

Dle mého názoru by byly výsledky odlišné v případě, že by výzkum probíhal u uitelky, jejíž aprobací je první stupeň a hodiny výtvarné výchovy vnímá jako svou součástí školní docházky, nepřekládá jim takovou důležitost a sama nemá s výtvarnou výchovou velké zkušenosti. Aprobovaný uitel výtvarné výchovy si dokáže vzít vztávký chyb a nepřekládá velkou důležitost k jejich odstranění a eventuální nápravě. V nabídce možností opravy využívá své bohaté zkušenosti, které mohl získat během své praxe s výtvarnou inností.

Názor na moji práci

Při psaní diplomové práce jsem se seznámila s mnoha zajímavými informacemi, které se týkají zpracování výzkumu a práce s chybou. Jsem si jistá, že bych se ze své vlastní iniciativy chybou nikdy takto podrobně nezabývala. Tato práce m donutila zamyslet se nad pojmenováním konkrétních chyb a způsobu jejich interpretace. Víím, že po této zkušenosti nahlíím během mé praxe na základní škole na jakoukoli chybu v kterémkoli předmětu zcela jinak.

Při zpracovávání práce jsem trochu podcenila její obsáhlost a náročnost. Zároveň mohu konstatovat, že jsem práci vnovala veškeré své úsilí, které m dovedlo k jejímu zdárnému dokonění. Uvědomuji si, že se v práci mohou objevit nedostatky v pojmenování chyb, protože jsem si tyto názvy vymyslela sama.

V posledním odstavci bych chtěla případným zájemcům o výzkum popřát dostatek vytrvalosti, pevné nervy a hodně úspěchů v práci.

P ÍLOHY

P íloha 1 Ě P epis interview

Otázky zam ěné na pojetí chyb ve VV

1) Co si p edstavujete pod pojmem chyba v obrázku?

To p ijde na to, jaké dávám zadání. V0dy to vyplývá z tématu. To co беру jako nejv tží chybu, kdy0 u toho moc nezkoumají, netvo í, kdy0 mají tendenci kopírovat, tak na to je upozor ují. Chybu ve smyslu jako 0e by bylo n co zpatn , to moc nevnímám, proto0e je spousta prací, kdy ten výsledek je t eba absolutní nula, ale ten pr b h, ta vlastní innost byla tvo ívá. Dozlo se t eba k tomu, 0e se obrázek zní il tím tvo ením, tak0e to zále0í na konkrétní situaci.

2) Vyskytují se b hem hodiny tyto chyby?

Ano. Ur it ěn které d ti m ly tendenci kopírovat. Spíz co mi vadí, kdy0 si vzpomenu na ten d ěz , tak tam zlo o to, 0e ony se bojí pracovat s tím perem, nebo 0e d lají áry jednoho druhu. Tak0e jsem spíz cht la, aby to bylo takové voln jzí, proto0e ony s tím perem do té doby vlastn ě nikdy ned laly a asi ani s perem jako takovým. Ale já jsem ty d ti m la chvíli, a proto0e jsou prvostup ové, tak to pro m bylo trozi ku komplikovan jzí, proto0e jsem do té doby nikdy první stupe ě neuil.

3) Jak postupujete, když vidíte, že dít ud lalo n jakou chybu? Jak se mu to snažíte íct?

Kdy0 d láme t eba postavy, tak se vracím zpátky, kdy0 na za átku d láme proporce, znova je vedu. sPodívej se jak je ta hlava veliká, spo ítal sis kolikrát se ti vejde do t la?%Potom kdy0 dále kreslily postavy, tak je t eba upozorním, 0e ruka se ohýbá tam, kde má kloub, proto0e oni mají tendenci d lat takovou hadici. Tak0e jsou to takové konkrétní p ípomínky. Na n m je, jestli to opraví nebo neopraví. Te ěm nic nenapadá, lépe se to vysv tluje na konkrétním p ípadu.

4) Jak se p i tom cítíte, když to máte dít ti sd lit?

Jsou d ti, u kterých je to n kdy trochu komplikovan jzí, vnímám, Ōe jsou citliví na upozorn ní, Ōe by tam nem ly mít úpln vzechno v po ádku. N které d ti reagují t eba podráŌd n , takŌe uŌ podle znalosti k nim potom p istupují malinko jinak. N kdy to vezmu vtípem, aby to zlo snést, nebo porovnáním jednoho a druhého obrázku. N kdy si to hledají i sami, Ōe si vyrovnáme obrázky a ony pak upozor ují na to, co kde vidí. Ale tam je to vŌdy trochu záludné, hlavn zvláz u t ch mladších, aby neupozor ovaly na n koho, kdo se t eba cítí h , takŌe tam záleŌí na tom, jak se t eba zrovna zeptám. Ale v tu chvíli nad tím aŌ takhle opravdu nep emýzlím. Pokud vidím, Ōe to tomu dít ti výrazn nep jde, tak to n kdy jenom trozku zkusím, ale kdyŌ to opravdu nejde, nechám ho, aby z práce m lo spíz lepzí pocit, ono o ten výsledek zase tolik nejde.

5) Zálejí tedy na vlastnostech d tí, jejich charakteru nebo temperamentu, jak reagují na to vaé sd lení?

Ur it také.

6) Dají na Vaé rady nebo si stojí za svým?

To je r zné. Také záleŌí na v kové skupin , kdyŌ jsou ty d ti potom starzí, tak mají v tzí tendenci si to prosadit, protoŌe jsou t eba líné obrázek p ed lávat, nebo se jim nechce dál nad tím p emýzlet. TakŌe tam je to spíz hodn o takovém tom vyjednávání.

7) A když je dít talentované, stojí si jeýt více za svým, nebo se vám pod ídí, když mu eknete, že n co je ýpatn ?

V tzinou hledáme kompromis. Pokud jsou d ti talentované, ekla by, Ōe jsou p ístupn jzí. Nestojím o to, aby d laly p esn to, co jim eknu, a to zkusí t eba ve svém duchu, ale aby nad tím musely znovu p emýzlet. KdyŌ d láme r zné návrhy, tak aby si to zkusily t eba víckrát. Tyhle d ti jsou v tom více tvo iv jzí, tvárn jzí, lépe se s nimi vyjednává.

8) Když zadáváte téma, máte n jakou p edstavu o výsledném produktu a snažíte se d tem tuto vizi n jak podsunout, nebo to necháváte na nich?

Ur it n jakou p edstavu mám, ale spíze p emýzlím, co bych je tím cht la nau it, aby si p i tom vyzkouzely. O co mn jde nejvíc je to, aby ta hodina byla

pro n alespo trozi ku odpo inková, aby relaxovaly, proto0e je to jeden z mála p edm t , kdy mohou odpo ívat jinou formou. Jde tam víc o to, aby se p i hodin cítily dob e. Samoz ejm 0e nechci, aby tam d ti jen tak sed ly, nebo to odbývaly. Kdy0 chci d ti nau it novou techniku, tak n jakou p edstavu ur it mám, t eba p i grafice chci, aby se to dalo vytisknout, aby to dozlo do n jaké fáze. Ony p i tom mají i tvo ivé nápady nebo n kdy chybou vznikne n co zajímavého, co nás zaujme a na tom t eba d láme dál.

9) Experimentují d ti?

N kdo se toho trochu bojí, aby obrázek nepokazil, práv kdy0 d laly s tím mo idlem, tak si to musí nejd íve trochu osahat. To jsem cht la, aby to d laly p edem ta ten cvi ný papírek, aby se ten strach ve vlastní práci neobjevil.

P íloha 2 Ě Dotazník

Otázky zam ené na charakteristiku t íd:

1) Jaké je klima t ídy?

Ob t ídy byly srovnatelné po tem 0ák i dobrými p átelskými vztahy. Dokázaly pracovat na úkolech individuálních, skupinových, ale i kolektivních.

2) Jaký je rozdíl v práci chlapc a dívek?

Dívky byly pe liv jzí, více se dr0ely zadání, chlapci zase více experimentovali.

3) Má ýkolní úsp ýnost vliv na chápání kritérií a výtvarného projevu?

Výrazné zaostávání n kterých d tí ve zkolním prosp chu ovlivní ob as práci 0áka ve VV negativn , ale není to pravidlo.

4) Objevilo se mezi žáky dítě , které by vynikalo nad ostatními jediným talentem?

Výrazné rozdíly mezi dětmi zde nebyly.

5) Porovnejte obě metody, se kterou se Vám lépe pracovalo?

Obě metody pro mě byly příjemné, tvořivé, hravé.

Otázky zaměřené na charakteristiku hodin:

1) Co bylo cílem hodiny, proč jste toto téma zvolila?

Moc si už nevzpomínám. Odhaduji . kresba postavy, kresba rákosovým perem jako novým nástrojem, v druhé metodě . vyjádření smyslových vjemů výtvarnými prostředky. Ale teď nemám možnost prohlédnout si druhé CD, tak si to můžu užpřesobte dle Vazich potěb.

2) Používáte toto téma vícekrát nebo i v jiných hodinách?

Nikdy ano, ale nikdy ne úplně stejně .

3) Splnila hodina všechny Vaše očekávání? Pokud ne, co byste přidala?

Hodiny splnily celkem moje očekávání, jen bych přidala lavírování nepodávala jako doplněk, spíše bych je začadila jako samostatnou práci. Bylo pro děti obtížné, nejsem učitelka.

4) Jste s Vaší prací spokojená?

Celkem ano.

P íloha 3 Ě Charakteristika 1. natá ení

Po et ýák : 15

Hodinová dotace: 2 x 45 minut

Cíl hodiny: Zvládnout kresbu perem, lavírování, kresbu postav.

innosti:

1. Motiva ní ást hodiny

Žáci se postavili do kruhu, uprost ed stála u itelka, která nap ed d tem vysv tnila, co budou d lat. A0 potom m li 0áci íci, co jim tato innost a zvuky, které vydávali tleskáním, p ipomínala. Pedago0ka se pomalu otá ela, p i tom vytleskávala rytmus, který m l nazna it to, jako kdy0 za íná przet. Ke komu byla elem, musel tento rytmus opakovat do té doby, ne0 se k n mu op t oto ila. Frekvenci vytleskávání zrychlovala a zesilovala, a0 dozlo k jakési pomyslné bou ce, která pomalu ustávala, a0 pouze krápalo a nakonec p estalo przet úpln .

D ti si tuto innost vyzkouzely dvakrát, proto0e poprvé n které zapomn ly na pravidlo, 0e mohou m nit zp sob tleskání, a0 kdy0 se u itelka oto í elem k nim.

(0:00 . 7:00 (asy jsou udávány podle nahrávky z videokamery))

2. Hlavní ást hodiny

Žáci se posadili do lavic, vzali si rákosové pero a u itelka jim rozlila do kelímku mo idlo. Nap ed m li za úkol si na menzí papírek vyzkouzet práci s perem, které d íve nikdy nepou0ivali. Zkouzeli, jaký mají mít p i kresb sklon, jak ásto ho mají namá et. Pedago0ka jim dávala r zné rady, nap . 0e pero musejí namá et a ne ho nechávat v kelímku stát, mohou r zn nástroj otá et a zkouzet sílu áry, která za perem z stává a pokud jim psalo zpatn , mohli si ho vym nit.

(7:00 . 11:00)

Po této zkoušce si žáci před sebe vzali dlouhý úzký papír, na který, jako to bylo slyšet ve zvukové interpretaci, měli znázornit pomocí teček, čárek a delších čar děs, který se postupně uje, vrcholí a nakonec zase postupně odchází.

(11:00 . 18:00)

Poté si žáci sedli do kruhu a společně zhodnotili, jak kdo má odstupovaný děs, kdo má nejsilnější bouhu, komu se podařily jemné kapky a tenké čárky.

(18:00 . 20:00)

Dále si žáci sedli do lavic a učitelka jim začala popisovat, co budou dlat dále. Jejich úkolem bylo si představit situaci ve městě nebo někde na návsi, kde je spousta lidí a odchází děs. Pro inspiraci popisovala dětem, co asi tak ti lidé mohou v tuto chvíli dlat.

Žáci dostali v ruce tvrdku, na kterou se snažili za pomoci rad učitelky nakreslit postavy lidí, kteří se pohybují v dešti po městě. Na obrázku se mohly objevit domy, nějaká zvířata i stromy. A opět naznačovali děs pomocí teček a čárek.

(20:00 . 41:00)

Když děti dokončily obrázky, seznámila je pedagožka jezt s jednou technikou, a to s lavírováním. Pozvala všechny do kruhu a hromadně jim vysvětlila, k čemu tato technika slouží, jak se dlat a co k tomu budou potřebovat. Někteří žáci si tuto techniku vyzkoušeli, jiní to nestihli.

(41:00 . 47:00)

3. Závěrečná část hodiny

Všichni si společně sedli do kruhu a učitelka na jednotlivých obrázcích ukazovala ostatním, co se jim povedlo, chválila i drobnosti, které byly vydaené a naopak i upozorovala na nedostatky, které se v některých obrázcích objevili. Společně hledali obrázky, ve kterých se podařilo udržet po čase myšlenku - odstupování deště. Snažila se upozornit na problematiku správných proporcí u postav.

(47:00 . 54:00)

Příloha 4 - Transkripce 1. natáčení

Řadou barvou jsou vyznačeny sledované výroky rozebrané v tabulce v příloze 5.

U: (0.00) Uděláme kroužek, uvolníme se. (Učitelka dle tem vysvětluje, co budou dělat. Na konci této činnosti jí ukážou, co jim to připomínalo. Učitelka se nachází uprostřed kroužku a pomalu se otáčí proti směru hodinových ručiček. Ke komu je želelem, ten opakuje co Učitelka dělá, nepřestává s danou činností, ani když se otočí k dalšímu žákovi, ukáže, ať se k němu opět otočí želelem a činnost změní. V prvním kole pomalu louskají prsty, v druhém rychleji, v dalším tlaskají, tleskají a dupou, opět tleskají rychle, pomaleji a nakonec opět louskají prsty a všechno ztichne.)

U: (6.12) Co vám to tedy připomíná?

Ž: Dětská bouřka.

U: Ano, bude to dneska o dešti. Takže tebe vás poprosím, když jsme si to zkusili zvukově, zkuste mi popsat, jak to probíhalo.

Ž: Napřed pokapávalo, pak přezlo víc a nakonec byly i blesky, pak to přestávalo, ať bylo ticho.

U: (7.00) Takže to co jsme dělali zvukem, si teď vyzkoušíme kresbou. Když dostanete rákosové pero, tvrdku a sednete si hezky na místo. (Děti dostaly proužek tvrdky a menší papírek, na kterém budou zkoušet práci s perem. Žáci sedí po čtyřech u stolů. Učitelka rozlévá do kelímků mládo.)
V žádném případě to nebudeme chutnat, nebudeme to pít.
Na ten malý lístek si můžete nejprve vyzkoušet, co to vlastně dělá.

Dávejte pozor, ať se neumažete.

To pero pouze namážete, ale nenechávejte ho v kelímku stát, protože byste si to mohli zvrátit.

(10.05) Vezmte si, že když to pero držíte na plochu jak je seříznuté, tak dle lá zírání, když ho otočíte, bude vám dle lat užívat. Pokud někomu píše zpátky, musíte ho držet ji namáčet. Pokud někomu píše zpátky, musí si ho vymýt.

Tak, vyzkoušej si vyzkoušeli?

Neboj se, namoť to tam a zkus, co to udělá.

Zkuste si, jestli přijdou i tečky, kolečka.

(10.55) Zkouška skončila, dávejte pozor. Vezmte si před sebe ten dlouhý papírek a zkusíme zaznamenat, co jsme vlastně tvořili. Pomocí zářky a tečky zkusíme zaznamenat, jak to vlastně probíhalo. Takže za chvíli jsme, že jsme byli úplně ticho a najednou se začaly ozývat kapky. Takže zkusme kapky, tečky, vyzkoušejte si je, zly pomalu a postupně přibývaly, jak houště ty kapky. **Ale pozor, nepomávejte si tím celý papír, budeme pokračovat, musí se nám tam vejít i ta boučka.**

Ž: Tady ze zářky?

U: Teba.

(11.48) A zkusme někde hustší, jak postupně přibýval ten déz, ano?

Trošku krápe, maličko, jemně. Postupně ty kapky jsou v též a v též, trochu za jiná přez, pokračujeme, za jiná víc a víc, kapky houštěnou a jsou i v též. Vyzkoušíte jemnější zářky. Z tečky se stávají trošku zářky, jemné, přidáme trošku.

Ž: (12:40) Já jsem tady trošku přetáhnul.

U: To nevadí. Déz se taky neptá, kam padne.

U: ů ů ů ů ů ..

(U sama tvoří na tabuli.)

(13.20) Přidejte i zírání a silnější zářky, postupně se blíží líják. Houště nám to.

(13.50) (U radí Oákovi.) Ty jsi jezť u eho? U árek nebo kapi ek? Ty to st ídáz. Tak te to ud lej, jako jsme to d lali my. Nejd ív byly jenom kapi ky, potom postupn jsme p idávali tleskání, tak0e nám to trozku zhoustne, zkusíz jemn jzí árky a z t ch jemn jzích árek se stanou siln jzí, razantn jzí a mo0ná i delzí.

(14.00) Tak a te si zkusíme obrovský liják, ano? Trozku vezmeme to pero na zí ku a budou to po ádné provazy. A do toho fouká vítr, tak0e mo0ná jdou i trochu z boku, jako 0e to zahání.

(14.40) (a 15.38) Tady jezť jen krápe, jen p idej na razanci trozku, po ádn leje. Musí v tom být rychlost n jaká. To jsou kra ounký, árky dlouhý d lej, jezť delzí. Nemusí jít jen pod sebou, jeden za druhým, to se nedá vysledovat. Holky, bou ka jezť nep izla, po ádn namo , tak. A zaber. Vyzkouzej co to umí, kdy0 nám po ádn leje a do toho te ty blesky. Tak já na to trochu i p itla ím, to pero to snese.

(Post ehy p.u itelky: sTady jsem se sna0ila, proto0e n kdo se toho bojí a d lá jen te ky, n kdo má ten déz po ád stejný, to jsem se vlastn i tou p edezlou motivací jim sna0ila nazna it, aby i oni fyzicky zjistili, 0e musí n kde p itla it, tak i tady na papí e musí p itla it. To bylo spíz takové p ipomenutí, jestli m to dít v bec dob e pochopilo, co se od nich chce, pro mají ten papírek. Tak0e chci, aby ud laly pr b h toho dezt , tak aby to p evedly i do té áry. N kdy se otázkou musím ujistit, jestli to pochopily. N kdy to ani není cílem práce, ují0dí jim t eba kompozice, tak se jim to sna0ím p ipomenout. Nebo kdy0 se vezimnu t eba n jaké zajímavé barvy, tak0 Ale tady to nebylo, tady jsme zkouzeli to lavírování, ani jsem nev d la, jestli k tomu v bec dojdeme.%0

ž: Paní u itelko, m 0u d lat bou ku?

U: M 0ez samoz ejm , v0dy u0 tady provokuji.

(a 16.30) Vezmi na zí ku to pero. Bu to vezmez takhle a má to tenkou árku, anebo takhle a máz jí siln jzí.

Blesky neděláme, my jsme sledovali jen vodu.

(15.40) Tob se to smotalo dohromady. Tob ten děz přezel tam i zpátky. Tak to zkus te odstupovat. Za ni u těch teček, postupně přidávej jemnější úrky a jezť přidej potom, ano? Trozku to vystřidej. Aby se to rozlízilo.

Postupně dězť zase ubývá, jsou jemnější úrky.

(16.05) (a 17.35) Stá o, ty máz jen dvě, tady kapi ky a pak u0 máz všechno bouku, zkus jezť něco mezi, jo? Kdy0 dáš to pero takhle, tak dle jemnější úrky, ne0 kdy0 ho dáš takhle.

Ž: ō ō ō ō

U: Nevadí, m0ez to vyzkouzet, bouka přizla třeba dvakrát, kdy0 se to tam vejde a kdy0 to stihnez.

Ale zkuste odstupovat od těch teček, jemných kapek, a0 po ty razantní úry.

(16.30) No vidíš, to u0 je lepší, tady to jezť m0ez doplnit, kousíček se tam jezť vejde.

(16.40) Ta bouka mohla být i silnější klidně. Neboj se.

A zase u0 jenom m0í.

(17.05) (a 18.50) Uka0? No ty máz po žádnou bouku. Op i se do toho, ta bouka neeká. Vezmi to razantně tím perem. Tak, ale ne do těch jemných. Op i se o to, neboj se. Zkus si to jezť tady na tom malém papírku a neboj se do toho zabrat, jo? Zkus to trozku razantnější kresbičkou.

Shora dol .

(17.30) Tob zahání. Pozor, nemotej to dohromady, nech si tam ty jednotlivý ásti.

Tak a je po bou ce. N kdo má u0 po deztí, výborn . Polo0te pero, t eba nap í toho kelímku, nebo klidn na lavici, pak to ut ete.

(18.00) Hodnocení v kruhu

Ud láme krou0ek, vezm te si ten sv j déz a sedneme si do krou0ku.

Prohlédn te si, jak vypadá déz u soused .

Te se podívejte, komu se krásn poda ilo odstup ovat déz , jako jsme to m li v tom zvukovém provedení. Tak0e od toho úplného ticha, jem ounké kapi ky, m0ení, potom trozku p íbývalo dezt a0 po tu bou ku, a potom to zase ubývalo.

Stán , ano. Jezt n komu?

Kdo má nejv tzí bou ku?

ž: Martina.

U: Ano, ta ji má ale tém p es celý papír, bou ka p izla náhle, z nenadání. Komu se poda ily krásné jem ounké kapi ky, jenom ty te ky?

Tady má hezký kapi ky. (ukazuje na obrázek)

A kdo má jem ounké árky, tenké, krátké?

Vidíte, jak vypadá obrázek zajímav , jak není nudný, kdy0 je poznat, jak se to krásn prost ídalo.

Te si obrázky slo0íme na parapet. M 0ete si je t eba te kou podepsat. Necháme si je uschnout.

M 0ez se podepsat tím perem, ale ono to n kdy d lá v tzí stopu, tak nevím, jak to zvládnez.

Pero nechte le0et, budeme si jezť trochu povídat.

(a 23.30) Te si zkusíte p edstavit situaci t eba ve m st nebo n kde na návsi kde je spousta lidí a p ichází déz . Co ti lidé asi budou d lat?

ž: Utíkat. Schovají se pod st echu. Roztáhnou dezťník. Z stanou na dezťi. Schovají se pod strom.

U: Mo0ná kdy0 budu mít plázt nku, vytáhnu plázt nku, nebo schovám se pod strom. Kdy0 nemám ani dezťník, nemám se kam schovat, musím na autobus, vezmu si kapuci, nebo postavím límec a schoulím se, jo? Tak0e my si te nakreslíme takový obrázek v dezťi. Co se d je na návsi nebo na ulici ve m st , kdy0 za ne przet.

Dostanete tvrtku a budete kreslit perem. Vy u0 víte, co to vzechno umí, 0e m 0eme d lat te ky, jem ounký áre ky, 0e m 0eme n kde p idat i na razanci. A proto0e jsme si ekli, 0e to je zalidn né nám stí, náves nebo ulice, lidé budou mo0ná utíkat0

ž: N kdo se m 0e schovat t eba pod noviny.

U: Ano, ale noviny by asi dlouho nevydr0ely.

Zkusíme to nejprve kresbou a kdy0 budeme mít jezť chvílku, prozradím vám jezť jedno kouzlo, ale to uvidím, jestli to stihneme.

D v ata rozdají tvrtky, pozor a nevylijete to mo idlo.

Kdo by cht l jezť na zkouzku papírek, m 0e si ho vzít.

Co se d je p i dezťi, ano?

Chcete jezť na zkouzku papírek?

Proto0e se mi na n co jezť kluci ptali, zopakuji to jezť jednou stru n . Kreslíme situaci v dezťi, kde je na ulici spousta lidí. Ti mohou nosit n co v ruce, m 0e tam b hat t eba i n jaký pejsek, samoz ejm 0e tam m 0ou chodit lidi, kte í ven í psa.

ž: (23.40) (a 28.55) To máme d lat ty lidi malinký?

U: Máme velikou tvrtku, takže je budeme dlat co nejvtzí.

ž: A máme i baráky?

U: Ano, ale důležité je to, co tam dělají ti lidé v dešti.

ž: (24.10) Takhle ta velikost stačí?

U: (24.15) Klidně jezť vťzí. Mohou být velcí, přes celou výšku té tvrtky.

(25.00) Ale kdy jsme si, že se něco děje, tak i na těchto lidech, na těchto postavách bude vidět, že se něco děje. Někdo se choulí, někdo utíká.

ž: (25.20) Paní uitelko, můžu udlat tu ulici jako ze stěchy domu.

U: Pohled ze stěchy domu? Jako že se díváš shora? To raději ne, nedovedu si představit, to bych tam pak taky mohla vidět jenom hlavičky.

Tak a nezapomeneme, že máme postavy.

U: (25.45) (a 30.50) Ty zařínáš od bot? Aby se tam vezla hlava.

(26.10) Ten domeček jsi mohl udlat až na konec, podle toho, co se tam vejde.

(26.25) (a 30.40) Romane, když kreslíš postavku, tak kde ohýbáš ruku? V lokti, víš? Já jí nemám takhle jako hadici, ale mám tam nějaký kloub, loket. Takže to trošku pooprav. (26.40)

A trochu zkuste zvat, jak dlouhé máme ruce.

(26.55) Ren o, když ohnu ruku v lokti, tak mi vychází do pasu, ty máš v pase tlapičky, jo? Trošku je udlej delší.

(Posteh U: Stohle jeastá chyba. U starších oák to spízejť pibývá, protože oni ty postavy neradi dělají. Někdy ty proporce, když malují třeba ulici, tak mají

teba strom stejně velký jako postavu, pes je stejný jako auto. Tedy tuší to teba nejde před lávat, ale alespoň se o tom bavíme, že pro přízt by to uo m li v d t. %o

Postavice se vejde hlava 7x a0 8x do t la. Zkusíme to spo ítat. Já myslím, že to vychází akorát. Vy jste jen zvyklí kreslit ty hlavy trozku v tzi.

(27.35) (a 32.15) Ty máz samé dome ky a kam se pak vejdou ty lidi?

Ž: Budou tady.

U: Ale to budou moc malí.

(27.50) (a 32.45) Nemá krátké kalhoty?

Ž: Já jsem mu ud lal t í tvr áky.

U: (28.15) (a 33.20) Romane, ta hlava je trochu veliká, vi ?

Ž: Se mi trozku nepovedla.

U: Tak zkus prodloužit nohy, jo? Tak je ud láz zirá, ud lej mu jako kdy má kalhoty n jaký ohrnutý a jezť mu p idej nohy a bude to tak akorát pom rem k té hlav . Nebude chodit tady, ale tady vep edu. Rozumíz, jak ty myslím?

Ž: Snad joo

U: Tak to oprav. Zkus mu prodloužit trochu nohy.

(Post ehy U: sřady jde o to, že oni si myslí, že kdy to budou před lávat, tak že to bude vid t, tak jim n kdy zkouzím radit, jak se to dá vy ezit, jestli to tak ud lá, nebo ne, to uo v tzinou nechám na nich. %o

U: (29.18) (a 34.50) Zamysli se jezť nad tou rukou, jestli nebude krátká.

U: (29.55) (a 35.30) Nech dome ky, ty budeme d lat a0 podle toho, jestli se tam vejdou. Nejd ív tam ud láme lidi.

ž: Jeden paná ek sta í?

U: To p idej, ekají t eba na autobus nebo p ed obchodem ve front .

U: (30.15) (a 36.04) Tohle jsou ruce? Tak to oprav, vidíz, Őe má takové tlapky, chybí tam prsty. Potom tam t eba m Őez ud lat n jakou tazku.

Bavili jsme se o té panence, Őe jí vychází ty ruce moc krátké. M Őez z toho ud lat t eba ohrnutý rukáv, nebo tam m Őez mít t eba n jakou ozdobu a zkus je trochu prodlouŐit. Kdy0 natáhnu ruku, tak mi vychází skoro do p li stehna.

(Post ehy U: ŐTu postavu má docela dobrou, jen ty ruce, ale n kdy to jde v tom obrázku také vy ezit.%)

A myslete na to, jak jsme to odstup ovali a co jsme vzechno pouŐivali . te ky, jemné árky, husté,ō

(31.05) To je osv tlení? Vypadá dob e, zajímav .

Máz hezkého pejska.

(31.15) Pozor na to, aby ty paná kové nem li krátké noŐi ky.

Tak a jezť n jaké boty.

Jezť tam p idej n koho.

Také tam může jít paní s košíkem, možná někdo nese v ruce nějakou tašku, někdo má deštník nebo plázeť.

Ne jenom obrysem oblečení nebo postavy, ale zkusme také odstupovat co je tmavší a co světlejší, ano? Takže zraťou nebo tečkovaním.

o o o o o o o o o o .

(33.40) Počkej, má trochu malý ruce.

(34.20) Aby tam všichni nestáli, tak udělejte, že tam třeba někdo utíká.

(35.05) To tělo, ruce a nohy jsou k sobě užrně dobře, ale ta hlava je trochu velká. Takže až budete kreslit další postavku, tak udělejte menší hlavu. Jinak vypadá docela hezky, je v pohybu.

(35.30) Musíte přiznat zaínat z druhé strany, jsi levák, tak aby sis to nerozmazávala.

Ž: (35.40) Paní učitelko, kolik tam musí být maximálně postav?

U: Maximálně? To se nedá říct, kolik je maximálně.

Ž: Minimálně pět?

U: Ptá se mě, Matěji, jestli už máz přestat?

Ž: Ne, já se jenom ptám.

U: (36.05) Tahle postavka jak utíká, ta je přikná, tak zkusť tady udělat třeba jezt jednoho bůce nebo přidej nějakou postavu.

Ž: Dobře.

U: (36.40) Nech to, tou druhou technikou se jezt leccos dá spravit.

Ž: Já to nechám takhle.

U: No, ale te tedý nevím, co z toho je, vypadá to jako nějaká bouda.

Ž: To je nějaký děveň barák.

U: Tak to aspo trozku rozlíz, nech tam ten sv tlý pruh.

ž: To jo.

U: (37.20) Tady m 0e jezť jít t eba n jaká paní s ko árkem, m 0e tam být i n jaké zví átko, jo? N co tam p idej. Ten loví ek je zajímavý, máz dobrý pom r hlavy i toho t la. Ano a vypadá jako vousatý.

(37.50) Ren o, kdy0 tak si vyzkouzej, jestli to pero d lá ten í árky, m 0ez vyzkouzet i jemn jzí, to máz vzechno moc stejný, tak bys to mohla trochu rozlízit.

(38.10) Uvidíme, co se z toho dá jezť ud lat. Ud lej jí boty, má obrovskou hlavu, ud lej trozku delzí t lí ko a prodlu0 jí no0i ky. Tady nemá boty a mo0ná kdybys ud lala n jakou postavu sem dop edu0

(38.35) Tohle je jen obrysem, silné áry, a tak tu máz tu danou plochu, ale takové ty p echody mezi, to jsme d lali na tom prou0ku papíru, chybí, to je jen tady. Tak0e zkus jezť n kde jemn jzí, zkus vymyslet, jak by se dal zaplnit ten chodník. Ten m 0e být t eba z kostek.

(39.50) Ty máz stejn veliké auto a pejska.

(40.30) U0 máz hotovo? Tak to nech trochu zaschnout a m 0ez si kreslit, ne0 ostatní dokon í práci.

(41.00) N kdo u0 je hotový, n kte í budou jezť práci dod lávat. Te na chvilku odlo0te pero a já vám jezť uká0u jednu výtvarnou techniku, kterou bychom to mohli doplnit, ale bude to jen dopln k. Ud láme krou0ek kolem lavice támhle vzadu.

Zkusíme takzvané lavírování. Budeme pot ebovat m kký zt tec, musí mít erné chlupy, vy v tzinou máte i ty kulaté zt tce se sv tlými chlupy a ten je takový ostrý, tak0e musí to být ten m kký zt te ek, nemusí být moc tlustý a kdy0 ho namo ím, tak aby nám ud lal trozku zpi ku. Je to v podstat rozmývání toho co

d láte. Tohle je třeba s tuzí, tady zkusíme, jestli nám to půjde. N kdy kdy0 tuz hodn zaschne a chci ji rozmýtl dodate n , tak u0 to n kdy t eba nejde. S tím mo idlem je to trozku snazzí, tak0e to vyzkouzíme, jestli nám to n kde pustí. Vznikne taková zedivka. Vytvá íme plozky. N kdy kdy0 máte jeztl hodn to mo idlo nezaschlý, tak se vytvo í mnohem tmavzí tón, m Ou to t eba zase roztáhnout. Vypláchnu ten zt tec. Dá se tím v podstat stínovat, ztavovat. Kdy0 to nechci úpln tmavý tím mo idlem, m Ou ud lat takový ten polotón, r zné stupn té barvy. Má to jeden problém a to ten, 0e by tam n kde m ly jeztl z stat ísté bílé plochy, abyste to úpln celé nezabarvili. V podstat kdy0 se zamyslíme nad tím obrázkem, 0e to má být v dezti a n kde tam te ou t eba potoky vody a lou0e jsou na chodníku nebo na silnici, tak t eba v té spodní ásti to m Ou zkusit, nebo tam kde se mi to t eba trozi ku nepovedlo, nebo pot ebuji n co zatmavit, tak to pou0iji. Ale je to jen dopln k, základ bude v té kresbi ce, kterou tady máte a tohle je jen takové ezení na konec, aby toho nebylo moc. Rozum li jsme si?

ž: Ano.

U: Tak0e si to m 0ete vyzkouzet i na tom vazem papírku. Budete k tomu pot ebovat kelímek nebo sklenici na vodu.

(44.15) Na tom zt tci je kov, tak0e musíz jen lehce, aby sis nepozkrábal papír. Zkusíme tu rozmazat t eba tvoje jméno. Zase to nemusíz vzechno, nech tam n kde i tu sv tlou plochu, vypadá to potom zajímav .

(44.50) Tady to máz rozmytl bezmyzlenkovit , tak zkus t eba to pozadí, aby ty postavi ky víc sv tily, byli sv tlejší, jo? Rozumíz mi?

Tady ty fleky, ty skvrny co tu máz, to je pozadí, ale jsou tam rozházený bez rozmyslu, tak0e to celé pozadí trozku rozmyjez, aby ty postavi ky z staly sv tlé, jo? Tak to zkus.

Opatrn kolem t ch postav, jak to bude vypadat, zkus to jen na kousku, aby ty postavi ky trochu vynikly. No, tak.

(45.45) Chybí bota.

(46.15) Nezapome , Oe n kde musí z stat ást sv tlá, alespo tady kolem toho dome ku. Tady si to rozmyje, alespo trozku, jo? Nemusíz moc. A nenamá ej to u0 do mo idla, klidn si p ines istou vodu, a se ti to lépe rozmývá a není to pak moc tmavý, jo?

(46.45) Co myslíz, Oe by u tebe zlo ud lat tmavzí? Kdy0 tam máme tu lou0i0 Zkusíz to?

(47.20) hodnocení v kruhu

U: Tak se podívejte, jak nám przí. Hezky nám przí. N kde leje moc, n kde jenom krápe, n kde je bou ka a n jaký hodn velký krupobití.

N kdo si netroufl ani do toho lavírování0 Vzimnete si, kde to v bec není?

(48:00)Tady vám uká0u, kdo to zkouzel t eba ve v tzím. Vidíte, jak to prosv tlí ty postavi ky, jsou víc vid t. Tenhle obrázek bez lavírování je takový sv tlejzí a najednou kdy0 to trozku p ibarvím, zatónuju, tak hned ty postavi ky nebo n který ásti toho obrázku jsou víc vid t, lépe vyniknou. Tak0e tím lavírováním se dá ta kresba trochu o0ivit.

(48:40)Tady na tom obrázku má hodn dezt , je tu taková hezká postavi ka, ona te trozi ku zanikla, byla krásn v pom ru, jen0e se tam ud lala ka ka, tak 0e z ní ud lala nakonec vousy. Trochu se ztrácí pod tím dezt m.

(49:30)N kdo to vyzkouzel t eba jen na chodníku, mo0ná by to mohlo být i n kde v pozadí nebo na té budov , ale aspo jste to zkusili.

Podívejte se na obrázky a ekn te, na kterém se povedlo odstup ovat te kování, jemn jzí a siln jzí árky, kdo to nemá takové jednotvárné, ale kdo tam má i v tzí zkálu0

Ano, tady jsou árky i te ky, ale t ch cákanc je tam t eba a0 moc, proto0e potom musela ty postavi ky trochu ztmavit, aby byly víc vid t.

Jezt si dob e prohlédn te postavy a uka0te, kde jsou jako ve skute nosti. Nemají t eba p íliz velkou hlavu, krátké nohy, ale jsou podobní skute ným lidem.

(52:00)U tēhle postav i ky je to dob e, n kdo by ekl, Őe ta hlava je t eba a0 malá, ale u dosp lēho lov ka se ta hlava vejde pom rem do toho t la v i c k r á t .

(52:30)Tady se mi taky líb í, jak jsi nakonec vy ezila to nedopat en í s t í m deztn í kem. Nepovedly se jí ruce, proto Őe je cht la ud lat naho e, ale je zbyte n ý se t í m trápit, proto Őe v t ē kresb se s t í m dá jez t n co ud lat.

(53:05)Pak se mi tady líbil ten obrázek, ve kterém byly ty pády. Tady máte takovou Őiv jzí ulici. Je tu postav i ka, která se válí v lou Ői, máme tady taky zv í á tka.

Myslím si, Őe v t z i n z v á s se ta situace a atmosféra, jak to vypadá ve m st nebo na ulici kdy Ő za ne przet, povedla.

Necháme to na zemi schnout, u Ő to nebudeme p enázet na ten parapet

P íloha 5 Ě Tabulka: Chyba, zp sob jejího podání

ervenou barvou jsou vyzna eny výroky pou Őit ē v kapitole 3.9.1.

AS	U ITEL + ŐÁK	CHYBA	ZP SOB PODÁNÍ
10:55	Ale pozor, nepo márejte si t í m cel ý pap ír, budeme pokračovat, musí se nám tam vejít i ta bou ka.	v intenzit	konstatování
12:40	Ő: Já jsem tady trozku p etáhnul. U: To nevadí. Dēz se taky neptá, kam padne.	v technice dr Ő en í pera	konstatování povzbuzení
13:50	Ty jsi jez t u eho? U árek nebo kapi ek? Ty to st í d á z . Tak te to ud lej, jako jsme to d lali my. Nejd í v byly jenom kapi ky, potom postupn jsme p í d á vali tleskání, tak Őe nám to trozku zhoustne, zkusíz	v razanci v technice dr Ő en í pera	otázka konstatování mo Ő nost opravy

	jemn jzí árky a z t ch jemn jzích árek se stanou siln jzí, razantn jzí a mo0ná i delzí.		
14:40	Tady jezť jen krápe, jen p idej na razanci trozku, po ádn leje. Musí v tom být rychlost n jaká. To jsou kra ounký, árky dlouhý d lej, jezť delzí. Holky, bou ka jezť nep izla, po ádn namo , tak. A zaber. Vyzkouzej, co to umí, kdy0 nám po ádn leje.	v razanci	konstatování mo0nost opravy povzbuzení
15:15	Ž: Paní u itelko, m Ou d lat bou ku? U: M 0ez samoz ejm , vezmi to pero na zí ku. Bu to vezmez takhle a má to tenkou árku, a nebo takhle a máz jí siln jzí. U: Blesky ned láme, my jsme sledovali jen vodu.	v soust ed nosti v technice dr0ení pera	mo0nost opravy názorná ukázka konstatování
15:40	Tob se to smotalo dohromady. Tob ten díz p ezel tam i zpátky. Tak to zkus te odstup ovat. Za ni u t ch te ek, postupn p idávej jemn jzí árky a jezť p idej potom, ano? Trozku to vyst ídej. Aby se to rozlízilo.	v intenzit	konstatování mo0nost opravy otázka
16:05	Stá o, ty máz jen dv fáze, tady kapi ky a pak u0 máz vzechno bou ku, zkus jezť n co mezi, jo? Kdy0 dáz to pero takhle, tak d lá jemn jzí árky, ne0 kdy0 ho dáz takhle.	v intenzit	konstatování mo0nost opravy názorná ukázka
16:40	Ta bou ka mohla být i siln jzí klidn . Neboj se.	v intenzit	konstatování povzbuzení
17:15	Op i se o to, neboj se. Zkus si to jezť tady na tom malém papírku a neboj se do toho zabrat, jo? Zkus to	v razanci	mo0nost opravy povzbuzení

	trozku razantn jzí kresbi kou.		
17:30	Tob zahání. Pozor, nemotej to dohromady, nech si tam ty jednotlivé ásti.	v intenzit	konstatování mo0nost opravy
24:10	Ž: Takhle ta velikost sta í? U: Klidn jezť v tzi. Mohou být velcí, p es celou výzku té tvrtky.	v proporci ve vyu0ití formátu	konstatování mo0nost opravy
25:45	Ty za ínáz od bot? Aby se tam vezla hlava.	v proporcích ve vyu0ití formátu	otázka konstatování
26:10	Ten dome ek jsi mohl ud lat a0 na konec, podle toho, co se tam vejde.	ve vyu0ití formátu	mo0nost opravy
26:25	Romane, kdy0 kreslíz postavi ku, tak kde ohýbáz ruku? V lokti, vi ? Já jí nemám takhle jako hadici, ale mám tam n jaký kloub, loket. Tak0e to trozi ku pooprav.	v proporcích	otázka názorná ukázka konstatování mo0nost opravy
26:55	Ren o, kdy0 ohnu ruku v lokti, tak mi vychází do pasu, ty máz v pase tlapí ky, jo. Trozku je ud lej delzí.	v proporcích	názorná ukázka mo0nost opravy
27:35	U: Ty máz samé dome ky, a kam se pak vejdou ty lidi? Ž: Budou tady. U: Ale to budou moc malí.	ve vyu0ití formátu	otázka konstatování
27:50	U: Nemá krátké kalhoty? Ž: Já jsem mu ud lal t í tvr áky.	v proporcích	otázka
28:15	U: Romane, ta hlava je trochu veliká, vi ? Ž: Se mi trozku nepovedla. U: Tak zkus prodlou0it nohy, jo? Tak je ud láz zírzi, ud lej mu, jako kdy0 má kalhoty n jaký ohrnutý. Rozumíz, jak to myslím?	v proporcích	otázka mo0nost opravy

	<p>ŝ: Snad joŝ</p> <p>U: Tak to oprav. Zkus mu prodlouŝit trochu nohy.</p>		
29:18	Zamysli se jezť nad tou rukou, jestli nebude krátká.	v proporcích	konstatování
29:55	Nech dome ky, ty budeme d lat a0 podle toho, jestli se tam vejdou. Nejd ív tam ud láme lidi.	ve vyuŝití formátu	konstatování moŝnost opravy
30:15	Tohle jsou ruce? Tak to oprav, vidíz, ŝe má takové tlapky, chybí tam prsty. Potom tam t eba m ŝez ud lat n jakou tazku.	v proporcích	otázka moŝnost opravy
31:15	Pozor na to, aby ty paná kové nem li krátké noŝi ky. Tak a jezť n jaké boty.	v proporcích	konstatování moŝnost opravy
33:40	Po kej, má trozku malý ruce.	v proporcích	konstatování
34:20	Aby tam vzichni nestáli, tak ud lejte, ŝe tam t eba n kdo utíká.	v soust ed nosti	moŝnost opravy
35:05	To t lo, ruce a nohy jsou k sob úm rn dob e, ale ta hlava je trochu velká. Takŝe a0 budeš kreslit další postavi ku, tak ud lej menší hlavu. Jinak vypadá docela hezky, je v pohybuŝ	v proporcích	konstatování moŝnost opravy povzbuzení
37:50	Ren o, kdyŝ tak si vyzkouzej, jestli to pero d lá ten í árky, m ŝez vyzkouzet i jemn jzí, to máz vzechno moc stejný, tak bys to mohla trochu rozlízit.	v technice drŝení pera	moŝnost opravy názorná ukázka
38:10	Uvidíme, co se z toho dá jezť ud lat. Ud lej jí boty, má obrovskou hlavu, ud lej trozku delzí t lí ko a prodluŝ jí noŝi ky. Tady nemá boty a moŝná kdybys ud lala n jakou postavu sem dop eduŝ	v proporcích	konstatování moŝnost opravy
38:35	Tohle je jen obrysem, silné áry, a tak tu máz tu danou plochu, ale takové ty	v technice drŝení pera	konstatování moŝnost opravy

	p echody mezi, to jsme d lali na tom prou0ku papíru, chybí, to je jen tady. Tak0e zkus jezť n kde jemn jzí, zkus vymyslet, jak by se dal zaplnit ten chodník. Ten m 0e být t eba z kostek.		
39:50	Ty máz stejn veliké auto a pejska.	ve velikosti p edm t	konstatování
44:15	Na tom zt tci je kov, tak0e musíz jen lehce, aby sis nepozkrábal papír. Zkusíme tu rozmazat t eba tvoje jméno. Zase to nemusíz vzechno, nech tam n kde i tu sv tlou plochu, vypadá to potom zajímav .	v technice dr0ení zt tce ve výb ru úst edního motivu	konstatování mo0nost opravy povzbuzení
44:50	Tady to máz rozmytý bezmyzlenkovit , tak zkus t eba to pozadí, aby ty postavi ky víc svítily, byli sv tlejší, jo? Rozumíz mi?	ve výb ru úst edního motivu	konstatování mo0nost opravy otázka
46:15	Nezapome , 0e n kde musí z stat ást sv tlá, alespo tady kolem toho dome ku.	ve výb ru úst edního motivu	konstatování

P íloha 6 Ě Charakteristika 2. natá ení

Po et ýák : 16

Hodinová dotace: 2 x 45 minut

Cíl hodiny: Dokázat abstraktní malbou vyjád it své pocity pomocí temper, ze
kterých se mohou pou0it pouze základní barvy a b loba.

innosti:

B hem hodiny se vyst ídalo n kolik inností, které 0áky m lo vést k motivaci
a tím pádem k vyzzí efektivit práce.

1. Motivační část hodiny

Žáci se posadili na zem do kruhu a učitelka mezi nimi položila hromadu roztrhaných obrázků, které pojmenovala sstěpy. Žáci pomohli tyto sstěpy otočit, aby na nich vznikly dobře viditelné.

Jejich prvním úkolem bylo rozmyslet si, jaké roční období mají nejraději a vybrat si jeden obrázek, který se této představě nejvíce podobá. Pokud ho již vzali do ruky, nesměli ho mít. Každý pak o tomto sstěpu promluvil a zdvojnásobil, pro čemu zrovna ten daný obrázek připomíná jeho oblíbené roční období.

Dalším úkolem bylo, vybrat si sstěpu, na kterém jsou jejich neoblíbené barvy. Obrázek si měli schovat za sebe a měli si vybrat ještě jeden, na kterém budou naopak barvy, které jsou jim blízké a líbí se jim. Nakonec si se zavěnými ořechy měli vybavit v ní, která jim připomene nějaký hezký zážitek a opřít k tomuto vybrání část obrázku. Poslední sstěpu nechali před sebou a popsali, o jakou v ní se jednalo.

(0:00 - 16:00 (čas jsou udávány podle nahrávky z videokamery))

2. Hlavní část hodiny

Žáci se posadili do lavic se vzemi sstěpy a jejich dalším úkolem bylo, na bílou tvrdku seskládat tyto kusy obrázků a vytvořit zajímavou kompozici. Nemuseli používat sstěpy celé, mohli je roztrhat, ale nesměli při tom používat nožky a lepidlo. Tuto skladbu sstěpů nazvali slovem sstěpa. Vybrali si to, co mají rádi, co jim voní a z toho částí měli vyjádřit sami sebe. (16:00 - 18:30)

Poté žáci opřeli do kruhu, ale obrázek nechali na lavici. Učitelka jim sdělila další postup. Na malé papírky měli každému ze svých spolužáků napsat název jeho kompozice, podle toho, co jim to připomíná. Lístečky se pokládaly písmem dolů, aby ostatní neviděli, jak výtvarník pojmenoval ten před nimi, aby to další neovlivnilo.

Když všichni před sebou své pojmenování, posadili se na své místo a otočili všechny papírky. Autor svého díla měl posoudit, zda se ostatní trefili, jestli jsou si názvy nějak podobné, jestli je mezi nimi nějaký spojovací lánek a zda se to opravdu může vztahovat k danému obrázku.

(18:30 . 26:00)

Byly jim dány dva papíry ve dvojicích dát své tvrdky k sobě a možnost si se sousedem na které části svého obrázku vyměnit. V něm kterým případ se obrázky navzájem propojili tak, aby nebylo možné poznat, že předtím to byly obrázky dva. Někde si vyměnili pouze na které části, jinde se všechny útržky spojily v jeden obrázek. Nakonec všechny části shromáždili na jednu hromadu a vyhodili do koše.

(26:00 . 30:00)

V další části hodiny jim dali práci pracovat s temperami. Měli si připravit tři základní barvy a jezděb. Pomůckou byl malý papírek sloužící jako paleta pro míchání těchto barev a z těchto různých velikostí. Někteří měli nevhodné ztě, proto jim učitelka zapůjčila své, aby se jim práce lépe dařila. Dále dostali pruh tvrdky, na který měli nanést husté barvy, podle slov pedagoga - barevné kresby, které by vyjádřily jejich bolest. Tuto bolest si měli spojit s nějakým určitým zážitkem, aby lépe dokázali vyjádřit charakter a intenzitu daného pocitu a přidali mu tak vhodnou barvu. Inspirací jim měla být předložena práce s pomyslnými scénami z obrázků.

(30:00 . 42:00)

3. Závěrečná část hodiny

Závěrečné zhodnocení žákových prací se konalo ve společném hodnotícím kruhu. Každý pověděl, jakou bolest maloval, čeho konkrétního se týkala. Na které děti měly tendenci k jednomu obrázku přidávat několik nepřijemných zážitků, ve kterých se necítily dobře, učitelka snažila vyhnout tím, aby každý musel doopravdy vybrat pouze jednu bolest, protože každá bolest má jiný charakter, dala by se namalovat třeba úplně jinak.

(42:00 . 49:30)

Příloha 7 Transkripce 2. natáčení

Každou barvou jsou vyznačeny sledované výroky rozebrané v tabulce v příloze . 8.

U: Uděláme kroužek. Dneska jsem vám něco přinesla. Pomůžete mi to rozdlat a otočit obrázkem nahoru a roztáhnout na plochu. To co před sebou vidíte, máme považovat za stěpy. Vazím úkolem bude nejprve si rozmyslet, jaké roční období máte nejradši. Zkuste najít obrázek, který vám to roční období nejvíce připomíná. (1:19) Roční období máte s čím spojené, s jakými zážitky. Vezměte si jeden obrázek před sebe. Když si vybral, tak už to neměňte! Sdneďte si kousek dál, a uvidím, co má kdo před sebou.

Každý nám obrázek ukáže a zkusí říct, co je to za roční období a proč jste si tento obrázek vybrali, co vám to připomíná. (2:08)

Ž: Já jsem si vybrala léto, protože se máme koupat.

U: Proč jste vybrala tento obrázek? Pro ty barvy? Je tam červená, oranžová, olivá. Proč? V létě svítí slunce, je teplo. (2:26 . 2:40)

Ž: Já jsem si vybral léto, protože máme prázdniny. Ta olivá barva mi připomíná slunce. (3:10 . 3:22)

Ž: Já jsem si vybral podzim, protože na podzim je Halloween a různé strašidla. (3:23 . 3:30)

U: Máš ho rád, tenhle svátek. (3:31 . 3:32)

Ž: Hm. A tady je jakoby dubový list, zelený.

U: A i ty barvy. (3:33 . 3:43)

Ž: Já jsem si vybral podzim, protože tam máme dovést s listím, skákat do něj. (3:50 . 3:57)

Ž: Já jsem si vybral zimu, protože rád lyžuju. A vybral jsem si tenhle obrázek, protože to vypadá, jako stopy od lyžů. (4:10 . 4:35)

ž: Já jsem si vybral léto, protože je teplo a lítám s kamarádem letadlem. Tohle mi připomíná pohled z letadla. (4:36 . 4:47)

ž: Já jsem si vybral jaro, protože jsou bahna. (4:50 . 4:58)

U: A tohle je bahno? (4:59)

ž: To vypadá jako vojenská přehlídka a ta s bahnem souvisí. Mě to připomíná maskáre. (5:07 . 5:16)

ž: Já jsem si vybral léto, protože je teplo, můžeme se koupat. Ten obrázek je jako voda. (5:18 . 5:30)

ž: Já jsem si vybrala zimu, protože mám ráda koulování a sníh se mi líbí, protože se tě pytlí. Vybrala jsem si tyhle barvy, protože mi to připomíná vánici. (5:31 . 5:50)

ž: Já jsem si vybrala zimu. Mám ji ráda, protože můžu konečně sákovat, začít házet koule po tátovi, po mamce, po psovi. Ten obrázek mi připomíná jeskyni, stromy a stopy ve sněhu. (5:51 . 6:15)

ž: Mě se líbí podzim, protože padá krásné listí, můžeme použít draka, není ani velikánská zima ani velikánské teplo, prostě tak akorát. Tady ty barvy mi připomínají listí. (6:16 . 6:34)

ž: Vybrala jsem si zimu, protože můžeme jezdit na bruslích na ledu, lyžovat a tak. A tady má být jako ty kopce zavátý sněhem. (6:35 . 6:45)

ž: Já jsem si vybrala taky zimu, protože v zimě jsou Vánoce a tady mi připomíná sníh. (6:46 . 6:53)

U: A vypadá to, jako by tam byl i kousek rybníka. (6:54 . 6:57)

ž: Já jsem si vybrala léto, protože se můžeme koupat. Můžeme jezdit na výlety a tohle mi připomíná vlny v moři. (7:08 . 7:20)

U: Te vás poprosím, dejte ty kousíky zase zpátky. Prohlížejte si hromádku a máte za úkol si vybrat barvy, které nemáte rádi. Vezmte si něco, co nemáte rádi. Vyberte si a zase si sedněte. Co se vám nelíbí. Každý má u? Te to uděláme jinak. Te si ten obrázek schováte za sebe a vyberete si jezt jeden. Druhý obrázek bude naopak, vyberete si barvy, které se vám líbí. Zase si ho schovejte za sebe.

- Posadte se před knihu rovně. Zavěte na chvíli k uo i.

Te si zkusíte vybavit nejoblíbenější v ní, možná je spojena s nějakými zážitky. Nebo to může být v nějaké kuchyni u vás doma. Nebo když pojedete k babičce, vlezete na půdu. Každý si musí vybavit v ní, kterou má rád. K tomu si najděte příslušný obrázek.

Tenhle obrázek si dejte před sebe, ty ostatní nechte schované. Zkuste jenom říct, s jakou v ní máte tuhle barvu spojenou.

Ž: (10:30) Já jsem si vybavila v ní červené, oluté červené. Vybrala jsem si ji, protože se mi moc líbí.

Ž: Já jsem si vybavila tulipán a vzpomínala jsem si, že jsme byli u babičky a trhali tulipány.

Ž: Já jsem si vybavila kopretinu a připomíná mi ji to tvarem.

Ž: Já jsem si vybavila v ní vonné svíčky, co máme doma. Připomíná mi ji barvou, jsou tam cítit pomeranče.

Ž: Vybavila jsem si v ní červené červené. Když jsme byli na dovolené, strejda tam slavil narozeniny a dostal červené. Já jsem se ho zeptala, jestli si může říchnout.

Ž: Já jsem si vybavil v ní les. Protože mi to voní a v čera jsme byli v lese na houbách.

Ž: Mě to taky připomíná les. Rád tam chodím.

U: Když chodíte nejradši do lesa.

- Ź: Odpoledne. Tohle mi p ipomíná trasu na turistické map .
- Ź: Já jsem si vybral ervenou, proto0e mám rád v ni afrikán , ale nelíbilo se mi, kdy0 jsem je na podzim musel vyhodit.
- U: Já se p iznám, 0e zrovna afrikány mi moc nevoní.
- Ź: No, ale m jo.
- Ź: Já mám rád v ni zeleninové polívky, brambora ky. Voní mi to.
- U: Jsi rád v kuchyni? Pomáház?
- Ź: Hm.
- Ź: To je les. Mám rád v ni jehli natých strom .
- Ź: Vybral jsem si pruhovanou, mám rád ryby. P ipomíná mi to n jakou rybu.
- Ź: Já jsem si vybral trávu, proto0e je to fotbalová tráva.
- U: Jo, ty to máz spojený s fotbalem. Já mám trávu spíz spojenou se zpoceným fotbalovým dresem.
- Ź: Já jsem si vybavila v ni krému, který má maminka.
- Ź: Já jsem si vybrala v ni r 0e, proto0e hezky voní a má hezký tvar.
- U: (16:15)
- Vezm te si své t i st epy a sedn te si na své místo. Ka0dému na lavici p idám bílou tvrtku a vy si vystavíte obrázek. Ta tvrtka bude p edstavovat prostor, kde budeme komponovat, skládat ty tvary. Musíte pou0ít z ka0dého n co, nemusíte pou0ít ten tvar celý, m 0ete ho klidn t eba utrhnout a zbytek dát na stranu. Nebudeme pou0ívat lepidlo a n 0ky, pouze si vyskládáte n jaký zajímavý obraz. Nemusí nic p ipomínat, prost si to n jak hezky poskládáte a nazveme to sJÁ%
- Vybrali jste si, co nemáte rádi, co máte rádi, co vám t eba voní. Tak0e zkusíme, jak to bude vypadat. P esu te se na místo.

U: Ne ostatní poskládají, tak ti dovolím se podívat, ale neruz je!

(18:00) Nemusíš je roztrhat všechny na malé kousíčky!

Ty zbylé nechte teba na straně na té lavici. Můžeš se jít taky podívat, prohlédnout si, co dělají ostatní.

Děti mají poskládaný obrázek, učitelka je opět vyzve do kruhu, obrázek nechávají na lavici.

U: (18:50) Zakážeme si v této pohybu, abyste si to nerozfoukali. Budeme jednotlivým obrázkům přidávat názvy, nechci hodnocení. Ale podívejte se na obrázek, co vám připomíná, jak byste ho pojmenovali. Představ si, že byste byli autory toho obrázku, jaký byste mu dali název.

Uprostřed budou lístečky, podle potřeby si je budete brát. Podmínka je, že každý přidá k obrázku jeden název. Akorát si musíte pamatovat, komu jste dali. Lístečky budete dávat na té lavici vedle obrázku, ale aby byli textem dolů, aby ostatní nevěděli, jak jste to pojmenovali. Sebe vynecháte.

Děti chodí po třídě, přidávají názvy. Když jsou názvy přidány, každý si sedne zpět do své lavice k obrázku a otáčí lístečky se jmény.

U: Lístečky jste si otočili. Teď už bez povídání, už nepřidávejte názvy! Otočte si je, prohlédněte si je a bez řečí! Zkuste posoudit, jak se trefili, jestli jsou si tyto názvy nějak podobné, jestli je mezi nimi spojovací lánek a jestli se to opravdu může vztahovat k tomu obrázku.

Vzímli jsme si. Já vám přečtu tady u jednoho obrázku. Karolína tady má 3x zahrada, 3x květina, palmy, les, 2x louka, dům. To všechno má něco společného, co? Jak bys to nazvala ty přívodní?

Ž: Já bych to nazvala tou květinou.

U: Tobě by se líbil název květina. Určitě je to o nějaké zahradě nebo přívodní.

Má ještě někdo názvy, které jsou si nějak blízké?

Ž: Já. Hory, louka, dům, les, puzzle.

U: Tak to se tam te trochu vymyká, ale možná že by to mohl být obrázek z puzzlí.

ž: Hrnc s polévkou, hadovka, nestv ra.

U: No, tady uo se to trochu lizí, ale n které ty názvy byli o p írod . Zkus p e íst ty, o kterých si myslíz, že mají hodn spole ného.

ž: V 0, Eiffelovka, Eiffelova v 0õ .

D ti tou názvy svých obrázk a hledají, co mají spole ného.

U: Názvy si m 0ete schovat, te si je slo0te a dejte si je na stranu.

Pot ebuje n kdo na záchod? Tak si odsko .

(26:00)(41:00a)Obrázky si dejte k sob (obrázky v lavici), bu je m 0ete dát na výzku nebo na zí ku, jakkoli, ale p esu te je k sob . Te jde jeden k druhému na návzt vu. Te máme jeden veliký obrázek dohromady pro dvojici. M 0ete si n jaké ásti vym nit nebo trochu pozm nit celou tu kompozici. Ale jste tam 2, tak to musíte ezit ve dvojici.

Takže chvíli ku, budeme mít asi 5 minut.

U: (27:10)Ud lali jste n jakou vým nu? Kdo za al? Ty sis ekla, že chcez vym nit, nebo jsi nabízela?

ž: Jenom cht la.

U: A ty sis ekla, že si za to chcez n co vzít?

ž: Ne.

Vym nili jste n jaké ásti? í bylo tohle? To m 0ete nechat spole né pro oba obrázky. A máte n co vym n né?

ž: My to ale nem níme. Míza nechce, tak ne.

U: A ty bys cht la?

ž: M je to jedno. Kdy0 Míza nechce, tak ne.

U: Co ty? M níz nebo nem níz?

ž: My jsme m nili.

U: M níz to jenom ty, nebo i on?

ž: I on.

U: (28:30)Koukám, 0e vy jste se úpln spojili. Jak k tomu dozlo?

ž: Cht li jsme.

U: A kdo za al?

ž: My oba, spole n .

U: Vy jste m li hned nápad, 0e to chcete prom nit a ud láte opravdu jeden spole ný?

ž: To je jakoby strom a na n m jablka a tady je podzemní veletok.

U: Co 0e tam je?

ž: Podzemní eka.

U: (29:15)Koukám, 0e vám se ze dvou obrázk stala jedna polovina a tahle polovina je prázdná.

ž: Já jsem ti to íkal.

U: T eba jste to tak cht li.

ž: No, cht li.

U: Tys mu cht l dát vzechny svoje a nic za to nechcez?

ž: (za ne dávat spolu0ákovi na jeho prázdnou polovinu n jaké ásti) Tak tady máz, a nejsem sobecký.

U: To nemusíz, kdy0 mu to nevadí.

U: Jestli chcete, tak u0 jen na záv r toho hraní si m 0ete jít prohlédnout, jak to vypadá u ostatních dvojic, co jim z toho vzniklo.

U: (29:45)Jenom bylo zajímavé, jak jsem s vámi mluvila, 0e se n které obrázky navzájem tak propojily, 0e nebylo poznat, 0e to byly obrázky dva. Vznikl jeden obrázek. N kde sice z staly dva, ale trozi ku se zkombinovaly, n co se vym nilo. N které obrázky z staly tak, 0e u jedné dvojice, oni si to potom poopravili, 0e na jedné polovin m ly vzechny úst i0ky a druhá polovina z stala úpln prázdná. N kdo byl tak zt drý, 0e vzechno rozdal a nic mu

nezbylo, ale kamarádovi to nedalo. říkal: sTak abych nebyl tak sobecký, tak já ti n co dám.%Nakonec se za ali d lit.

Hra skon ila na tvrtce. tvrtky sesbírám, úst i0ky dáme na hromádku a vyhodíme do koze.

P ipravíte si temperové barvy. Budete pot ebovat jen základní. Které jsou ty základní?

ž: Modrá, ervená, Olutá.

U: (31:20)Budete pot ebovat jen 3 základní barvy a b lobu k tomu si m Oete vzít.

Tak0e prosím vás, kousek od sebe ty upky plus b loba, tak0e 4. Tak, a tam máte místo na míchání.

Jezt nevíz, co budez d lat. Nejd ív tmavzí ervená a potom modrá, aby se ti to lépe míchalo.

(32:25)Nemusíte plýtvat a ma kejte ty tuby ze spodu .

Oto te se ke mn elem, abyste dob e rozum li.

(32.55)Zelenou ne, nezvindluj!

Namalujete obrázek, zase jako jsme m ly ty barevné st epy. Vid li jste, 0e tam byli barvy v r zných obrazcích a r zn nanesené. (34:00) Namícháte si takové barevné kaze, které n jakým zp sobem vyjád í vazi bolest. Ur it vás n kdy n co bolelo. Mo0ná b icho, mo0ná hlava, mo0ná zub. Jaká barva, jaké barvy . nemusí být jenom jedna. M Oete z toho zase ud lat barevnou kompozici, ale míchejte prosím vás hustzí barvy. Tak0e na tom vazem papírku bude vase bolest. Zkuste si to ale spojit s n jakým zá0itkem. Zkuste si vzpomenout, jak vám bylo, kdy0 vám bolelo b icho. Tak0e se zamyslete a zkuste míchat.

(35:10)U0 jsme míchali zelené odstíny a víte, 0e z t ch 3 barvi ek jde namíchat velká zkála, tak0e na to nezapome te. Navíc jsem vám dovolila, 0e tam m Oete mít i b lobu . tou to m Oete t eba zesv tlit, kdy0 byste pot ebovali, ale zase s ní moc neplýtvejte.

Ž: (35:25)Paní u itelko, jak se míchá erná?

U: To musíz vyzkouzet. ernou asi úpln nenamícház, ale bude hodn tmavá. Ona by tam byla taková erná díra.

Trochu zet i, ten papír není tak velký.

U: M 0ete za ít.

(a 56:45)Vezm te si radzi ten hrubzí zt tec, proto0e mícháme kazi.

Máme tam sklenice na vodu, tak si vezmi v tzí nádobu, tohle je moc mali ký, navíc je to asi od lepidla, tak0e a se ti neslepí chlupy.

Ž: (a 57:05)Paní u itelko, nem la byste vetzí zt tec?

U: Ty nemáz jiný? Tak poj .

U: (a 57:15)Kdo jezť nemá správný zt tec, tak já sem n jaký dám.

U: (a 57:30)Sta í, nebo chcez zirzí?

Ž: Sta í.

U: Kde máz tu 0lutou?

Ž: Já jí nemám.

U: Tak si p j od n koho.

U: (a 58:30) Celou plochu pokryjeme barvami, barevnými odstíny. A zkuste si zase hrát s tím mícháním. Zkuste namíchat zajímav jzí barvi ky.

U: (a 58.45) Zkus si vzít jiný zt tec, tehle je moc malinký a navíc má m kký chlupy, tak0e je spíz na vodovky.

U: (a 59:10) Tak a nenatírej to jako vrata, lepzí je pokládat ten zt tec.

U: (35:45)Je lepzí si z toho odebrat kousek na stranu, proto0e te sis to zmazala vlastn vzechno.

U: (35:55) Nemusíte to natírat vodou. Te na to budeme nanázet kaze, tak0e to nemusí být mokré. Nebudeme do toho zapouzt t barvu. Nebo bys cht la, aby se to rozpilo?

ž: No.

U: Hm, ale te budeme chtít, aby byly hustší ty barvi ky, alespo n kde. Tak aby to v n jaký ásti bylo hustý a potom to n kde m 0ez trozku jenom zatónovat, kdy0 chcez teda.

U: (a 1:00:00) A vzude to bude barevné, pokud to n kde budez chtít mít bílé, tak to tam nanesez b lobou.

U: (a 1:00:20) Z eho se namíchá oran0ová, co myslíte?

ž: Z ervený a 0lutý, co0 já nemam.

U: Obejdi t ídu, ti co mají jez t nové tempéry, tak ti mo0ná n kdo trozku dá.

U: V. prosím t , máz 0lutou?

ž: Mám, ale nep j ím, on mi jí u0 jednou vycanál.

U: Aha, tak dob e.

P j il by n kdo K. trochu 0lutý? S. p j íz mu? Tak mu tam dej kousek, kolik chcez, jo?

U: (a 1:01:00) Abys nerozed el úpln papír.

U: (a 1:01:40) Co t bolí?

ž: B icho.

U: že tam máz tolik barevů

U: (37:15) Zkus míchat.

Zkuste co nejlépe vystihnout charakter té vazí bolesti. Jak to bylo nep íjemné. Jestli to chvíli bolelo intenzivn , pak to trochu povolilo, nebo neopak dlouhodob .

U: (a 1:03:00)Nechce v tží zt tec? Tohle je moc jem ou ký na ty hustý barvy. Kdy0 tak si p j na stole.

ž: Já mám tenhle, ale zdá se mi moc ziroký.

U: Tak si p j na stole slabší a m 0ez to t eba kombinovat.

U: (a 1:04:10)Co to bolí?

ž: Vzechno.

U: Tos m lch ipku a bolelo t celý t lo?

U: (a 1:04:40)To pak umyje vzechno a0 na konec, to te ned lej. Uklidíz to a0 na záv r.

U: (a 1:06:15)Hotovo? Tak si to dej na parapet na chvíli ku. Podepíz si to tu0kou do pravého rohu.

(a 1:06:35)Chce jez , ne0 to vzichni dokon í, si zkouzet míchat barevný odstíny? Jo? Tak já ti dám papír.

U: (a 1:06:45)Tak to nech uschnout a podepízez si to, a0 to trochu zaschne. Dej si to tady na parapet.

U: (a 1:07:00)Nechce v tží zt tec?

ž: Ne.

U: (39:55)M 0ez do toho p idat trochu vody, máz to moc suchý. Máz ten zt tec n jakej ust i0enej, nemáz? Tak si p j jinej, jestli chce.

U: (a 1:07:35)Vem ty kraje taky, jo? A to tam není bílý.

U: (a 1:07:40)Zkus jiný odstín jez . T eba co nejvíc r 0ový, tmavší, sv tlejší. Do fialova jez víc.

U: (a 1:08:05)To bílý vykrej n jakou barvou nebo b lobou, jo?

U: (40:35) P e0je to ten zt tec? Je to zajímavý experiment, jenom ten zt tec bude muset jezť malovat, tak aby to vydr0el, aspo chvíli.

Ž: Já jich mám hodn .

U: Ale to neznamená, 0e ho musíz zni it. Ale ta plocha vypadá zajímavým zp sobem vykrytá, vi ?

U: (a 1:09:05) Aby ses dostal jezť na to lé ení.

Ž: (a 1:09:20) Já u0 jsem hotová.

U: Tak to dej na parapet. Chceť si jezť zkusit n jaký odstíny?

U: (a 1:09:50) Tak, po ád pracujeť na jedné ploze a tahle bude mít jakou barvu?

U: (a 1:10:10) Dej do toho vodu a ned i to tím kovem, musíz ten zt tec trochu p izvednout, jinak si ten papír prod ez.

(41:30) Jezť tady ty r 0ky. A0 to budeť mít, tak to dej tam k holkám na parapet. Chceť jezť tvrtku zkusit jezť n jaký míchání? Máť tu jezť barvi ky, je to zkoda je vyhodit, 0e bys je mohl jezť trochu u0ít.

U: (a 1:11:05) Po kej, ale tohle má zase n jakou jinou barvu, trochu se ta bolest zm nila.

Ž: Kdy0 já nevím, jestli to byla tady ta barva nebo tady ta.

U: No v0dy to vidíz. Tak pro to p emalováváz? U0 to nech být, vezmi jen ten okraj a u0 na to radzi nesahej.

U: (a 1:11:40) Aby té bolesti nebylo p íliz.

Ž: Já u0 to mám.

U: Tak to p ines sem a dej to usuzit na chvíli.

U: Kdo má hotovo, m 0e si postupn uklízet, umýt lavici, ale tak, abyste neruzili ostatní.

U: (a 1:12:40) Celou tu plochu nemusíš dlat stejn .

U: (a 1:13:00) Ty bílý místa taky vykrej nějakou barvou. Vym si vodu, máz u0 jí hodn zpinavou.

U: (a 1:13:15) Na e to trozku vodou, a ti ten zt tec klou0e líp.

(41:50) Záv re ný kruh, d ti mají obrázky p ed sebou.

U: Povíme si, co vás bolelo, co jste si namalovali za bolest. Tak za ni.

ž: M bolela strazn ruka, kdy0 jsem si ji zlomila. Nejd ív jsme si mysleli, 0e je to jen nara0ený a pak jsme museli do nemocnice a m la jsem ji zlomenou.

U: Bolest levé ruky.

ž: (42:20) Já jsem m la zlomenou nohu.

U: Jak se ti míchaly barvi ky?

ž: Dob e.

U: (42:30) Vzimli jste si, 0e má hodn hn dé? Ty jsi pou0ila místo jasn 0luté pískovou, proto0e u0 jsi nem la 0lutou a vzechny ty odstíny zly potom hodn do hn da.

ž: Já jsem ud lala zlomenou ruku.

U: Hm, m la jsi zlomenou ruku. Jak moc to bolelo? Kdy to bolelo nejvíc?

ž: Já jsem nakreslila, kdy0 mi bolelo b icho. Tady mi to bolelo hodn a tady u0 to bylo lepší.

U: (43:15) Tak proto tam máz potom ty výrazn jzí barvi ky, to se ti ulevilo?

ž: Hm.

ž: Já jsem namalovala, kdy0 jsem byla po operaci mandlí, tak mi bolelo v krku. A pak kdy0 jsem jako malá m la límec.

U: Tak kterou z nich? Nebo jsi vzala ob dohromady? Po ád je to o krku, vi . Tak proto jsi to ud lala spole n .

U: Co máz ty za bolest?

Ž: (43:45)M bolí hlava. Jednou m bolela hlava, hodn . a0 jsem se pozvracel a jezť kdy0 jsem spadl z kola.

U: Tak to bolela taky hlava?

Ž: Ne, to mi bolelo b icho.

U: Tak co je to? Hlava nebo b icho? Kdy0 jsme spolu mluvili, tak jsi mluvil o tom, 0e máz migrénu, 0e t bolí hlava. Tak z staneme u té hlavy. To b icho n kdy bolí trochu jinak.

Ž: Já jsem namalovala, kdy0 mi spadla skleni ka na zem a ízla jsem se a roz ízla jsem si ruku.

Ž: Já jsem nakreslil, kdy0 m bolela hlava a m l jsem pr jem.

Ž: Já jsem nakreslila, kdy0 jsem si zlomila ruku a ta jedna kost se mi pohnula, tak mi to tam v nemocnici narovnávali.

U: Aha, to hodn bolelo, vi .

Ž: Ano, a kdy0 m bolelo b icho.

U: Tak kterou z nich? Jenom jednu si vyber, kterou jsi malovala.

Ž: Tu ruku jsem malovala.

Ž: M nejvíc bolelo, kdy0 jsem byla v nemocnici s tím meningokem B, tak mi tam napíchávali r zný injekce. Tady je to práv nejhorzí a u0 se to za íná vylepszovat.

Ž: Já jsem namalovala vzechno mo0ný, co m kdy bolelo, proto0e ono to v tzinou bolelo vzechno stejn . Kdy0 mi bolela kolena, kdy0 mi tekla krev, kdy0 mi bolela hlava a b icho.

U: Tak vedle máme jedno slepé st evo.

Ž: No, tak já jsem nakreslil, kdy0 jsem byl v nemocnici na operaci se slepým st evem.

U: (46:20)Ten slepák se p kn bou í. A co je to okolo?

Ž: Tady je to lepzí a tady je to horzí.

U: Ty jsi říkal, že ti tam něco hodně vadilo. Co?

Ž: Tuto je ten nemocniční smrad. Mě hrozně vadil ten chlor tam.

U: Někomu vadí, že musí držet tu dietu.

Ž: Já jsem taky nakreslil, když mě bolel slepák.

U: A ty jsi nebyl na operaci? Jenom ti bolelo břícho?

Ž: No, vyhržovali.

U: To tak píchá, asi víš, pokračoval v tom bříchu.

Ž: Já jsem nakreslil, když jsem byl po nemoci a všechno mě bolelo a nemohl jsem dlelat, byl jsem hrozně slabý.

U: Takže tys to komentoval, bolelo mě úplně všechno.

Ž: Já jsem nakreslil, když jsem měl zlomenou ruku.

U: (47:25)A jak bys to popsal a popsal. Já jsem si vzimla, že si tam popovodně namaloval trošku jiný plochy a pak jsi to sjednotil těmi tahy zřejmě přes celou plochu. Co tě k tomu vedlo, že to tak poprobil? Na co sis vzpomínáš? Jen tak, jsi to udělal.

Ž: Mě bolel zub. Tak jsem šel k zubáři, ten mi ho vytrhl a tady mám krev.

U: (48:00)Kterou barvu máz na bolavý zub?

Ž: Mám vlastně fialovou a ta jde takhle do černa, tak to mi ho usmrtili a potom mi ho vytrhli.

U: Jak se usmrcuje zub?

Ž: Já nevím, něco mi tam dělali.

U: Umrtili?

Ž: No.

P íloha 8 - Tabulka: Chyba, zp sob jejího podání

ervenou barvou jsou vyzna eny výroky pou0ité v kapitole 3.9.1.

AS	U ITEL	ŽÁK	POZNÁMKY
32:55	Zelenou ne, nezvindluj!	v míchání barev	konstatování
56:45 a	Vezm te si radzi ten hrubzí zt tec, proto0e mícháme kazi. Máme tam sklenice na vodu, tak si vezmi v tzi nádobu, tohle je moc mali ký, navíc je to asi od lepidla, tak0e a se ti neslepí chlupy.	ve výb ru pom cek v istot pom cek	konstatování
58:30 a	Celou plochu pokryjeme barvami, barevnými odstíny. A zkuste si zase hrát s tím mícháním. Zkuste namíchat zajímav jí barvi ky.	v míchání barev v hustot barev ve vyu0ití formátu	konstatování mo0nost opravy povzbuzení
58:45 a	Zkus si vzít jiný zt tec, tenhle je moc malinký a navíc má m kky chlupy, tak0e je spíz na vodovky.	ve výb ru pom cek	konstatování mo0nost opravy
59:10 a	Nenatírej to jako vrata, lepzí je pokládat ten zt tec.	v technice dr0ení zt tce	mo0nost opravy názorná ukázka
35:45	Je lepzí si z toho odebrat kousek na stranu, proto0e te sis to zmazala vlastn vzechno.	v míchání barev	mo0nost opravy konstatování
35:55	U: Nemusíz to natírat vodou. Te budeme nanázet kaze, tak0e to nemusí být mokré. Nebudeme do toho zapouzt t barvu. Nebo bys cht la, aby se to rozpilo? Ž: No. U: Hm, ale te budeme	v hustot barev	konstatování otázka

	chtít, aby byly hustší ty barvy, alespoň kde. Tak aby to v nějaké části bylo hustší a potom to někde trochu jenom zatónovat.		
1:00:00 a	A vzude to bude barevné, pokud to někde bude chtít mít bílé, tak to tam nanesez b.lobou.	ve využití formátu	konstatování možnost opravy
1:00:20 a	Z toho se namíchá oranžová, co myslíte?	v míchání barev	otázka
1:01:00 a	Abys nerozeděl úplně papír.	v technice držení zt. tce	konstatování
1:01:40 a	U: Co to bolí? Ž: B.icho. U: Že tam máz tolik barev.	v soustřednosti	otázka konstatování
37:15	Zkus míchat.	v míchání barev	možnost opravy povzbuzení
1:03:00 a	Nechceš v tzi zt. tec? Tohle je moc jemná kva na ty hustší barvy. Kdyby tak si p. j. na stole.	ve výrobě pom. cek	otázka konstatování
1:07:00 a	U: Nechceš v tzi zt. tec? Ž: Ne.	ve výrobě pom. cek	otázka
39:55	M. Oez do toho přidat trochu vody, máz to moc suchý. Nemáz ten zt. tec nějak ust. iženej? Tak si p. j. jinej, jestli chceš.	v hustotě barev	konstatování možnost opravy
1:07:35 a	Vem ty kraje taky, jo? A to tam není bílý.	ve využití formátu	konstatování možnost opravy
1:07:40 a	Zkus jiný odstín jez. T. eba co nejvíce r. žový, tmavší, světlejší. Do fialova jez. víc.	v míchání barev	možnost opravy
1:08:05 a	To bílý vykres. n. jakou barvou nebo b.lobou, jo?	ve využití formátu	možnost opravy
40:35	U: P. ežije to ten zt. tec? Je to zajímavý experiment, jenom ten	v technice držení zt. tce	otázka konstatování

	<p>zt tec bude muset jezť malovat, tak aby to vydr0el.</p> <p>ž: Já jich mám hodn .</p> <p>U: Ale to neznamená, 0e ho musíz zni it. Ale ta plocha vypadá zajímavým zp sobem vykrytá.</p>		povzbuzení
1:10:10 a	Dej do toho vodu a ned i to tím kovem, musíz ten zt tec trochu p izvednout, jinak si ten papír prod ez.	v technice dr0ení zt tce	mo0nost opravy
41:30	Jezť tady ty r 0ky.	ve vyu0ití formátu	konstatování mo0nost opravy
1:11:05 a	<p>U: Po kej, ale tohle má zase n jakou jinou barvu, trochu se ta bolest zm nila.</p> <p>ž: Kdy0 já nevím, jestli to byla tady ta barva nebo tady ta.</p> <p>U: No v0dy to vidíz. Tak pro to p emalovává? U0 to nech být, vezmi jen ten okraj a u0 na to radzi nesahej.</p>	v míchání barev	konstatování otázka
1:11:40 a	Aby té bolesti nebylo p íliz.	v soust ed nosti	konstatování
1:13:00 a	Ty bílý místa taky vykrej n jakou barvou. Vym si vodu, máz u0 jí hodn zpinavou.	<p>ve vyu0ití formátu</p> <p>v istot pom cek</p>	<p>mo0nost opravy</p> <p>konstatování</p>
1:13:15 a	Na e to trozku vodou, a ti ten zt tec klou0e líp.	v hustot barev	mo0nost opravy
42:30	Vzimlí jste si, 0e má hodn hn dé? Ty jsi pou0ila místo jasn 0luté pískovou, proto0e u0 jsi nem la 0lutou a vzechny ty odstíny zly potom hodn do hn da.	v míchání barev	otázka konstatování
43:45	ž: M bolí hlava. Jednou m bolela hlava, hodn .	v soust ed nosti	otázka

	<p>a0 jsem se pozvracel a jezť kdy0 jsem spadl z kola.</p> <p>U: Tak to bolela taky hlava?</p> <p>ž: Ne, to mi bolelo b icho.</p> <p>U: Tak co je to? Hlava nebo b icho? Kdy0 jsme spolu mluvili, tak jsi mluvil o tom, 0e máz migrénu, 0e t ě bolí hlava. Tak z staneme u té hlavy. To b icho n ě kdy bolí trochu jinak.</p>		konstatování
--	---	--	--------------

P íloha 9 ě Videozáznam hodin VV

(viz CD 1, CD 2)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tiýt né zdroje

ÁP, J.: *Psychologie výchovy a vyu ování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.

GAVORA, P.: *Výzkumné metody v pedagogice. Příru ka pro studenty, u itele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-8591-15-X.

HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JANÍK, T.; MIKOVÁ, M.: *Videostudie: výzkum výuky založený na analýze videozáznamu*. Brno: Edice: Pedagogický výzkum v teorii a praxi, 2006. ISBN 80-7315-127-8.

KOLÁ , Z.; ŽIKULOVÁ, R.: *Hodnocení Őák ů . 2., dopln né vydání*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2834-6.

KOSÍKOVÁ, V.: *Psychologie ve vzd lávání a její psychodidaktické aspekty*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2433-1.

SLAVÍK, J.: *Hodnocení v sou asné zkole: východiska a nové metody pro praxi*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9.

SLAVÍK, J.: *Problémy chyby v tvo iv ýrazové výchov ů*. Pedagogika, 1994, ro . 44, . 2.

STRAUSS, A., L.; CORBINOVÁ, J.: *Základy kvalitativního výzkumu. (Postupy a techniky zakotvené teorie)*. Brno . Boskovice: Sdružení podané ruce, Nakladatelství Albert, 1999. ISBN 80-858434-60-X.

Elektronické zdroje

SLAVÍK, J.: *Jak si poradit s hodnocením? 1. ást*
<<http://www.artefiletika.cz/modules/articles/article.php?id=20>>

RESUMÉ

The theme of my diploma work is Teacher's work with mistake in school subject of Art. The aim was to make a research in 5th class of basic school. I focused on mistake and ways of interpretation of mistake.

I acquired some material during my sitting in on classes . audio and video recording, field notes, photographs, interviews and questionnaire with teacher. Then I made detailed transcription in which I label concrete situation processed according to the theoretical part of my work.

In the results of the research I explain ways of teacher's representing of mistake and kinds of pupils' mistake. I take account of interview and questionnaire with teacher. I found out that the most frequent interpretation of mistake is a pronouncement and possibility of correction. The theme of lesson has the biggest influence on the most common mistake. In the first lesson the mistake in body proportion was the most common. In second lesson there was mixing of colours the most common. The teacher used individual attitude to pupils.